

Utdanningsdirektoratet

Årsrapport 2016

Utgiver:

Utdanningsdirektoratet

Ansvarlig redaktør:

Helge Lund

Redaksjonen:

Øyvind Lind Kvanmo

Doris Amland

Angela Kreher

Anne Kristine Larsen

Arne Eltvik

Camilla Vibe Lindgaard

Julia Stelzer Pettersen

Karen Bø

Line Mork

Marit Helen Bakken

Morten Haug Frøyen

Design og grafisk produksjon:

Dinamo AS

Trykk:

Andvord grafisk AS

Foto:

Tine Poppe

DEL I	LEDERS BERETNING	4
--------------	------------------	---

DEL II	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALLENE	8
---------------	---	---

DEL III	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	18
----------------	---------------------------------	----

DEL IV	STYRING OG KONTROLL I VERKSEMDA	50
---------------	---------------------------------	----

DEL V	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	62
--------------	-------------------------------	----

DEL VI	ÅRSREKNESKAP	66
---------------	--------------	----

Del I

Leders beretning

«Vi skal bidra til at barn, unge og voksne får en god og trygg barnehage, skole og fagopplæring.»

Hege Nilssen

Hege Nilssen
Utdanningsdirektoratet

Utdanningsdirektoratet har en bred portefølje av oppgaver som på ulike måter skal bidra til at kommuner, fylkeskommuner, skoler og barnehager har den kompetansen og kapasiteten de trenger for å ivareta sitt ansvar og sine roller. Sektormålene setter rammene for Utdanningsdirektoratets oppgaver og virkemidler. Vi arbeider for å sikre god sammenheng mellom våre ulike virkemidler. Vår ambisjon er at tiltakene våre skal bidra til barn og unges læring, bygge på et solid kunnskapsgrunnlag og være godt forankret og tilpasset de behovene vi identifiserer hos våre brukere.

Våre virkemidler skal svare på de utfordringer sektorene har. Kunnskapsgrunnlaget vårt er omfattende og har mange komponenter – blant disse er resultater fra forskning, statistikk, analyser, brukerundersøkelser og prøveresultater. PISA og TIMSS er en del av kunnskapsgrunnlaget. Resultatene fra de internasjonale undersøkelsene som ble presentert i 2016, indikerer at det har skjedd en positiv utvikling i norsk skole. Læringsutbyttet og læringsmiljø er bedre – både på barnetrinnet og ungdomstrinnet. Resultatene er også viktige brikker i kvalitetsvurderingssystemet og bidrar dermed til at skolene kan endre praksis og forbedre seg. Kvalitetsvurderingssystemene i barnehage, skole og fagopplæring skal bidra til å identifisere utviklingsområder, følge utviklingstiltak og vurdere måloppnåelse.

I 2016 prioriterte vi arbeidet med *Kvalitet i barnehagen* – et kvalitetssystem som har som mål å bidra til utviklingen til et mer likeverdig barnehetilbud. Gjennom kvalitetssystemet legger vi til rette for at barnehager, barnehageeiere, lokale og nasjonale myndigheter har tilgang på informasjon om tilstanden i sektoren og har verktøy for kvalitetsutvikling i barnehagene. Vi har arbeidet for å gjøre systemet bedre kjent gjennom blant annet fire regionale konferanser som hadde kvalitetsutvikling og kvalitetsvurdering knyttet til *Kvalitetssystemet for barnehage* som tema.

Vi systematiserer også kunnskap og erfaringer om hvordan de nasjonale tiltakene virker, for så å gjøre justeringer ved behov. Mange av våre tiltak er universelle og rettet mot alle, men vi ser også at det er et behov for å kunne

tilpasse tiltakene lokalt, fordi det er kvalitetsforskjeller mellom kommuner og fylker og innad i kommuner og fylker. Et eksempel på et differensiert tiltak er *Læringsmiljøprosjektet*. I 2013 startet vi tilbudet om veiledning til skoler og kommuner med høye mobbetall. Fra høsten 2016 er også barnehagene invitert med for at kommunen skal se helheten og jobbe aktivt med sammenhengen barnehage-skole. Vi må fortsette å styrke og videreføre arbeidet med et godt og trygt læringsmiljø i barnehager og på skoler. Også veilederkorpset er mer systematisk rettet inn mot dem som over tid har svake resultater, og som ønsker bidrag utenfra for å jobbe med dette.

For første gang siden innføringen av Kunnskapsløftet har vi hatt en omfattende og systematisk gjennomgang av alle de yrkesfaglige studieprogrammene. Hvert år velger nesten 40 000 elever et yrkesfaglig utdanningsprogram. I 2016 foreslo direktoratet – i nært samarbeid med arbeidslivets parter – en vesentlig endring av tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringen. Hensikten er å tilpasse opplæringen i størst mulig grad til arbeidslivets behov. Vi må også unngå at elevene utdanner seg til yrker som alt har gått ut, eller som er på vei ut. Vi må også legge til rette for utdanningsløp som bidrar til å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Manglende gjennomføring av videregående opplæring har store negative konsekvenser for den enkelte og for samfunnet.

Brukerorienteringen har fått en mer fremtredende plass i vår oppgaveløsning. Vi jobber mer systematisk for at tiltakene våre skal treffe brukernes behov og gi gevinster lokalt. Vi tilrettelegger i økende grad for prosesser som er åpne og inkluderende for å skape engasjement og eierskap. Å arbeide med utgangspunkt i brukerens behov betyr at vi også må være villige til å gjøre endringer underveis i utforming av tiltak og verktøy. Brukerundersøkelsene gir oss et godt bilde av behovene i sektorene, og vi bruker kunnskapen som vi samler inn, til å tilrettelegge og differensiere mellom ulike typer virkemidler og tjenester. I utviklingen av nye tjenester for eksamen og prøver har vi valgt å ta utgangspunkt i brukernes behov, og å bruke erfaringene til kontinuerlig læring og forbedring av tjenestene underveis.

«Vi jobber mer systematisk for at tiltakene våre skal treffe brukernes behov og gi gevinster lokalt.»

Direktoratet forvalter en rekke digitale tjenester for blant annet prøver og eksamen, statistikk, brukerundersøkelser, læreplaner og tilskuddsforvaltning. Dette er i stor grad tjenester som støtter og forenkler arbeidsprosesser både internt i direktoratet og ute i sektoren. Siden volumet av brukere er størst ute i sektoren, er det også der tjenestene gir størst samfunnsøkonomisk gevinst. Et eksempel på dette er den nye prøve- og eksamenstjenesten som automatiserer og forenkler arbeidsprosesser i direktoratet, hos fylkesmannen, skoleeiere og skoler, og for sensorer. For å oppnå en mer strategisk planlegging og styring av de digitale tjenestene etablerte direktoratet i 2015 en porteføljestyingsfunksjon. Direktoratet har i 2016 videreutviklet rutine og prosessene for porteføljestyling og samordnet disse med øvrige styringsprosesser.

Vi jobber systematisk med utvikling og forbedring av våre oppgaver, og vi ser positive resultater på flere felt. Strategien 2016-2019 staker ut kursen i årene fremover og hjelper oss med å jobbe målrettet, samordnet og kunnskapsbasert, slik at vi forvalter våre virkemidler på en effektiv måte. Som virksomhet står vi godt rustet til å håndtere videre utvikling av porteføljen og eventuelle nye utfordringer.

Vi har mange spennende og store faglige utfordringer i årene som kommer. Disse kan du lese mer om i Del V av årsrapporten, «Vurdering av framtidutsikter» på side 64. ✕

Del II

Introduksjon til virksomheten og hovedtallene

«Alle barn, elever og lærlingar skal inkluderast og oppleve meistring.»

OM FORVALTNINGEN

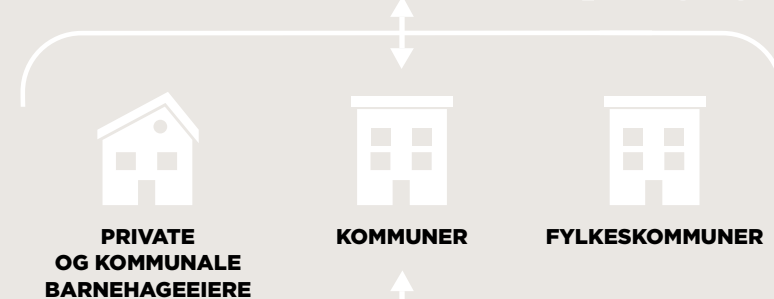
– Hvem gjør hva, og hvordan henger det sammen?

BARNEHAGEN er en arena for omsorg, lek, læring og danning.

SKOLEN skal gi alle elever og lærlinger kompetanse som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.

Kommunale og private barnehageeiere har ansvaret for at barnehagene utfører oppgavene sine. Kommunen fører også tilsyn med alle barnehager.

Kommunene har ansvar for grunnskolen og fylkeskommunen for videregående opplæring. Private eiere har ansvar for egne grunnskoler og videregående skoler.

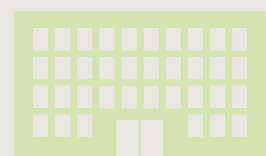
FYLKESMANNEN er statens representant i fylket, og fører tilsyn, gir støtte og sørger for at barnehager og skoler følger regelverket.

STORTINGET vedtar den nasjonale utdanningspolitikken.

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET former den nasjonale utdanningspolitikken, og delegerer oppgaver.

UTDANNINGSDIREKTORATET skal sikre at barn, elever og lærlinger får et barnehagetilbud og en opplæring av høy kvalitet.

OM UDIR

– Hvem er vi, og hva gjør vi?

🕒 Vi legger til rette for veiledning og utvikler støtte-materiell for barnehager og skoler.

🕒 Vi utarbeider læreplaner, eksamener, nasjonale prøver og kartleggingsprøver.

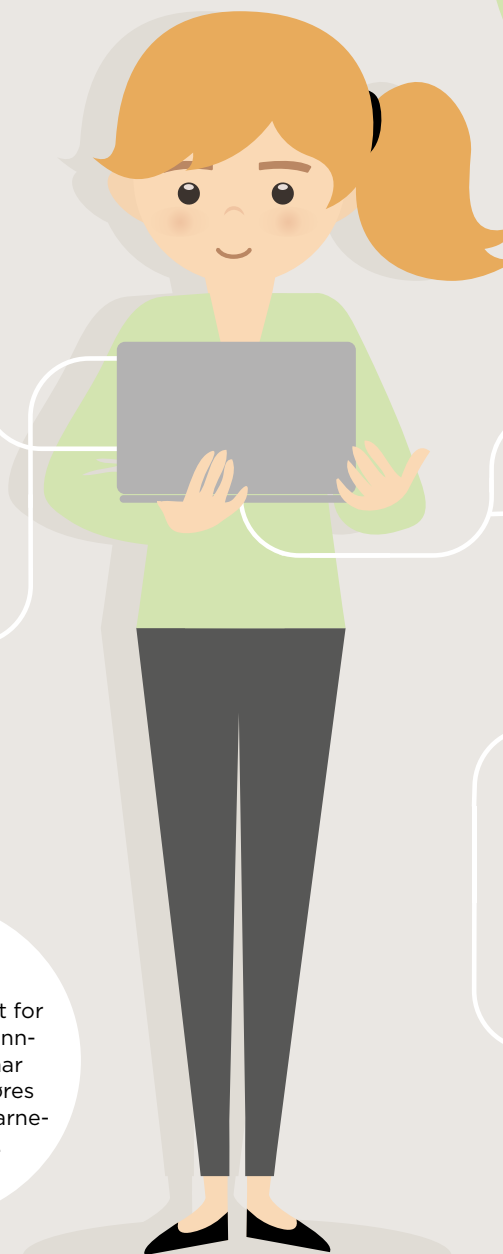
🕒 Vi tolker og forvalter regelverket for barnehager og grunnopplæringen og har ansvar for at det føres tilsyn ved landets barnehager og skoler.

🕒 Vi er ca. 300 personer som jobber i Udir. Felles for oss er at vi har tette bånd til barnehager og skoler. Dialog og samspill med disse er viktig. Sammen bygger vi framtidens kompetanse.

🕒 Vi legger til rette for etter- og videreutdanning for ansatte i barnehagen, skolen og PP-tjenesten.

🕒 Vi gjennomfører brukerundersøkelser.

🕒 Vi bygger opp kunnskapsgrunnlaget ved hjelp av forskning og statistikk.

VÅRT SAMFUNNSOPPDRAG

Utdanningsdirektoratet har eit overordna forvaltningsansvar for barnehage, grunnskole og vidaregåande opplæring.

VÅRT SAMFUNNSOPPDRAG

Udir har eit overordna forvaltningsansvar for barnehage, grunnskole og vidaregåande opplæring. Direktoratet skal sikre at norsk utdanningspolitikk blir sett i verk og følgd opp, og at barn, ungdom og vaksne sine rettar til eit likeverdig tilbod i barnehage, skole og opplæring blir tekne vare på.

Det er mange aktørar som har ansvar for å realisere ambisjonane i utdanningssektoren. Sektormåla beskriv kva vi skal oppnå saman. Udir står mellom Kunnskapsdepartementet og barnehage- og skoleeigarane. Vi har ansvar for å utvikle og bruke verkemiddel slik at barnehage- og skoleeigarane har kompetanse og kapasitet til å nå måla.

Stortinget har formulert sektormåla på denne måten:

MÅL FOR BARNEHAGEN

- › barnehagar med høg kvalitet som fremjar trivsel, lek og læring
- › eit tilgjengeleg barnehagetilbod for alle barn
- › føreseielege rammevilkår som medverkar til mangfald og likeverd i barnehagesektoren

MÅL FOR GRUNNOPPLÆRINGA

- › elevane skal meiste grunnleggjande ferdigheiter og ha god fagleg kompetanse
- › elevane skal ha eit godt og inkluderande læringsmiljø
- › fleire elevar og lærlingar skal gjennomføre vidaregåande opplæring

Som fagorgan har vi ansvar for å bidra med utgreiingar, utvikle og formidle relevant og påliteleg kunnskap til sektoren, departementet og den politiske leiinga og har òg ei fagleg rådgivingsrolle. Udir gir innspel til ulike statsbudsjett- og stortingsdokument.

Direktoratet har som ei av sine hovudoppgåver å forvalte og utvikle læreplanar for skolen og implementeringa av rammeplanar for barnehagen. Vi utarbeider sentralt gitt eksamen og nasjonale prøver for norsk grunnskole og vidaregåande opplæring og er ansvarleg for sjølve prøvegjennomføringa og sensuren. Ein stor del av arbeidsinnsatsen er retta mot rettleiings- og støttearbeid mot sektoren – fagleg, juridisk og teknisk. Tilrettelegging av elektroniske verktøy for kvalitetsutvikling i eiga verksemd, frå barnehage til skoleeigar, er til dømes ein sentral del av dette.

Udir fører tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet, barnehageeier i særlege tilfeller og frittstående skolar, og har ansvar for å forvalte og tolke lovverket knytt til barnehagar og skolar i Noreg.

Dei siste åra har direktoratet – i samarbeid med universitet og høgskolar – stått ansvarleg for å tilrettelegge etter- og vidareutdanningstilbod for tilsette i barnehagar, skolar og PP-tenesta. Dette som eit tiltak i det politisk initierte Lærarløftet.

Tilskotsforvaltning er eit anna arbeidsfelt Udir har ansvar for, og som budsjettmessig er vår største budsjettpost.

UNDERLIGGJANDE VERKSEMDER OG SAMARBEID MED ANDRE ETATAR

Udir har på mange område ingen direkte innverknad på kvardagen i barnehagane eller skolane, og vi nyttar oss derfor av utstrekkt samarbeid med andre aktørar som jobbar

Tilknytingsform

Utdanningsdirektoratet (Udir) er eit ordinært statleg forvaltningsorgan (bruttobudsjettert verksemd) under Kunnskapsdepartementet (KD). Vi har òg etatsstyringsansvar for Statped, ein organisasjon med rundt 800 tilsette, og dei tre statlege samiske skolane. Vidare har vi etatsstyringa av utdanningsadministrasjonen hos Fylkesmannen og fagstyringa av 10 nasjonale senter.

tettare opp mot barnehagane og skolane. I nokre samanhengar må vi òg samarbeide med verksemdar på tvers av fagfelt, til dømes med helsevesenet og barnevernet.

Vi løyser oppgåvene våre ved å bruke eigne faglege ressursar og fagkompetanse i verksemdar som vi har eit styringsansvar for. Dette omfattar Statped, styra i dei statlege samiske skolane, fylkesmannsembeta sin utdanningsadministrasjon og dei nasjonale sentra.

Statped

Statped er ei nasjonal verksemd som gir spesialpedagogiske tenester, først og fremst til kommunar og fylkeskommunar. Statped skal støtte barnehageeigarar og skoleeigarar med å gi barn, unge og vaksne med særskilde opplæringsbehov ei inkluderande og tilpassa opplæring. Tenestene kan òg vere individretta i spesielle tilfelle.

Dei statlege samiske skolane

Styra i dei statlege samiske skolane har som hovudmålsetjing å halde ved like og vidareutvikle samisk identitet, språk og kultur.

Fylkesmannen

Fylkesmannen er statens representant i fylket. Fylkesmannen skal ta vare på rettstryggleiken til innbyggjarane gjennom tilsyn, informasjon, rettleiing og klagesaksbehandling, og dei skal gi statleg støtte til barnehageeigarar, skoleeigarar, lokal barnehagemyndigheit og andre aktuelle målgrupper i fylket.

Dei nasjonale sentra

Dei nasjonale sentra skal medverke i gjennomføringa av den nasjonale utdanningspolitikken og vere ein ressurs i arbeidet med nasjonale satsingar. Oppgåvene er knytte

til dei overordna måla i barnehagesektoren og opplæringssektoren.

Dei nasjonale sentra er:

- › Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring
- › Nasjonalt senter for framandspråk i opplæringa
- › Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa
- › Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
- › Nasjonalt senter for læringsmiljø
- › Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet
- › Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa
- › Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa
- › Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
- › Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Dei nasjonale sentra utarbeider støtte- og rettleiingsmateriell innafor sine fagområde.

SAMARBEID MED ANDRE SEKTORAR

Udir jobbar saman med fleire andre direktorat på område som kryssar faggrensene. Eit døme på dette er 0-24-samarbeidet for utsette barn og unge.

Direktoratet er ein del av Direktørnettverket der 10 direktorat innanfor «velferdssektoren» er representerte. Nettverket sitt formål er mellom anna å bidra til dialog og samarbeid på tvers av sektorane. ✕

NØKKELTALL 2016

UTVALGTE VOLUMTALL 2014-2016

Tabellen nedenfor viser noen volumtall for Udirs tjenester. Noen av disse blir nærmere kommentert i Del III.

	2014	2015	2016	Endring i % siste året
Eksamen og prøver				
Antall avholdte sentralt gitte eksamener i grunnskolen	76 664	78 000	78 000	0
Antall avholdte sentralt gitte eksamener i grunnopplæringen for voksne	Inngår i tallet ovenfor	2600	2800	7,7
Antall avholdte sentralt gitte eksamener for elever i videregående opplæring	149 535	150 495	147 145	-2,2
Antall avholdte sentralt gitte eksamener for privatister i videregående opplæring	72 931	69 234	68 709	-0,8
Antall avholdte kartleggingsprøver i digitale ferdigheter 4. trinn	39 058	41 340	41 229	-0,3
Antall avholdte prøver fra prøvebanken	2800	⁻¹	49 350 ²	-
Etter- og videreutdanningstiltak				
Antall lærere som deltok i videreutdanningstiltak (Kompetanse for kvalitet)	3408	4895	5160 ³	5,4
Antall rektorer som deltok i rektorutdanning (Kompetanse for kvalitet)	497	490	472	-3,7
Antall skoleeiere knyttet til Veilederkorpset	20	10	12	20
Antall skoler knyttet til Veilederkorpset	51	22	30	36,4
Antall kommuner som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	254	262	221	-15,6
Antall private skoleeiere som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	25	440	59	-86,6
Antall skoler som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	561	617	553	-10,4
Utgivelser på nettstedene våre				
Antall publiserte forsknings-, evaluerings- og kartleggingsrapporter	47	53	43	-18,9

¹ Prøvebanken har pga omlegging vært ute av drift store deler av året. Derfor er tall for 2015 utelatt.

² I 2016 har det kommet til nye prøver på Vg1 – noen av kartleggingsprøvene er gjort om og lagt inn i prøvebanken

³ Lærere som utløste stipend eller vikarmidler 2016

For mer fakta og tall om barnehagesektoren og grunnopplæringssektoren, se Barnehagespeilet og Utdanningspeilet for 2016 på udir.no.

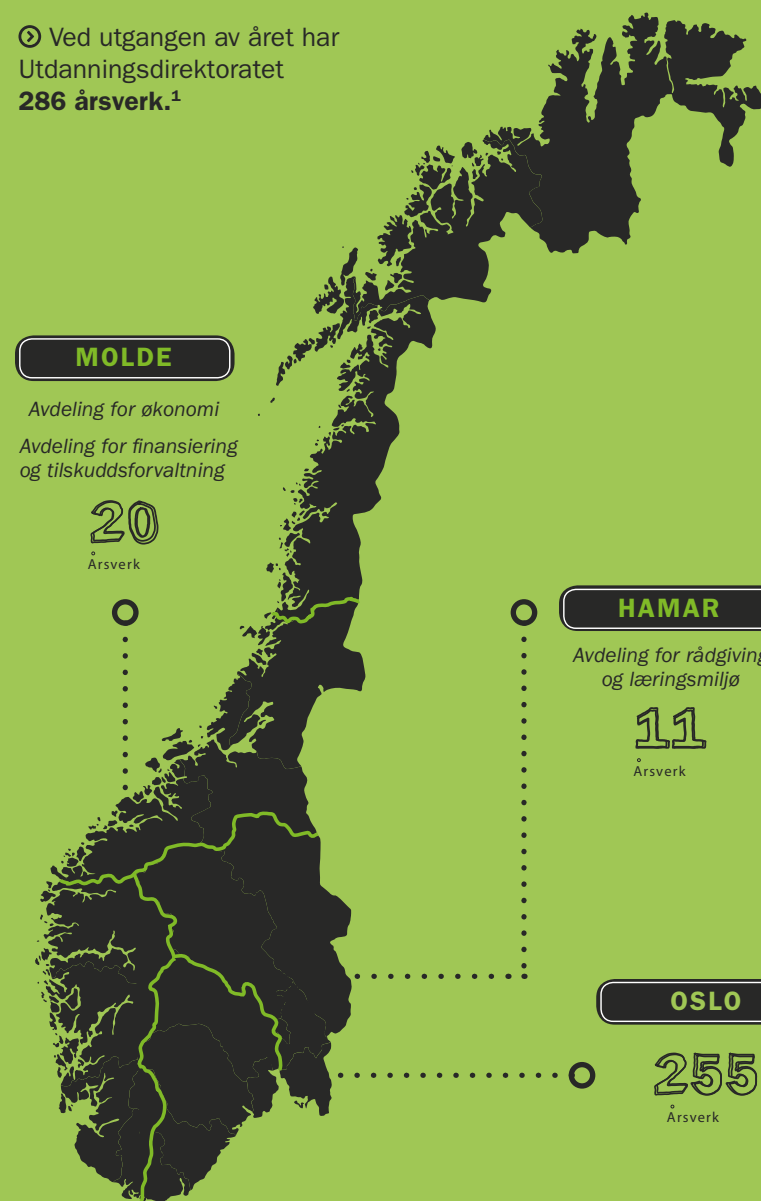
UTVALGTE NØKKELTALL FRA ÅRSREGNSKAPET FRA 2014-2016

Tabellen nedenfor viser noen nøkkeltall hentet fra årsregnskapet for 2014, 2015 og 2016.

NØKKELTALL	2014	2015	2016	Endring i % siste året
Antall årsverk	290	286	286	0
Samlet tildeling post 01-99 i kr 1000	9 315 433	10 282 270	11 840 714	15,2
Utnyttelsesgrad post 01-29 i prosent	97,6 %	96,3 %	95,2 %	-1,1
Driftsutgifter i kr 1000	946 706*	783 148	752 929	-3,9
Lønnsandel av driftsutgifter i prosent	22,7 %	28,9 %	30,0 %	1,1
Lønnsutgifter per årsverk	741	793	790	-0,4
Lønnsutgifter per årsverk ekskl. honorarer, styrer, råd og utvalg	678	714	725	1,5
Konsulentandel av driftsutgifter i prosent	26,9 %	30,3 %	31,2 %	0,9
Tilskudsbevilgninger i kr 1000	6 200 524	7 351 502	8 821 706	20,0
Tildeling til Statped i kr 1000	612 977	612 447	610 695	-0,3
Tildeling til styrene for de samiske statlige skolene i kr 1000	84 995	89 458	90 412	1,1
Tildeling til de nasjonale sentrene i kr 1000	93 558	85 976	90 389	5,1

* Tallet er kommentert i «Kommentarer til årsregnskapet» under «Vurderingar av endringar frå 2015-2016», side 69.

☉ Ved utgangen av året har Utdanningsdirektoratet **286 årsverk**.¹

309

Skoler som har deltatt i Ungdomstrinn i utvikling

43

publiserte rapporter i 2016

147 145

Antall eksamener for elever i videregående skole

☉ Tall på nasjonalt nivå:

283 600 barn går i barnehage

629 275 elever går i grunnskolen

191 053 elever går i videregående opplæring

¹ Vi bruker Direktoratet for økonomistyring (DFØ) sin definisjon av årsverk ved beregning av nøkkeltallet årsverk.

Del III

Årets aktiviteter og resultater

Sektormål	20
Virksomhetsmål	22
Faste oppdrag	38
Særskilte aktiviteter	48

«Vi skal bidra til å øke kompetanse og kvalitet i barnehage, skole og opplæring.»

SEKTORMÅLENE FOR BARNEHAGEN

Det er et mål at alle barnehager oppnår en høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring. Alle barn skal få et godt og likeverdig tilbud.

Kunnskapsdepartementet har satt følgende overordnede mål for barnehagesektoren:

- › Barnehager med høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring
- › Et tilgjengelig barnehagetilbud for alle barn
- › Forutsigbare rammevilkår som medvirker til mangfold og likeverd i barnehagen

Kunnskap om tilstanden i barnehagesektoren er et nødvendig utgangspunkt for å kunne heve kvaliteten. Kunnskapsgrunnlaget om barnehagesektoren har derfor blitt betydelig styrket og systematisert i de senere årene. Et godt kunnskapsgrunnlag bidrar ikke i seg selv til utvikling. Det krever målrettet arbeid på alle nivåer, og det er fremdeles store ulikheter i kvaliteten på barnehagetilbudene.

I 2016 har vi arbeidet videre med å utvikle og gjøre kjent et kvalitetssystem for barnehagene. Systemet skal bidra til at barnehager, eiere og lokale og nasjonale myndigheter har god tilgang på informasjon om tilstanden i sektoren og gode verktøy for kvalitetsutvikling. Verktøyene som er utviklet, baserer seg i stor grad på råd og innspill vi har fått fra barnehager, barnehageeiere og andre aktører underveis i arbeidet for å sikre at de er tilpasset barnehagenes behov. Målet med kvalitetssystemet er å bidra til et mer likeverdig barnehagetilbud til alle barn gjennom å gi støtte til systematisk vurdering og utvikling av kvaliteten i barnehagene.

De ansattes kompetanse er en forutsetning for et godt barnehagetilbud. I 2016 oppfylte om lag 70 prosent av barnehagene pedagognormen, og i de fleste delene av landet er det ikke lenger mangel på barnehagelærere. Dette, sammen med økningen i statlige midler til kvali-

tetstiltak i barnehagene, har gitt grunnlag for en mer omfattende og systematisk satsing på videreutdannings-tilbud for barnehagelærere, og også på kompetanse-utviklingstiltak for andre yrkesgrupper i barnehagene.

90 prosent av barna mellom ett og fem år og 97,3 prosent av 5-åringene går i barnehage (Utdanningsspeilet 2016). Endringene i barnehageloven om at barn som fyller ett år i september og oktober, har rett til plass, har ført til en økning i antall ettåringer i barnehagene. Kommunen har plikt til å oppfylle retten til barnehageplass, og alle kommunene oppfylte denne retten i 2016.

Foreldrebetaling utgjør i underkant av 15 prosent av den totale finansieringen av barnehagene. Fra første januar 2016 var maksprisen for en barnehageplass 2655 kroner pr. måned. For å sikre et tilgjengelig barnehagetilbud for alle uavhengig av foreldrenes inntekt, er det innført ulike økonomiske moderasjonsordninger. Disse skal senke terskelen for å gå i barnehage for barn som kommer fra familier med lav inntekt. Åtte av ti minoritetsspråklige barn går nå i barnehage.

Kommunene har finansieringsansvaret for de private barnehagene i sin kommune. De private barnehagene får tilskudd som tar utgangspunkt i kommunens utgifter i egne barnehager. Denne finansieringsordningen bidrar til et mangfold i sektoren, samtidig som den bidrar til et likeverdig tilbud - uavhengig av om barnet går i en privat eller offentlig barnehage. Det har vært mindre debatt rundt finansieringsordningene for de private barnehagene i 2016 enn enkelte år tidligere.

I 2016 oppfylte alle kommuner retten til barnehageplass, og vi har i praksis nådd målet om full barnehagedekning. Fremover blir den viktigste oppgaven å legge til rette for å utvikle kvaliteten i barnehagetilbudet. ✕

SEKTORMÅLENE FOR GRUNNOPPLÆRINGEN

Kunnskapsdepartementet har satt overordnede mål for grunnskolelæringen. Målene henger tett sammen. Et godt læringsmiljø er både et mål i seg selv og en forutsetning for god læring.

Gjennomføring av videregående opplæring henger tett sammen med det faglige og sosiale utgangspunktet elevene har.

- › Elever skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse
- › Elever skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø
- › Flere elever og lærlinger skal gjennomføre videregående opplæring

Norske elevers ferdigheter og kompetanse har vært relativt stabil over tid. Det samme gjelder gjennomføringen i videregående opplæring som har ligget på omtrent 70 prosent over flere år. I 2016 fikk vi resultatet fra to store internasjonale undersøkelser, PISA og TIMSS. Resultatene viser at norske elever presterer svært bra i matematikk på 5. trinn, men mer middels i naturfag og matematikk på 8. trinn. I PISA presterer de norske elevene for første gang over gjennomsnittet i OECD i både naturfag og matematikk, men særlig i lesing. I 2016 var gjennomføringen i videregående opplæring 73 prosent, som er den høyeste gjennomføringen siden målingene begynte. I sum kan dette være tegn på at vi er på rett vei. De positive resultatene i 2016 er imidlertid et for spinkelt grunnlag til å kunne si om dette er begynnelsen på en positiv trend.

Samtidig er det noen vedvarende utfordringer. Elever på studiespesialisering gjennomfører i langt større grad videregående opplæring enn elever på yrkesfag, og selv om flere elever på yrkesfag går fra Vg2 til lære-plass enn før, er denne overgangen fortsatt et kritisk punkt som er avhengig av tilgangen på læreplasser. Det er i tillegg regionale forskjeller både i elevenes resultater og i gjennomføringen av videregående opplæring.

Elevundersøkelsen viser at læringsmiljøet på norske skoler generelt sett er godt. De aller fleste elever rapporterer om høy motivasjon for skolearbeid og læring. De fleste har gode relasjoner til lærerne og rapporterer om god støtte fra lærerne. Elevundersøkelsen tyder også på at læringskulturen ved norske skoler har blitt bedre i løpet av de siste årene, blant annet knyttet til arbeidsro i timene. De internasjonale undersøkelsene underbygger at det er blitt mer arbeidsro siden innføringen av Kunnskapsløftet. Blant annet viser TIMSS-undersøkelsene fra 2003 til 2015 en positiv utvikling i læringsmiljøet. Denne undersøkelsen viser også at det er bedre orden og mer trygghet.

Nærmere 90 prosent av elevene trives godt eller svært godt på skolen. Samtidig er 18 prosent av elevene alltid, ofte eller noen ganger ensomme (Utdanningsspeilet 2016). PISA-undersøkelsene fra 2003-2015 sett under ett viser en økning i andelen elever som rapporterer at de føler seg ensomme, ikke passer inn og blir holdt utenfor på skolen. Andelen elever som rapporterer at de føler seg annerledes, og at de ikke passer inn, har økt fra 9 til 17 prosent. Tilsvarende har andelen som oppgir at de føler seg ensomme og blir holdt utenfor på skolen, økt fra 6 og 7 prosent i 2003 til 12 og 14 prosent i 2015.

Andelen elever som opplever mobbing fra medelever, var ifølge Elevundersøkelsen 2016 på 4,6 prosent (udir.no/elevundersokelsen 2016). Elevundersøkelsen ble revidert i 2016, og det er derfor ikke mulig å sammenligne med tidligere års resultater. ✕

Virksomhetsmål 1

SEKTORENES KOMPETANSE TIL Å LØSE DE PRIORITERTE UTFORDRINGENE HAR ØKT

Kompetansen til ansatte i barnehager og skoler har innvirkning på barn og elevers læringsutbytte og trivsel. Barnehageeiere og skoleeiere har ansvar for å sikre at de ansatte i barnehage og skole har tilstrekkelig kompetanse.

Vi prioriterer å øke kompetansen og kvaliteten i begge sektorene. Vi samarbeider med aktører i sektorene, for eksempel fylkesmenn, lokale myndigheter, barnehageeiere og skoleeiere, universiteter og høyskoler. I 2016 ble flere nye tiltak satt i gang for barnehagesektoren.

Utfordringen med all kompetanseutvikling er å kombinere tiltakene med behovet for å sikre god drift i

barnehage og skole. Innføringen av tilretteleggingsmidler for å få flere barnehageeiere til å satse på økt kompetanse blant sine ansatte har derfor vært et viktig tiltak for å øke antall søkere. Sektoren melder om stort behov for tilretteleggingsmidler, og ordningen videreføres.

Udir har alt i alt ansvar for følgende utdanningstilbud¹ innen barnehage og grunnpoplærings 2016/2017:

Styrerutdanningen:	7 tilbud
Videreutdanning barnehageansatte:	23 tilbud
Videreutdanning for lærere:	179 tilbud
Rektorutdanningen:	10 tilbud
Videreutdanning PPT-ledere:	2 tilbud
Videreutdanning PPT-ansatte:	10 tilbud

¹ Oversikten inneholder ikke etterutdanningstilbud, dvs. kompetanseutvikling som ikke gir formalkompetanse i form av studiepoeng. Det kan f.eks. være korte kurs, strukturerte opplegg for kompetanseutvikling på skolene som Veilederkorps, Ungdomstrinn i utvikling og andre satsinger vi arbeider med. Disse er heller ikke omtalt under styringsparameterne.

STYRINGSPARAMETRE

- › Kvalitet i etter- og videreutdanningene i begge sektorene
- › Deltakelse i etter- og videreutdanningene i begge sektorene
- › Andel med relevant utdanning i barnehagene
- › Andel lærere som oppfyller kompetansekravene

I fjor var det over 10 000 lærere som søkte videreutdanning, men bare 6-7000 som ble godkjent av skoleeierne, og det var ca. 5600 som fikk tilbud om studieplass. Tabellen viser antall søkere som har påbegynt utdanningene.

Deltakere i videreutdanning barnehage	2016
Antall søkere påbegynt lederutdanning for styрere	389
Antall søkere påbegynt tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk (TiB)	39
Antall søkere påbegynt videreutdanning i Språkutvikling og språklærning i barnehagen	193
Antall søkere påbegynt videreutdanning i Naturfag og matematikk i barnehagen	79
Antall søkere påbegynt videreutdanning i Læringsmiljø og pedagogisk ledelse	144
Antall deltakere påbegynt fagskoleutdanning i oppvekstfag med fordypning Barn med særskilte behov	260
Antall deltakere påbegynt videreutdanning i veilederutdanning for praksislærere	186
Antall deltakere påbegynt Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU)	677
Deltakere i videreutdanning skole	2016
Antall lærere som deltok i videreutdanningstiltak (Kompetanse for kvalitet)	5160
Antall rektorer som deltok i videreutdanningstiltak (Kompetanse for kvalitet)	472
Antall lærere som deltok på lærerspesialistutdanning	389
Relevant utdanning i barnehagene	2016
Andel med barnehagelærerutdanning	42 %
Kompetansekrav til lærere	2016
Andel lærere som oppfyller kompetansekravene	omtalt i tekst nedenfor

DELTAKELSE I ETTER- OG VIDERE-UTDANNING I BEGGE SEKTORENE

Deltakelse i kompetansetilbud for barnehagen

Fagarbeidere og assistenter utgjør nærmere 60 prosent av ansatte i barnehagen, og ofte tilbringer disse mer tid med barna enn barnehagelærerne gjør. Antall ansatte med barne- og ungdomsarbeiderfag har økt fra 14 til 18 prosent i tidsrommet 2011-2015. Utdanningstilbud for denne målgruppen i 2016 ble raskt fylt opp med 260 deltakere, og fagskolene har rapportert om et stort antall søkere som ikke fikk plass. Vi planlegger å utvide med flere plasser og å sette i gang fagskoleutdanning innen

temaene arbeid med de yngste barna og arbeid med språk og flerkulturell kompetanse.

Assistenter med lang erfaring har mulighet til å ta fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget gjennom praksiskandidatordningen. Dette har vært et populært tiltak, og i 2015 var det ifølge fylkesmannens årsrapport 913 assistenter som tok fagbrev. Deltakelsen på andre kompetansehevingstudier for assistenter er lavere, noe som kan ha sammenheng med at disse heller velger å ta fagbrev fremfor å delta på kompetansehevingstudier.

Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU) er et tilbud for barnehageansatte som ønsker å utdanne seg til barnehagelærer. Et nytt kull startet opp i 2016,

og vi har nå fire kull med studenter. For 2016 var det til sammen 677 studenter som deltok. I tillegg har noen universiteter og høyskoler satt i gang egenfinansierte ABLU-studier. Ut fra dagens pedagognorm har de fleste regioner nå god tilgang på kvalifiserte barnehagelærere.

Ledelse er viktig for å heve kvaliteten i barnehagene. Styrerutdanning for styrere og assisterende styrere i barnehagen er et godt etablert tiltak og vil bli videreført. I 2016 var det 389 deltakere på studiet. Følgeevalueringen av kompetansestrategien viser at kommunen som barnehagemyndighet prioriterer kompetanseheving for styrere som et av de viktigste tiltakene for sektoren.

Vi har også satt i gang to tilbud om kompetanseutvikling knyttet til barnehagemiljø og skolemiljø. Målet med tilbudene er å styrke regelverkskompetansen og pedagogisk kompetanse for å skape og opprettholde trygge miljøer i barnehager og skoler, og å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelsers. 38 kommuner i seks fylker er valgt ut til å delta i barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling med lærende nettverk, der de skal jobbe med aktuelle problemstillinger fra egen praksis.

Deltakelse i kompetansetilbud for grunnsopplæringen

Søkningen til videreutdanningstilbudene i *Kompetanse for kvalitet* økte betydelig våren 2016. Totalt var det over 10 000 lærere som søkte om videreutdanning, noe som henger sammen med innføringen av nye kompetansekrav for lærere i norsk, matematikk, engelsk, samisk og norsk tegnspråk. Om lag 5600 lærere fikk tilbud om videreutdanning. Det store antallet som fikk avslag, fikk enten avslag av sin skoleeier eller fra direktoratet fordi det ikke var tilstrekkelig antall studieplasser. Som i tidligere år, er det en utfordring å finne kvalifiserte vikarer når lærere tar videreutdanning, noe som er en hovedforklaring på at skoleeiere avslår søknader.

Med utgangspunkt i undersøkelser gjort av NIFU og i dialog med aktuelle parter, har vi kartlagt hvilke behov for etter- og videreutdanning yrkesfaglærere har. Kompetansebehovet kan grovt sett kategoriseres i behov innen eget fagområde, psykiske og sosiale utfordringer, ny teknologi, fagdidaktikk og pedagogiske metoder. Denne høsten sendte vi ut kunngjøring til alle offentlige universitets- og høyskoleinstitusjoner om midler til å utvikle og gjennomføre kombinerte etter- og videreutdanningstilbud for yrkesfaglærere som underviser i programfagene. Vi har nå

innvilget søknader for 18 etter- og videreutdanningstilbud i 2017.

Den omfattende skoleringen av lærere og skoleledere i FYR (fellesfagene, yrkesretting og relevans) ble avsluttet ved årsskiftet 2016/2017. Over 3900 fellesfaglærere og ledere har gjennomgått skolering i perioden. I 2016 var det 1350 deltakere på denne skoleringen, og mange skoler rapporterer om økt samarbeid om undervisningen som følge av skoleringen.

KVALITET I ETTER- OG VIDEREUTDANNING I BEGGE SEKTORENE

Kompetanseutvikling i barnehagen

Kompetanseutvikling i barnehagen krever tiltak som retter seg mot ulike ansattgrupper, og som omfatter etter- og videreutdanning og grunnutdanning. Strategien *Kompetanse for fremtidens barnehage* har vært førende for vårt arbeid.

Vi forvalter gjennom Fylkesmannen midler til barnehagebasert kompetanseutvikling. Målet er å heve kompetansen til hele barnehagens personalgruppe, uansett tidligere erfaring og utdanning. Kollektiv kompetanseheving gir ofte gode forutsetninger for å utvikle barnehagens pedagogiske praksis og oppnå varige resultater som øker kvaliteten på barnehagen. Følgeevalueringen slår fast at barnehagebasert kompetansetilbud er det tiltaket sektoren prioriterer høyest i en rangering av ulike tiltak. Vi vet imidlertid for lite om deltakelse og innretning på den barnehagebaserte kompetanseutviklingen. Neste delrapport av evalueringen skal se på dette.

En deltakerundersøkelse for studenter som tar arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU), og studenter som tar tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk (TiB), bidro med informasjon om hva deltakerne mener om kvaliteten på tilbudet og eget læringsutbytte.² Sammenliknet med TiB-studentene var ABLU-studentene mindre fornøyde med studiet. ABLU-studentene er ofte godt voksne med lang praksiserfaring fra arbeid i barnehagen. TiB-studentene har noe mindre praktisk erfaring, men nesten alle har en annen høyere utdanning fra før. Det kan tyde på at det er mer krevende å tilby et godt barnehagelærerstudie for studenter med mye praksiserfaring. Vi tar sikte på en samling med institusjonene som tilbyr ABLU-studiet for å dele erfaringer.

Universiteter og høyskoler har de siste årene fått midler for å iverksette informasjons- og motivasjonstiltak for å kunne veilede nyutdannede barnehagelærere og lærere. I 2016 ble ordningen med veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere evaluert. Evalueringen viser at de nytilsatte, nyutdannede har positive erfaringer med veiledningen. Den viser også at nyutdannede som har fått eller får veiledning, er mer positive i vurderingen av sitt første år i jobb sammenlignet med dem som ikke har fått veiledning. Videre slår følgeevalueringen av kompetansestrategien fast at veiledning av nyutdannede barnehagelærere er et tiltak som sektoren prioriterer høyt. I en rangering av ulike kompetansetilbud prioriterer styrerne og kommunene som barnehagemyndighet dette tiltaket som henholdsvis nummer to og tre av til sammen 11 tiltak.

Kompetanseutvikling i grunnsopplæringen

Som i tidligere år, utførte direktoratet også i 2016 en deltakerundersøkelse blant deltakerne på videreutdanningene. Deltakerne gir gjennom sin evaluering av tilbudene tilbakemelding om at de generelt fortsatt er svært fornøyde med kvaliteten og læringsutbyttet. Deltakerne i matematikk har vært noe mindre fornøyde enn deltakerne på de andre tilbudene. Vi har fulgt opp disse funnene i blant annet ressursgruppen for matematikk som arbeider med kvaliteten i matematikktilbudene.

Skoleringen av lærere og skoleledere i yrkesfag (FYR) ser ut til å ha gitt positive effekter. Tilbakemeldingene fra fylkene tyder på at prosjektet har bidratt til økt gjennomføring av videregående opplæring, og at skoleringene har bidratt til å høyne kvaliteten i og samarbeidet om undervisningen på yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Tiltaket om hospitering og faglig oppdatering skal bidra til å videreutvikle kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen gjennom faglig utvikling av programfaglærere, instruktører og faglige ledere.

Et prosjekt som ikke er direkte rettet mot kvalitet i opplæringen, er Læringsmiljøprosjektet for skole. Dette prosjektet ble etablert i 2013 og har som mål å redusere mobbingen og forbedre læringsmiljøet. Flere kommuner ønsker å jobbe helhetlig med barnehagene og skolene. Derfor startet vi i 2016 opp en toårig pilot hvor fire av kommunene i prosjektet i tillegg deltar med barnehager. Piloteringen tilpasses tematisk til en barnehagekontekst.

Andel med barnehagelærerutdanning

Andelen ansatte med barnehagelærerutdanning har økt fra 35 til 42 prosent i tidsrommet 2011-2016. Det er

nå 70 prosent av barnehagene som oppfyller pedagognormen uten dispensasjon. Dette er en utvikling som har ført til at det innenfor gjeldende pedagognorm stort sett ikke lenger er mangel på barnehagelærere, bortsett fra i pressområdene Rogaland og Oslo og Akershus. Med flere barnehagelærere på plass i barnehagene har vi i 2016 lagt vekt på å etablere et godt videreutdannings-tilbud for disse.

Vi har i 2016 opprettet tre nye studier for barnehagelærere innen temaene språkutvikling, realfag i barnehagen og læringsmiljø og pedagogisk ledelse. Interessen var spesielt stor for studiene i språkutvikling og i læringsmiljø og pedagogisk ledelse. Tilbudene skal utvides og fortsette ut strategiperioden (2020), og deltakerundersøkelsen vil gi oss informasjon om kvaliteten på disse studiene.

Andel lærere som oppfyller kompetansekravene i grunnskolen

I overkant av 94 prosent av lærerne i grunnskolen oppfyller kravene for ansettelse. De som ikke oppfyller kravene, er enten ansatt under forutsetning av at påbegynt utdanning blir fullført, eller de er foreløpig ansatt. Men, av de 95 prosent lærere som oppfyller kravene, er det mange som ikke oppfyller kompetansekravene for undervisning i fagene de underviser i. 26 prosent av norsklærerne, 38 prosent av matematikklærerne og 48 prosent av engelsklærerne mangler studiepoeng for å oppfylle kompetansekravet for undervisning.

Det er forskjeller mellom barne- og ungdomstrinnet. Prosentdelen lærere som ikke oppfyller kompetansekravet for undervisning i norsk og matematikk, er høyest på ungdomstrinnet. I engelsk er den høyest på barnetrinnet. ✕

² «Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere: En evaluering av veiledningsordningen og veilederutdanningen.» Rambøll. November 2016.

Virksomhetsmål 2

ØKT KVALITET I FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Utdanningsdirektoratet har som oppgave å utvikle og forvalte tiltak som øker kvaliteten og gjennomføringen i fag- og yrkesopplæringen. Vi videreutvikler tiltak og ordninger som skal bidra til flere læreplasser og til å legge til rette for kompetanseutvikling for yrkesfaglærere.

STYRINGSPARAMETRE

- › Gjennomføring i fag- og yrkesopplæring 59,0 %
- › Andel søkere som får læreplass 68,9 %

GJENNOMFØRING I FAG- OG YRKESOPPLÆRING

Andelen elever som fullfører og består gjennomføring i fag- og yrkesopplæring innen fem år, er 59 prosent. Det er variasjoner mellom utdanningsprogrammene. Det er høyest andel elever som fullfører og består i medier og kommunikasjon med 81 prosent og lavest andel elever i restaurant- og matfag på 43 prosent.

Mellom de enkelte utdanningsprogrammene er det store variasjoner mellom fylkene. For eksempel er andelen som fullfører og består innen teknikk og industriell produksjon i Oslo og Hedmark, omtrent halvparten av det vi finner i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane.

I Norge er det gode muligheter for å ta videregående utdanning selv etter at ungdomsretten er brukt opp. Elever på yrkesfag har størst økning i fullførtandelen innen ti år. I 2004-kullet hadde 69 prosent av elevene som begynte på yrkesfag, fullført etter ti år. Andelen fullførte øker mer for gutter enn for jenter både på studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Totalt har nesten 80 prosent oppnådd yrkes- eller studiekompetanse etter ti år. I OECD-landene har i snitt

87 prosent av elevene gjennomført to år etter normert tid (OECD 2014).

ANDEL SØKERE SOM FÅR LÆREPLASS

27 687 har søkt om læreplass, og 19 083 av disse har per 31. desember 2016 fått godkjent lærekontrakt. Det betyr at 68,9 prosent av alle søkere har fått godkjent lærekontrakt i 2016. Det er 1,3 prosentpoeng høyere enn i 2015.

I kjemiprosessfaget har 88 prosent av søkerne fått godkjent lærekontrakt. Det gjør kjemiprosess til det lærefaget med mer enn 300 søkere som har høyest godkjenningssandel. Av de største lærefagene er det data-elektronikerfaget som har lavest andel med 51 prosent.

Det er stor forskjell mellom fylkene i andelen godkjente lærekontrakter. I Oslo har 80 prosent av søkerne fått godkjent lærekontrakt, mens 56 prosent har fått godkjent lærekontrakt i Østfold. Mellom utdanningsprogrammene er forskjellene noe mindre. I bygg- og anleggsteknikk har 78 prosent av søkerne fått godkjent lærekontrakt, mens i service og samferdsel har 63 prosent fått lærekontrakt.

Også mellom fylkene er det store ulikheter innenfor de ulike utdanningsprogrammene. For eksempel har 82 prosent av søkerne til helse- og oppvekstfag i Rogaland fått godkjent lærekontrakt, mens bare 52 prosent av søkerne til helse- og oppvekstfag har fått lærekontrakt i Troms. Tilsvarende forskjeller finnes innen samtlige utdanningsprogrammer.

Det er mange ulike faktorer som virker inn på om søkere får læreplasser, og om bedrifter og virksomheter satser på fagopplæring. Riksrevisjonen har gjennomført forvaltningsrevisjoner om myndighetenes arbeid med læreplasser. Et av funnene er at opplæringstilbudet og formidlingen av søkere ikke er tilstrekkelig tilpasset behovet for arbeidskraft.

Ulike tiltak som skal bidra til flere læreplasser i sektoren:

- › Fornyet avtale mellom utdanningsmyndighetene og partene i arbeidslivet for flere læreplasser
- › *Lærlingløftet.no* – nasjonalt register for lærebedrifter tilrettelagt for brukerne
- › Ulike kampanjer gjennom sosiale medier rettet mot bedrifter og brukere av bedrifter
- › Utprøving av vekslingsmodeller
- › Prosjekter for samarbeid mellom skoleeier og regionalt arbeidsliv

NY TILBUDSSTRUKTUR TILPASSET ARBEIDSMARKEDETS BEHOV

Utdanningsdirektoratet fikk våren 2014 i oppgave å «gjennomgå og foreslå endringer i tilbudsstrukturen innen yrkesfaglige utdanningsprogram». I 2016 foreslo direktoratet – i nært samarbeid med arbeidslivets parter – en vesentlig endring av tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringen. Hensikten er å tilpasse opplæringen

NYE LÆREKONTRAKTAR ETTER UTDANNINGSPROGRAM. UTVIKLING FRÅ 2011 TIL 2015. TAL.

	2011	2012	2013	2014	2015
Bygg- og anleggsteknikk	3 746	3 702	3 667	3 760	3 820
Design og handverk	1 319	1 166	1 127	1 095	1 069
Elektrofag	2 997	3 230	3 165	3 132	3 125
Helse- og oppvekstfag	2 661	2 872	2 988	3 201	3 657
Medium og kommunikasjon	111	111	70	80	92
Naturbruk	436	417	433	500	532
Restaurant- og matfag	1 213	1 135	1 123	1 114	1 145
Service og samferdsel	1 827	1 841	1 960	2 091	2 318
Teknikk og industriell produksjon	3 973	4 049	4 146	4 280	4 071

³ Nyen og Tønder: Partssamarbeidet i fagopplæringen – en intervjuundersøkelse om Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæring og de faglige rådene, Fafo 2016 fafo.no/images/pub/2016/10244.pdf

i størst mulig grad til arbeidslivets behov. Forslaget inneholder en rekke anbefalinger for å skape opplærings-tilbud som er mer relevante for arbeidslivet.

ØKT KVALITET I FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Et godt trepartssamarbeid er selve bærebjelken i fagopplæringen og er helt nødvendig for å kunne realisere økt kvalitet. Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og de ni faglige rådene gir myndighetene råd og bistår med initiativ for å fremme fag- og yrkesopplæringen. På oppdrag fra LO har Fafo utarbeidet en intervjubasert undersøkelse om trepartssamarbeidet.³ Et funn fra undersøkelsen er at SRY har i for liten grad fungert som et overordnet organ som skal stake ut en langsiktig kurs for fag- og yrkesopplæringen. Det siste året har SRY i større grad behandlet saker av mer prinsipiell karakter. Erfaringene fra partssamarbeidet i de faglige rådene er mer varierende, og rapporten skiller mellom faglige råd som fremstår som reaktive, mens andre spiller en mer aktiv rolle for å ta initiativ og sette dagsorden. SRY og de faglige rådene er nå inne i det siste året før en ny oppnevningssperiode. I tiden fremover vil derfor mandatet for partsamarbeidet være tema for diskusjon både i SRY og hos myndighetene.

Kompetanseutvikling er et annet virkemiddel for å øke kvaliteten på fagopplæringen. Tiltak Udir har satt i gang på dette feltet, er omtalt under Virksomhetsmål 1. ✕

Virksomhetsmål 3

ET GODT KUNNSKAPSGRUNNLAG OG SYSTEMER FOR Å VURDERE OG STYRKE KVALITETEN I BARNEHAGEN OG GRUNNOPPLÆRINGEN

Vi får stadig mer kunnskap om tilstanden i sektorene, om deres behov og om hva slags tiltak og satsinger som gir resultater.

STYRINGSPARAMETRE

- › Kunnskapsgrunnlaget som formidles av Udir, er relevant for sektorene
- › Omfang på sektorens bruk av verktøy som grunnlag for kvalitetsutvikling

KUNNSKAPSGRUNNLAGET SOM FORMIDLES AV UDIR, ER RELEVANT FOR SEKTORENE

I løpet av 2016 har direktoratet jobbet med 63 ulike forskningsprosjekter. Prosjektene varierer i omfang fra å strekke seg over noen måneder til å gå over flere år. Det store omfanget, til dels av relativt små oppdrag, gjør det noe utfordrende å sammenstille resultatene og trekke de store linjene knyttet til tilstanden i sektorene, og til trender, utfordringer og utviklingsbehov. Her har vi derfor i stedet valgt å omtale et utvalg av forskningsrapportene.

De siste årene har vi fått en mer variert metodetilgang i forskningsprosjektene vi setter i gang. Blant annet er en Random Control studie (RCT) satt i gang i 2016, og det er planer om effektstudier i 2017. Temaene som prosjektene omhandler, dekker både barnehage og grunnopplæring. I 2016 samarbeidet vi med om lag 20 ulike oppdragsmiljøer.

I 2016 publiserte vi 44 nye rapporter på udir.no. Disse rapportene var blant dem som ble lest mest på udir.no:

- › Elevundersøkelsen 2015: Mobbing, krenkelser og arbeidsro
- › Skolers arbeid med elevenes psykososiale miljø
- › ARK&APP – forskning på valg og bruk av læremidler

De siste årene har det vært en dialog med departementet der vi har sett på omfanget av prosjekter, og om vi setter i gang de riktige prosjektene. Spørsmålet er om vi setter i gang for mange små prosjekter, og om vi heller burde bruke mer ressurser på å analysere og å formidle kunnskapen? Udir ønsker at det blir færre små prosjekter. Da får vi mer kapasitet til å innhente ny kunnskap på færre større prosjekter som gir oss et bredere kunnskapstilfang.

Skolebidragsindikatorer

Elevenes resultater påvirkes av faktorer utenfor skolens kontroll. For eksempel har en rekke studier vist til at elevens familiebakgrunn, slik som innvandrerbakgrunn, foreldrenes inntekt og utdanningsnivå, har stor betydning for hvor bra elevene gjør det på skolen.

Senter for økonomisk forskning (SØF) publiserte i 2016 en rapport om skolebidragsindikatorer for videregående opplæring (Falch, Bensnes og Strøm 2016). Rapporten bygger på et bredt informasjonsgrunnlag som inkluderer karakterer, deltakelse og gjennomføring av videregående opplæring. Rapporten viser at det er store kvalitetsforskjeller mellom fylker og mellom skoler innad i fylkene. Sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring er i stor grad avhengig av hvilken skole eleven går på. Direktoratet fikk i 2016 et oppdrag

fra Kunnskapsdepartementet om å følge opp denne rapporten og sørge for en fremtidig fast publisering av slike indikatorer.

Fravær i videregående skole

Innføringen av en fraværsgrense i videregående skole medførte mye debatt rundt dette temaet. I 2016 har direktoratet derfor utvidet kunnskapsgrunnlaget med ny statistikk om fravær. Vi har valgt å basere dette på det fraværet som føres på elevenes vitnemål for å kunne ha historiske data. I desember publiserte vi fravær på fylkesnivå for de tre foregående skoleårene, og vi skal publisere fravær også på skolenivå tidlig i 2017. Vi vil årlig publisere statistikk om fravær.

Elevundersøkelsen

For å få mer valide resultater om mobbing i norsk skole reviderte vi spørsmålene om mobbing i Elevundersøkelsen i 2016. Et hovedgrep som ble gjort, var å omdefinere spørsmålene om krenkelser til eksempler på mobbing. I tillegg justerte vi hovedspørsmålet om mobbing slik at dette nå eksplisitt kartlegger elev-elev-mobbing. Vi la inn tre nye spørsmål om mobbing som kartlegger voksen-elev-mobbing, elever som selv rapporterer at de mobber, samt digital mobbing. Resultatene fra 2016 viser at 4,6 prosent av elevene blir mobbet av medelever to til tre ganger i måneden eller oftere. I underkant av 64 prosent av elevene opplever god arbeidsro i timene. Rundt 432 000 elever svarte på undersøkelsen i 2016 (Wendelborg 2017).

Internasjonale undersøkelser i 2016 – PISA, TIMSS og TIMSS Advanced

Høsten 2016 ble resultatene fra PISA, TIMSS og TIMSS Advanced 2015 offentliggjort. Både OECD og IEA la fram omfattende internasjonale rapporter fra de tre studiene. Nytt dette året er at rapportene fra IEA på TIMSS og TIMSS Advanced er nettbaserte og interaktive, noe som gjør resultatene mer tilgjengelige, samtidig som vi kan ta ut «skreddersydde» rapporter. IEA publiserer også nettbaserte rapporter med en gjennomgang av alle deltakerlandenes utdanningssystemer.

Både PISA (Kjærnsli og Jensen 2016) og TIMSS (Bergem, Kaarstein og Nilsen 2016) viser at det har skjedd en positiv utvikling i norsk skole siden nedgangen tidlig på 2000-tallet. På barnetrinnet er det nå svært gode resultater både i matematikk og naturfag, og den positive utviklingen fra 2007 til 2011 er blitt bekreftet. På ungdomstrinnet viser både PISA og TIMSS en positiv framgang, spesielt i matematikk. I PISA skårer norske elever for første gang over OECDs gjennomsnitt i lesing, matematikk og naturfag. Spesielt i lesing er resultatene svært gode.

I TIMSS Advanced (Grønmo, Hole og Onstad 2016) viser de norske elevene en framgang i matematikk fra 2008 da undersøkelsen ble gjennomført forrige gang, mens det er en liten nedgang i fysikk. Men fortsatt skårer norske fysikkelever på videregående høyt i internasjonal sammenheng. I matematikk er det fortsatt algebra som er det svakeste området hos norske elever både på ungdomstrinnet og i Vg3, mens de presterer bra både i statistikk og tallbehandling.

Undersøkelsene viser også at det har skjedd en svært positiv utvikling i læringsmiljøet både på barnetrinnet og ungdomstrinnet. Analyser fra TIMSS undersøkelsene (Grønmo, Hole og Onstad 2016 og Bergem, Kaarstein og Nilsen 2016) viser at det er positive sammenhenger mellom utviklingen i læringsmiljøet og framgangen i resultater.

Analysene fra TIMSS viser også at det er en klar sammenheng mellom lærernes faglige kompetanse og elevenes resultater. I løpet av 2017 vil det komme nye rapporter med utdypende analyser av resultatene fra både TIMSS og PISA, og disse vil bli presentert for sektoren på regionale konferanser i forbindelse med implementering av realfagssatsingen høsten 2017.

OMFANG PÅ SEKTORENS BRUK AV VERKTØY SOM GRUNNLAG FOR KVALITETS-UTVIKLING

Opinion gjennomførte i 2016 en brukerundersøkelse av Skoleporten. 78 prosent av de som bruker Skoleporten, gjør dette i jobbsammenheng. De fleste brukerne er lærere, skoleledere eller ansatte i kommuner og fylkeskommuner. 38 prosent av brukerne besøker Skoleporten månedlig, mens 31 prosent gjør dette ukentlig. 85 prosent av brukerne er fornøyde med tjenesten.

Barnehagefakta har foreldre som målgruppe. Denne tjenesten brukes jevnt gjennom året, men hadde en stor økning i perioden før fristen for å søke barnehageplass i 2016. I perioden 1. februar til 1. mars hadde barnehagefakta i overkant av 13 000 besøk.

Resultatene fra de faste undersøkelsene gjør det mulig å følge utviklingen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå over tid. Udir har utviklet følgende verktøy for kvalitetsutvikling:

- › Foreldreundersøkelsen for barnehagen (ny i 2016)

I 2016 brukte 2200 barnehager undersøkelsen, og 86 000 foreldre svarte. På nasjonalt nivå er svarprosenten 69. Vi vil bruke erfaringer fra årets gjennomføring til å utvikle undersøkelsen videre frem mot neste gjennomføring i 2017.

- › Foreldreundersøkelsen for skolene

Foreldreundersøkelsen for skolene er en frivillig undersøkelse som de kan bruke slik at foreldrene kan uttale

seg om forhold ved skolen. I 2016 ble om lag 160 000 foreldre invitert til å svare på undersøkelsen, og om lag 40 prosent av disse svarte.

- › Brukerundersøkelsene i fagopplæringen

Lærlingundersøkelsen var obligatorisk for første gang i 2015. I 2016 ble rundt 21 000 lærlinger og lære-kandidater invitert til å svare på undersøkelsen, og om lag 11 500 eller 55 prosent svarte.

Lærebedriftsundersøkelsen er en frivillig undersøkelse hvor lærebedriftene kan vurdere lærings- og arbeidsmiljøet på arbeidsplassen. I 2016 ble om lag 13 100 lærebedrifter og opplæringskontor invitert til å delta i undersøkelsen, og om lag halvparten av disse svarte.

- › Brukerundersøkelsen for voksne i grunnopplæringen

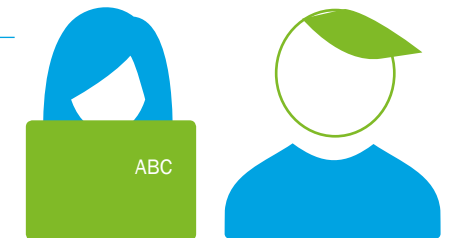
Voksenopplæringsundersøkelsen ble introdusert første gang i januar 2016. Målgruppen er foreløpig begrenset til voksne deltakere i videregående opplæring. Høsten 2016 var målgruppen begrenset til 504 inviterte deltakere, og 179 av disse svarte på undersøkelsen.

Det er forventet at disse tallene øker når undersøkelsen gradvis blir mer kjent. Foreløpig er det mulig å bruke resultatene kun på skolenivå – som grunnlag for å analysere og utvikle læringsmiljøet i voksenopplæringen.

FORSKNING PÅ VALG OG BRUK AV LÆREMIDLER

Forskningsprosjektet ARK&APP omhandler valg og bruk av læremidler i engelsk, matematikk, naturfag og samfunnsfag på 5. – 7. trinn, på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. I 2016 ble prosjektet avsluttet. Funnene viser at det i hovedsak er lærerkollegiet i fellesskap som velger læremidlene. Lærernes autonomi i valget av læremidler er større i videregående opplæring enn i grunnskolen. I helklasseundervisning som ofte benyttes til å introdusere nytt stoff, bruker lærerne i stor grad egenproduserte læremidler, i all hovedsak PowerPoint-presentasjoner. Også lærernes egenproduserte ark strukturerer undervisningsforløpet, og de brukes i mange tilfeller på de lavere trinnene for å forenkle fagstoffet (Gilje mfl. 2016).

På nasjonale prøver deltar 92-95 prosent av elevene på 5. trinn, og 94-96 prosent av elevene på 8. trinn.

SYSTEM FOR KVALITET

Kvalitetssystemene for barnehagen, grunnopplæringen og fagopplæringen er nå i en implementeringsfase. For å få formidlet kunnskap, støttmateriell og verktøy som er utviklet i *Kvalitet i barnehagen* (KiB), ble det høsten 2016 gjennomført regionale konferanser. Ca. 1800 ansatte i barnehagesektoren deltok. Et implementeringstiltak for *Kvalitet i fagopplæringen* (KiF) har vært *Arena for kvalitet i fagopplæringen* som har vært arrangert tre ganger. Neste gjennomføring er planlagt i 2017.

FORSKNING OG EVALUERING

Udir innhenter informasjon fra sektoren og gjennomfører analyser og evalueringer til eget kvalitetsarbeid. Vi systematiserer kunnskap og erfaringer om hvordan de nasjonale tiltakene virker, og gjør justeringer ved behov. Mange av de prosjektene som vi satte i gang i 2016, var evalueringer av ulike satsinger og strategier, som

- › Evaluering av SEVU-PPT
- › Evaluering av Rektorutdanningen
- › Evaluering av realfagskommunene
- › Evaluering av virkemidler i ungdomstrinnssatsingen
- › Evaluering av 0-24 samarbeidet
- › Evaluering av Språkløyper
- › Evaluering av veiledningsordningen av nyutdannede, nytilsatte lærere
- › Evaluering av forsøk med halvårsvurdering med én karakter i norsk
- › Evaluering av rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Evalueringer som er igangsatt, men ikke slutført i 2016 er bl.a.

- › Et lag rundt eleven: Bruk av flerfaglig kompetanse i skolen
- › Bedre kunnskap om effekten av fysisk aktivitet på ungdomstrinnet

Mer om kunnskapsgrunnlaget er lagt til omtale under det faste oppdraget. ✕

Virksomhetsmål 4

REGELVERKET FORSTÅS OG ETTERLEVES

Udir har som oppgave å legge til rette for økt regelverksforståelse i sektorene og for god implementering av regelverksendringer. Direktoratet skal vurdere forenkling av regelverket for barnehagen og grunnopplæringen.

Udires rolle i implementeringsarbeidet er begrenset til å sørge for kvalitet i tolkings- og formidlingsarbeidet og utarbeiding av gode veiledninger for Fylkesmannen og sektorene. Tiltakene vi gjennomfører, er like relevante for eksisterende regelverk som for nytt regelverk.

Når det gjelder forståelsen av eksisterende regelverk, mener Udir at verktøyet RefLex gir god informasjon om tilstand og behov i sektorene, noe Udir kan ta med seg videre i arbeidet med å tilrettelegge for god regelverksforståelse og -etterlevelse.

I forbindelse med den siste styringsparameteren har Udir ikke lyktes med å identifisere meningsfulle kvantifiserbare data. Udir mener imidlertid at den årlige tilsynsrapporten gir et godt bilde av vårt arbeid på feltet, inkludert funn og oppfølgingsaktiviteter både for direktoratet og de som har vært gjenstand for tilsyn.

IMPLEMENTERING AV NYTT REGELVERK OG FORSTÅELSE AV EKSISTERENDE REGELVERK

14 av 18 utdanningsdirektører svarte på undersøkelsene i mai og i desember 2016 om fylkesmennene opplevde tilfredshet med vår informasjon om nytt regelverk. Undersøkelsen omfatter opplæringsloven, barnehage-loven og tilsyn.

Svarene fra embetene tyder på at vår skriftlige informasjon om nytt regelverk i litt større grad setter dem i stand til å løse sine oppgaver, enn det vår muntlige informasjon gjør. Når det gjelder den skriftlige informasjonen, ligger vi i snitt på 4,6 i 2016, noe som er et godt resultat. Dette er en svak nedgang fra 2015 da snittet lå på 4,7. Snittet på den muntlige informasjonen

er på 4,3 i 2016, det samme som i 2015, som er innenfor det vi mener er et akseptabelt resultat.

På barnehagefeltet ser vi at den skriftlige informasjonen i snitt får 4,5 og den muntlige får 4,3. Om den skriftlige informasjonen skriver flere at den er god og nyttig, men at den gjerne skulle ha kommet tidligere. Dette gjelder særlig informasjon om barnehageloven kapittel 5A. Når det gjelder den muntlige informasjonen, oppgir noen embeter at den er god, og at de har god erfaring med å ta kontakt for å få muntlig informasjon. Regionsamlinger trekkes frem som særlig positivt. Noen skriver at de ønsker mest mulig informasjon skriftlig, og at samlinger blir brukt til diskusjoner.

Snittet på den skriftlige informasjonen på opplæringsfeltet er 4,7 og på den muntlige 4,4. Embetene oppgir at den skriftlige informasjonen er god, men det fremgår i liten grad hva som gjør den god. Ut fra svarene under barnehage kan det se ut som om enkelte embeter i stedet har svart på opplæringsfeltet. Det er også tilfellet under den muntlige informasjonen.

Generelt blir det opplyst at regelverkssamlingene bør videreføres, og at det bør legges opp til diskusjon på samlingene. Det kan synes som om skriftlig informasjon oppleves som mer nyttig enn muntlig informasjon. Vi er fortsatt usikre på om embetene svarer på vår informasjon om regelverket generelt eller kun om nytt regelverk. Før undersøkelsen blir satt i gang i 2017, mener vi det bør vurderes om spørsmålene skal gjelde regelverket generelt. Vi vil følge opp resultatene sammen med embetene for å treffe best mulig med våre tiltak.

STYRINGSPARAMETRE

- › Implementering av nytt regelverk
- › Forståelse av eksisterende regelverk
- › Tilsynene og annen aktivitet for regelverksetterlevelse har truffet utfordringene i sektoren

Implementering av nytt regelverk (Skala 1-6; Måltall er 4,5; akseptabelt mellom 4 og 4,5)	2015	2016
Barnehage		
1. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å veilede kommuner, barnehageeiere og ledere?	4,6	4,5
2. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å behandle klager på barnehagefeltet?	4,4	4,4
3. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å føre tilsyn på barnehagefeltet?	4,2	4,8
Grunnopplæring		
4. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å veilede skoleeiere og skoleledere?	4,6	4,7
5. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å behandle klager på skole- og opplæringsfeltet?	4,4	4,4
6. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å føre tilsyn på skole- og opplæringsfeltet?	4,7	4,6
Forståelse av eksisterende regelverk (Måltall er 20 %; akseptabelt mellom 16 og 20 %)		
1. Andel skoler som har startet eller fullført en egenvurdering i RefLex	11,8 %	22,8 %
2. Andel skoleeiere som har bedt om skolens egenvurdering	11,2 %	21,8 %

Tilsynene og annen aktivitet for regelverksetterlevelse har truffet utfordringene i sektoren

Det er ikke utarbeidet indikatorer til dette styringsparametret. Udir utkwitterer parameteren gjennom den årlige tilsynsrapporten og annen relevant informasjon nedenfor.

Brukervennlighet og fleksibilitet i verktøyet, gjør at nesten dobbelt så mange skoler og kommuner tok i bruk RefLex i 2016. Dette øker regelverksetterlevelsen.

Prosjektet Regelverk i praksis

Regelverk i praksis er et prosjekt der Udir og fylkesmanns-embetene jobber i fellesskap for å forbedre regelverksforståelsen og etterlevelsen. Fire av delprosjektene ble fullført i 2016. Utgangspunktet er å komme tett på skolehverdagen. Fylkeskommuner, kommuner og enkeltskoler har vært involvert på ulikt vis. Prosjektrapportene blir sluttbehandlet våren 2017. De fire delprosjektene vil fremme en rekke konkrete anbefalinger fra prosjekt til ordinær drift. Foreløpige konklusjoner fra delprosjektene forteller oss at:

- › Udir og fylkesmanns-embetene bør fortsette å samarbeide om egen kompetanseheving innenfor regelverksformidling og kunnskap om den praktiske skole- og skoleeierhverdagen.
- › Udir bør fortsette å jobbe på tvers av avdelinger og sammen med Fylkesmannen i formidling av regelverket.
- › Regelverk bør formidles sammen med relevant faglig innhold for å synliggjøre sammenhenger.
- › Kommuner, skoler og fylkesmenn som jobber sammen i dialogbaserte nettverk, ser ut til å gi god læringseffekt i arbeidet med regelverk.

RefLex gir oversikt over regelverket

Vi får stadig positive tilbakemeldinger om at verktøyet er nyttig og nødvendig for skoler og skoleeiere. Vi antar at de positive tilbakemeldingene skyldes at systemet er utviklet i tett dialog med brukerne. Sammenlignet med 2015 er bruken av systemet nesten fordoblet. De mest populære temaene er «skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen» og «elevenes psykososiale miljø – forebyggende og individuelt rettet arbeid».

Høsten 2016 lanserte vi RefLex for kommunen som barnehagemyndighet med temaet «veiledning og tilsyn fra barnehagemyndigheten». Siden lanseringen har 91 kommuner påbegynt eller fullført en egenvurdering i systemet.

I 2016 har vi arbeidet med å utvide RefLex, slik at også offentlige og private barnehager kan gjennomføre egenvurderinger. Verktøyet blir et viktig bidrag for å øke regelverksetterlevelsen på barnehage- og grunnopplæringsområdet.

Tilsynssamlinger med fylkesmanns-embetene

Vi har også i 2016 prioritert å gjennomføre flere samlinger med fylkesmanns-embetene. En av disse samlingene er vår årlige metodesamling for tilsyn etter barnehageområdet og opplæringsområdet. Særlig opplever embetene at det er nyttig at vi skaper en arena for erfaringsutveksling, diskusjon i grupper og plenumsoppsummering basert på konkrete eksempler.

I 2016 har vi ikke kommet så langt med revisjon av metodehåndboken som vi skulle ønske. Arbeidet vil bli prioritert i 2017, slik at vi kan lansere en revidert versjon av håndboken før et nytt felles nasjonalt tilsyn starter opp i 2018. Etter vår vurdering er en treffsikker tilsynsmetode et viktig bidrag til å nå målet om at regelverket forstås og etterleves.

Tilsyn med veiledning skaper endring

Flere undersøkelser viser at holdningen til tilsynet på opplæringsområdet har endret seg de seneste årene. Både kommuner og skoleledere er mer tilfredse med tilsynet og temaene, ikke minst med veiledningen de har fått i for-

bindelse med felles nasjonalt tilsyn. Funnene fra tilsynene understøtter dette. I Udirs Spørsmål til Skole-Norge våren 2016 svarte over 90 prosent av både kommuner og fylker at Fylkesmannens tilsyn med skoler og skoleeiere i stor grad eller i noen grad treffer de temaene i regelverket som de opplever som utfordrende. Videre svarte omtrent halvparten av skoleeierne at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene i stor grad fører til konkrete endringer på skolene, og nesten like mange mener det fører til endring i noen grad.

Blant skoleledere svarer omtrent en tredjedel at fylkesmannens tilsyn i stor grad tar opp temaer i regelverket de oppfatter som utfordrende. Omtrent en tredjedel svarer at tilsynene i noen grad tar opp temaer i regelverket de opplever som utfordrende. Videre svarer 37 prosent av skolelederne at tilbakemeldingene i stor grad fører til konkrete endringer, mens 36 prosent svarer at det i noen grad gjør det.

En undersøkelse gjennomført av PWC på bestilling fra KS¹ viser at kommunene er positive til dagens tilsynsmetodikk. Flere kommuner mener at tilsynsmodellen innenfor utdanning har gått gjennom en positiv moderniseringsprosess. Tilsynene er rettet mot forbedring i stedet for å avdekke avvik. Kommunene mener tilsynet gir dem god hjelp til forbedringer.

Kommunal egenkontroll og statlig tilsyn hånd i hånd

I en rapport fra KS², utarbeidet av PWC i 2015, ble informantene i undersøkelsen bedt om å komme med konkrete forslag til hvordan en styrket egenkontroll i praksis kan redusere statlig tilsyn. Dette viste seg å være utfordrende, fordi de fleste av informantene mente at mengden statlig tilsyn ikke nødvendigvis er for stor. Respondentene var opptatt av å beholde kontroll fra en uavhengig instans. De pekte på at utfordringen i stedet er samordning og koordinering mellom ulike statlige tilsyn, og mellom statlig tilsyn og kontrollutvalgets forvaltningsrevisjon.

Rapporten gir viktige innspill til videre utvikling av tilsynet innenfor grunnopplærings- og barnehageområdet. Behovet for det eksterne blikket, som rapporten peker på, viser at kommunal egenkontroll eller forvaltningsrevisjon og statlig tilsyn med kommunene er to ulike aktiviteter med ulik innretning og funksjon. Samtidig ser vi behovet for i større grad å koordinere tilsynet og egenkontrollen der det lar seg gjøre. Eksempler på tiltak som understøtter en slik koordinering, er innretningen av felles nasjonalt tilsyn 2014-2017 – først med en kontroll av skoler og deretter skoleeiere. Egenvurderingsverktøyet RefLex kobler også skoleeiers egenvurdering med temaer for det statlige tilsynet. x

¹ Rapport fra KS: Kommunestyrets overordnede tilsynsansvar (26. november 2015)
² Ibid (samme som over)

Virksomhetsmål 5

BARN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRSKILTE BEHOV FÅR ET TILRETTELAGT TILBUD TIL RETT TID

Udir har som oppgave å styrke PP-tjenesten gjennom kompetanseutviklings-tiltak som skal øke kvaliteten på tilbudet til barnehagebarn med særskilte behov, og øke læringsutbyttet til elever med særskilte behov. Udir skal sørge for at kompetansetiltak for barnehagelærere og lærere bygger på kunnskap om inkluderende tilbud.

STYRINGSPARAMETRE

- Andel barn og elever som får spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning på ulike trinn

Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning på ulike trinn	2016
Andel barn og elever som får spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning på ulike trinn	
Antall barn 0-6 år som får spesialpedagogisk hjelp utenom barnehage	229
Andel barn 0-6 år som får spesialpedagogisk hjelp i barnehagen	2,9 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 1	3,7 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 2	4,5 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 3	5,5 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 4	6,9 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 5	8,4 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 6	9,3 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 7	10,0 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 8	9,7 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 9	10,1 %
Andel elever som får spesialundervisning på trinn 10	10,8 %
Andel elever som får spesialundervisning i videregående opplæring	2,5 %

I 2016 fikk 8290 barn spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven § 19 A. Dette er en økning fra 2015, og det har vært en jevn økning de siste årene. I snitt har barna vedtak om 438 årstimer med spesialpedagogisk hjelp, fordelt på pedagog og assistent. Det innvilges omtrent like mange vedtakstimer til assistenter og pedagoger. Det er 2,5 prosent av elevene i videregående opplæring som får spesialundervisning i ett eller flere fag.

ANDEL BARN OG ELEVER SOM FÅR SPESIALPEDAGOGISK HJELP OG SPESIAL-UNDERVISNING PÅ ULIKE TRINN

I 2016 fikk 8290 barn spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven § 19A. Dette er en økning fra 2015, og det har vært en jevn økning de siste årene. I grunnskolen får 7,9 prosent av elevene spesialundervisning, mens det i videregående opplæring er 2,5 prosent med spesialundervisning i ett eller flere fag.

Skoleåret 2015-16 har 7,9 prosent av norske elever enkeltvedtak om spesialundervisning, noe som utgjør i underkant av 50 000 elever. 68 prosent av elevene som får spesialundervisning, er gutter, og dette har vært ganske stabilt over tid.

Tallet på elever som fikk spesialundervisning, økte jevnt fra 2006 til 2011. Fra 2013 har trenden snudd, og vi ser en liten nedgang på nasjonalt nivå. Vi vet ikke om nedgangen skyldes at skolene har blitt bedre på tilpasset opplæring, eller at elever ikke får sin rett om tilpasset opplæring oppfylt. Tallet på klagesaker som gjelder spesialundervisning, har gått ned.

Det har vært behov for å tydeliggjøre rammene og det handlingsrommet læreplanverket gir når det gjelder tilpasset opplæring. Derfor publiserte vi i 2016 en egen side på udir.no om tilpasset opplæring gjennom ulike temaer. Tematekstene bidrar til å vise hvordan skoler kan forstå og arbeide med tilpasset opplæring innenfor regelverk og forskrifter, inkludert handlingsrommet i læreplanverket. Vi ser at nettsiden har blitt brukt mye etter at den ble publisert, og vi vil videreutvikle siden.

PRØVENE SKAL TILRETTELEGGES BEDRE FOR ALLE ELEVGRUPPER

Vi ser også på hvordan vi best mulig kan tilpasse prøvene våre. Udir.no tydeliggjør rutiner for hvordan tilrettelegging av eksamen kan og skal være – både for dem som skal gjennomføre, og for dem som skal administrere eksamen. Dette har vi fått positive tilbakemeldinger på.

RETTIGHETENE TIL BARN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRSKILTE BEHOV

Gjennom nasjonalt tilsyn ser vi at kommunene på noen områder har blitt bedre til å sikre rettighetene til barn og unge med særskilte behov. Men vi ser også at det fortsatt er flere brudd på regelverket når det gjelder innholdet i vedtak og ansvaret med å følge opp at det er samsvar mellom målene i vedtaket, individuell opplæringsplan (IOP) og den faktiske opplæringen som eleven får.

I 2016 ble det nasjonale tilsynet utvidet til også å

vise om skoleeiere har et forsvarlig system for å følge opp at regelverket blir fulgt på dette området. Gjennom en slik utvidelse kan vi bidra ytterligere til at skoleeierne er oppmerksomme på svakheter i egen oppfølging av at barn og unge med særskilte behov – slik at disse får oppfylt sine rettigheter.

PP-TJENESTEN

PP-tjenesten har en sentral rolle for å styrke tilbudet i barnehager og skoler og er en viktig samarbeidsinstans i det lokale tilbudet. Vi bør derfor videreutvikle tiltakene vi kan tilby PP-tjenesten, og knytte dem til de statlige virkemidlene vi har, bl.a. koblingen mot Statped. For å gjøre forventningene våre til god tjenesteyting i PP-tjenesten tydeligere, utviklet vi i 2016 kvalitetskriterier for PP-tjenesten. Tilbakemeldingene har vært positive og blir sett på som et godt utgangspunkt for videre utvikling av PP-tjenesten. Vi kommer til å fortsette å informere om kriteriene gjennom ulike kanaler og satsinger.

Gjennom *Vurdering for læring* ser vi en økende tendens til at flere kommuner involverer PPT i utviklingsarbeidet, og at det er et økt samarbeid mellom kommuner og PPT om kompetanseutvikling i *Vurdering for læring*. Det er store forskjeller mellom kommunene, og det er fortsatt behov for å styrke vurderingskompetansen i PPT for å arbeide mer med kompetanse- og organisasjonsutvikling og for å gjøre gode sakkyndige vurderinger.

Strategien for etter- og videreutdanning av ansatte i PP-tjenesten (SEVU-PPT) inneholder flere virkemidler for å styrke tjenestene med kompetanse- og organisasjonsutvikling. Delrapport 1 fra NIFU som ble publisert høsten 2016, viser til at deltakerne har vært tilfredse med videreutdanningstilbudene for ledere og ansatte, men at det synes å være utfordringer knyttet til regionale forskjeller.

Rapporteringer fra Fylkesmannen viser at etterutdanningstilbudene er tiltak som er godt brukt, og som gir rom for lokale tilpasninger. Strategien viser også at landsdekkende, regionale og kommunale møteplasser kan bidra til et økt fokus på kompetanse- og organisasjonsutvikling hos PP-tjenesten. Sektoren etterlyser en felles forståelse av hva denne typen arbeid innebærer. Dette vil vi jobbe med å konkretisere. ✕

FASTE OPPDRAG

Flere av de faste oppdragene er omtalt i tilknytning til virksomhetsmålene. Omtalene i dette kapittelet er derfor ikke heldekkende for innholdet i det faste oppdraget.

FORVALTNINGEN AV LÆREPLANENE

Vi følger opp Læreplanverket for Kunnskapsløftet ved å revidere og utvikle læreplaner etter innspill.

Læreplaner for fag- og yrkesopplæringen er justert i tråd med ønsker fra partene i arbeidslivet. Som følge av arbeidet med tilbudsstrukturen for fag- og yrkesopplæringen, har vi satt i gang færre læreplanendringer i 2016 enn tidligere. Piloten knyttet til å gi fire faglige råd større innflytelse på læreplanene i Vg3 har fortsatt, og berørte parter er fornøyde med samarbeidet.

Tiltakene fra Meld. St. 20 om å gjøre studie-spesialisering med formgivning og medier og kommunikasjon (yrkesfag) til egne studieforberedende utdanningsprogrammer, er slutført. Det er fastsatt læreplaner for begge de nye tilbudene som trådte i kraft 1. august 2016. Tiltaket om å endre prosjekt til fordypning for Vg1 og Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogrammer, er også slutført.

Det er fastsatt en ny forskrift om yrkesfaglig fordypning som legger bedre til rette for å organisere opplæringen i bedrift og å tydeliggjøre lærernes ansvar for å vurdere kompetanseoppnåelsen.

STATISTIKK, EVALUERING OG FORSKNING

Et av direktoratets faste oppdrag er å iverksette og formidle resultater av evaluerings- og forskningsoppdrag på barnehage- og grunnopplæringsområdet. Et annet fast oppdrag er videreutvikling, analyse og formidling av statistikk. Kunnskapsgrunnlaget som dette utgjør, brukes både til å heve kvaliteten på det lokale arbeidet

og til å ha et solid kunnskapsgrunnlag når beslutninger skal tas på nasjonalt nivå.

Innhenting og publisering av statistikk foregår i stor grad gjennom fylkeskommunenes systemer, GSI (for informasjon knyttet til grunnopplæringen) og Basil (barnehageinformasjon). Vi publiserer kvalitetssikrede tall, statistikk og indikatorer gjennom:

- › Barnehagefakta
- › Skoleporten
- › Statistikkportalen

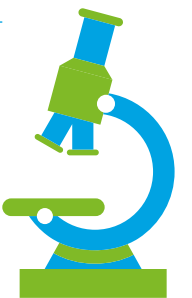
Den faste statistikkproduksjonen ble i 2016 gjennomført som planlagt. I 2016 jobbet vi med å forkorte produksjonstiden fra datagrunnlaget er registrert til statistikken er publisert. Kortere produksjonstid øker aktualiteten betydelig og gjør statistikken mer relevant.

I tillegg publiserer vi:

- › Utdanningsspeilet
- › Barnehagespeilet
- › Gjennomføringsbarometeret
- › Indikatorrapport – oppfølging av samfunnskontrakten for flere læreplasser
- › Innvandrere i grunnopplæringen
- › Tall og forskning

Alle disse publiseringene har sin begrunnelse og sitt formål, men kan oppleves som overlappende for brukerne. I 2017 vil vi jobbe for å sikre en samlet, hel-

På ungdomstrinnet viser både PISA og TIMSS en positiv framgang, spesielt i matematikk.

hetlig og formålstjenlig samordning av publiseringer og publiseringssløsninger.

INTERNASJONALT ARBEID

Vi deltar i en rekke internasjonale prosjekter, komiteer, nettverk og arbeidsgrupper. *Internasjonal strategi 2015-2020* setter opp målene for arbeidet, og understreker at det internasjonale arbeidet skal bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget i og om norske barnehager og norsk grunnopplæring.

Internasjonale undersøkelser

Resultatene fra de internasjonale undersøkelsene PISA, TIMSS og TIMSS Advanced, som ble publisert i 2016, er omtalt under virksomhetsmål 3.

Norge deltar i IEA-undersøkelsene PIRLS (lesing) på barnetrinnet og ICCS (demokrati og medborgerskap) på ungdomstrinnet. Begge disse studiene er blitt gjennomført i 2016, og resultatene skal rapporteres høsten 2017. Som for TIMSS, er også hovedmålgruppen i PIRLS endret fra 4. til 5. klassetrinn. Norge har derfor deltatt med elever på begge disse trinnene, og har i tillegg gjennomført e-PIRLS som er en tilleggsoppsjon basert på elektronisk lesing. ICCS er gjennomført på 9. klassetrinn.

Etter at deltakelsen i internasjonale studier ble obligatorisk på skolenivå for alle skoler som blir trukket ut, har deltakerprosenten blitt svært høy. For PIRLS er det også gjennomført en foreldresurvey i tillegg til elev- og lærersurveyene, og denne har også oppnådd svært høy svarprosent.

I 2015 ble det besluttet at Norge skal delta i en ny undersøkelse, Early Childhood Education and Care (ECEC) Staff Survey i regi av OECD. Undersøkelsen bygger på erfaringer fra TALIS og skal gjennomføres i 2018. ECEC Staff Survey vil blant annet være en nyttig informasjonskilde for å få kunnskap om barnehagepersonalets utdanning og kompetanseutvikling, og hvordan motivere, rekruttere og beholde ansatte. Det kan bli en utfordring å oppnå en svarprosent som tilfredsstiller OECDs krav til deltakelse i internasjonale sammenlikninger. Vi mener derfor det må gjøres en ekstra innsats for å motivere aktørene i sektoren i forkant, slik at et tilstrekkelig antall barnehager og ansatte deltar i undersøkelsen.

Elever fra 25 land deltar i IEA-studien ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) 2016. Studien undersøker elevenes demokratiske beredskap, deres oppfatninger av samfunns- og skoleforhold, deres holdninger og engasjement og deres kunnskaper og ferdigheter. I overkant av 6000 norske elever på 9. trinn og deres lærere deltok i studien våren 2016. En norsk kortrapport publiseres samtidig med den internasjonale rapporten i november 2017. Den nasjonale hovedrapporten publiseres i april 2018.

Norge har i 2016 deltatt i et nytt prosjekt i regi av OECD – 'Education 2030'. 13 OECD-land deltar i dette prosjektet, og i 2016 har det vært gjennomført en analyse av læreplanene i deltakerlandene. For Norges del er prosjektet aktuelt i forbindelse med den planlagte revisjonen av læreplanverket.

Utdanningsdirektoratets bidrag til å markere norsk ståsted internasjonalt

Norge deltar i og har sentrale roller i flere internasjonale nettverk og grupper:

- › CIDREE (Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe).
- › SICI (Standing International Conference of national and regional Inspectorates of Education) er en europeisk organisasjon for skoleinspeksjon og skolevurdering.
- › CERI (Centre for Educational Research and Innovation) i OECD initierer forskningsprosjekter om læring i alle aldre. Norsk delegat er Hege Nilssen, og på møtet i november 2016 ble hun valgt til ny chair i CERI.

VURDERING

Direktoratet har ansvar for utvikling, gjennomføring og forvaltning av det sammenhengende prøve- og vurderingssystemet.

BRUKERVENNLIGE DIGITALE TJENESTER

I utviklingen av nye tjenester for eksamen og prøver tar vi utgangspunkt i brukernes behov. I 2016 bygget vi den første versjonen av PAS-prøver og gjennomførte en kartleggingsprøve i det nye systemet.

I 2016 implementerte vi pålogging med FEIDE for grunnskolen kartleggingsprøver i den nye prøvetjenesten. I PAS-PGS-prosjektet har vi gjennomført løpende vurdering, rapportering og oppfølging av risiko som grunnlag for nyutvikling, videreutvikling og gjennomføring av eksamener og prøver i våre digitale systemer. Et av tiltakene som kan fremheves, er utviklingen av et eget påloggingssystem med krav til sterk autentisering av alle brukere som ble tatt i bruk i grunnskolen i 2016.

Nasjonale prøver

Skolene gjennomførte elektroniske leseprøver for første gang i 2016. Dette bidrar til at skolene bruker mindre tid på å registrere resultatene. Fra 2017 kan skoler og kommuner sammenligne sine egne resultater i lesing med fjorårets resultater, slik skoler og kommuner har kunnet gjøre i regning og engelsk siden 2015.

Bruken av det digitale verktøyet «Analyserapporten» i

PAS som brukes til oppfølging av resultater fra nasjonale prøver for lokalt nivå, er høy og stigende. Totalt er 92 prosent av brukerne tilfredse eller svært tilfredse med analyserapporten i PAS.

Vi har fortsatt en utfordring når det gjelder å tilrettelegge prøvene for alle elever. Det digitale systemet som elevene gjennomfører prøvene i, er gammelt og ikke tilrettelagt for universell utforming. Vi ønsker at så mange elever som mulig skal kunne gjennomføre nasjonale prøver, og vi vil se videre på hvordan vi kan forbedre brukervennligheten. Universell utforming vil komme alle elever til gode.

Karakter- og læringsstøttende prøver

Alle prøvene ligger tilgjengelig for skolene i prøvebanken. Læringsstøttende prøver for videregående opplæring er i større grad tatt i bruk enn prøvene for grunnskolen. På grunn av færre ressurser valgte vi å nedprioritere all nyutvikling av karakterstøttende og læringsstøttende prøver for grunnskolen.

Kartleggingsprøver

I tillegg til de obligatoriske prøvene ble det gjennomført en frivillig kartleggingsprøve i digitale ferdigheter for 4. trinn. Omtrent 41 000 elever gjennomførte prøven. Den ble gjennomført i en førsteversjon av det nye prøvegjennomføringssystemet PAS-prøver.

Eksamen

Våren 2016 ble det gjennomført om lag:

- › 78 000 sentralt gitte eksamener i grunnskolen
- › 2800 i grunnskoleopplæringen for voksne
- › 179 500 i videregående opplæring

Vi viser for øvrig til eget brev til departementet om erfaringer og vurderinger av eksamen 2016.

Standpunktvurdering

I 2016 startet vi et samarbeid med fylkesmannsembetene om å utvikle innholdet i fagdager om standpunktvurdering der særlig videregående skoler skulle prioriteres som målgruppe. Å utvikle felles forståelse av regelverket har vært en viktig målsetning med dialogmøtene. I flere fylker ser dette ut til å ha styrket embetenes faglige posisjon

Vurdering for læring MOOC: I 2016 deltok 375 skoler med omtrent 11 000 skoleledere og lærere på dette nettilbudet.

i videregående opplæring når det gjelder standpunkt- vurdering.

Vurdering for læring

Vi har i den siste delen av satsingsperioden videreutviklet nettressursene, og disse ble publisert i ny utgave i 2016. Tilbakemeldinger fra skoleeiere som deltar i *Vurdering for læring*, viser at disse ressursene er relevante. Vi har også fått tilbakemeldinger om at lærerhøgskoler bruker nettressursene om vurdering i lærerutdanningen.

Kompetansetilbud på nett – Vurdering for læring

I 2016 ble tilbudet om det skolebaserte kompetansetilbudet på nett i *Vurdering for læring*, SkoleVFLMOOCen, videreført i versjon 2.0. Formålet er å bidra til kollektive lærings- og utviklingsprosesser på skolen ved å støtte skoleledere i å drive utviklingsprosesser og lærere i å videreutvikle vurderingspraksisen i klasserommet. Ved utgangen av 2016 deltok 375 skoler med til sammen rundt 11 000 skoleledere og lærere. SkoleVFL synes å styrke muligheten for å gjennomføre kompetanseutviklingsprosesser som omfatter hele skolen.

REGELVERK

Veiledning på barnehagefeltet

Ny forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager trådte i kraft 1. januar 2016. Det har vært langt færre spørsmål om regelverket for finansiering av private barnehager enn tidligere år. Vi har inntrykk av at det nye regelverket fungerer bra, noe som også bekreftes av fylkesmennene.

Vi har publisert en mal for beregning av tilskudd på

nettsidene våre for å hjelpe kommunene når de skal treffe vedtak om tilskudd. Selv om vi får færre henvendelser om finansiering, mottar vi fortsatt henvendelser fra fylkesmennene der vi veileder per brev eller telefon.

Nyhetsbrev

Vi har begynt å sende informasjon om det som er nytt i regelverket – Nytt om regelverk fra Udir – som nyhetsbrev til sektoren. Temaene har vært:

- › Spesialundervisning
- › Fraværsgrense
- › Nytt til barnehage- og skolestart

Barnehage- og skolemiljø – hva har vi gjort i 2016?

På regelverksområdet har vi kommunisert ut hva som er gjeldende regelverk. Sammen med fylkesmannsembetene har vi utarbeidet en plan for implementering av nytt kapittel 9A om skolemiljøet. Planen inneholder tiltak rettet mot Udir og fylkesmennene, skoleeiere og elever og foreldre.

Vi har utviklet et grunnlagsdokument for statens arbeid med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser som inneholder juridiske og pedagogiske vurderinger. Dokumentet ble presentert på en konferanse i november 2016, hvor vi tok opp tema som:

- › Barnekonvensjonen
- › Endringer i regelverket om barnehage- og skolemiljøet
- › Håndtering av vanskelige saker

Vi har også formidlet gjeldende regelverk gjennom å delta på ulike samlinger. I 2016 deltok vi for første gang i et

fellesarrangement med Unicef på Arendalsuken. Temaet var barns rett til et trygt barnehage- og skolemiljø uten mobbing.

Vi har i tillegg forsøkt nye former for formidling av regelverket. Eksempelvis har vi hatt tre frokostmøter om skolemiljøet i 2016. Tema for frokostmøtene har vært mobbedommene, identitetsbasert mobbing og digital mobbing. Alle frokostmøtene ble strømmet slik at skoleeiere kan bruke opptakene i sitt lokale arbeid.

Det kan synes som om det er en tendens til at flere tidligere elever og foreldre som har blitt utsatt for mobbing på skolen, velger å gå til søksmål mot kommunen for å få erstatning. De fleste av disse har fått erstatning.

Utfordringer fremover

Vi forventer mye arbeid med barnehage- og skolemiljøet fremover, dersom Stortinget vedtar et nytt kapittel 9A om skolemiljø i opplæringsloven. Nytt kapittel 9A vil føre til endringer i skolers og skoleeieres plikter, i tillegg til en ny håndhevingsordning. Det vil kreve en betydelig innsats for å styrke elevenes rettssikkerhet og bedre skoleeieres og skolers regelverksetterlevelse. Det vil være behov for informasjon og veiledning av sektorene, samt et arbeid for at elever og foreldre skal være kjent med sine rettigheter, og hvem de kan kontakte om rettighetene ikke oppfylles.

Den nye håndhevingsordningen skal være operativ fra det tidspunktet lovendringene trer i kraft. Den skal være «enklere, raskere og tryggere». Ordningen innebærer nye og endrede roller for direktoratet og for fylkesmennene. Dette krever felles avklaringer, kompetansetiltak og gjennomgang av systemer og rutiner. Det vil bli behov for tiltak for å sikre likebehandling og en praksis som er i samsvar med barnekonvensjonen.

TILSYN

Fylkesmannens tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet

Vi skal bidra til at alle barnehagebarn i Norge får gå i barnehager som oppfyller kravene i barnehageloven. Vi er fortsatt bekymret for at barnehagemyndighetene ikke har god nok kompetanse om regelverket til å gjennomføre tilsyn og veiledning på en slik måte at regelverket blir oppfylt i barnehagene.

Derfor har vi i 2016 jobbet med profesjonaliseringen av fylkesmennenes tilsyn. Målet er at barnehagemyndigheten,

fylkesmennene og vi har en omforent forståelse av hva regelverket krever av kommunen. Satsingen består i veiledningstiltak og utvikling av tilsynsmateriell for fylkesmennene. Disse ble ferdigstilt i 2016.

Etter vår vurdering har vi oppnådd en bedre felles forståelse mellom oss og fylkesmennene. På tampen av året gjennomføres de første tilsynene etter det nye tilsynsmateriellet.

Fylkesmennene har fra høsten 2016 fått hjemmel i barnehageloven § 9 annet ledd til å føre tilsyn direkte med barnehager i særlige tilfeller. I 2016 har vi med utgangspunkt i forarbeidene jobbet med å tegne opp rammene for tilsyn med barnehagene i særlige tilfeller.

Tilsyn med offentlige skoler

I 2016 gjennomgikk vi et stort utvalg av tilsynsrapportene fra felles nasjonalt tilsyn. Gjennomgangen dannet utgangspunkt for en diskusjon med embetene om hva vi vektlegger, og hvordan vi begrunner konklusjonene i tilsynsrapportene. Rapportene viser at det er ulike kulturer mellom embetene i hva de vektlegger i sine vurderinger av hvordan skolene og kommunene oppfyller kravene i regelverket.

Sammen kom vi frem til hvilke hensyn vi må legge størst vekt på, og hvilke som ikke kan telle like mye når vi vurderer praksis opp mot regelverket.

I en rapport fra 2016¹, konkluderer Difi med at nasjonale tilsynsmyndigheter bør fortsette å indentifisere og velge ut de mest relevante temaene for landsomfattende tilsyn. Dette bidrar ifølge rapporten til en kompetanseheving på tvers av embetene, og kommunene møter en mer enhetlig stat.

Felles tilsynsmateriell med veiledning og maler som alle embetene kan bruke, vil også effektivisere tilsynsgjennomføringen. I 2016 har vi derfor prioritert å utvikle tilsynsmateriell innenfor sentrale tilsynstemaer. Tilsynsmateriell for temaet psykososialt miljø ble tatt i bruk i 2016. Vi har også hatt på høring nytt tilsynsmateriell for voksnes rett til grunnopplæring i 2016.

I tillegg til å skape enhetlig og mer effektiv tilsyns praksis bidrar felles tilsynsmateriell til veiledning av kommunene, fordi vi inkluderer veiledningstekst i egen-vurderingsverktøyet RefLex.

Temaene i felles nasjonalt tilsyn er utvidet

I 2016 har Udir og fylkesmannsembetene gjennomført felles nasjonalt tilsyn. I tillegg har vi gjennomført fem

felles nasjonale tilsyn med de frittstående skolene i 2016. Vi utvidet tilsynet til å omfatte offentlige skoleeieres forsvarlige system. Vel halvparten av embetene har ført tilsyn med dette temaet, og alle deltemaene i felles nasjonalt tilsyn er dekket. Målsetningen er at en utvidelse av tilsynet skal bidra til ytterligere læring i kommunen eller fylkeskommunen, og sørge for en oppfølging på systemnivå som sikrer varige endringer.

Utdanningsdirektoratets tilsyn med frittstående skoler

Vi har ført tilsyn med 53 frittstående skoler i 2016, blant annet innenfor temaene:

- › Bruk av tvang og makt
- › Elevenes psykososiale miljø
- › Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen
- › Økonomiforvaltning og -disponering
- › Styrets ansvar
- › Elevundersøkelsen

Selv om vi har tilført ytterligere ressurser til tilsynsområdet, er antallet tilsyn på nivå med tilsynsaktiviteten i 2015. Vi har i løpet av året hatt flere store og mer kompliserte tilsyn enn tidligere år. Dette har påvirket tilsynsaktiviteten gjennom året. Ut fra vurderinger av hvor risikoen er størst i sektoren, og hvordan vi mest effektivt kan bruke ressursene våre, mener vi at prioriteringene har vært riktige og nødvendige.

Vi kjenner til at det er risiko på friskoleområdet som vi ikke har håndtert i 2016. I 2017 vil vi prioritere tilsynsressursene fortløpende på de skolene hvor det er høyest risiko.

I 2016 har vi ført tilsyn med årsregnskapet for alle de 325 frittstående skolene. Dette arbeidet er en sentral del av vår kontroll av skolenes økonomiforvaltning, og det er viktig i våre risikovurderinger for hvilke skoler og temaer som skal velges ut for tilsyn. Resultatene fra tilsynene blir oppsummert i en egen rapport våren 2017.

GODKJENNING AV NYE SKOLER OG DRIFTSENDINGER

Udir har ansvar for saksbehandling av søknader om godkjenning av nye skoler og driftsendringer etter friskoleloven, opplæringsloven §§ 2-12 og 3-11 og voksenopplæringsloven kap. 4.

Svært mange søknader har vært mangelfulle, og vi har måttet innhentet supplerende informasjon fra søkerne. Dette krever ressurser fra vår side og medvirker til at saksbehandlingstiden blir lengre.

Søknader mottatt før søknadsfristene 1. april og 15. august 2015 er med få unntak behandlet før 1. april 2016². Det kom inn 38 søknader om etablering av nye friskoler for skoleåret 2017/2018 innen fristen 1. februar 2016.

Høsten 2016 er det behandlet i underkant av 30 søknader om nye skoler etter friskoleloven som kom innen fristen 1. februar 2016. Flere av de nye friskolene har blitt godkjent på det nye grunnlaget, «særskilt profil». Den ene godkjente videregående skolen er resultatet av en fisjon. Vi har godkjent to nye skoler etter voksenopplæringsloven kapittel 4.

Søknader om driftsendringer omfatter:

- › Læreplaner
- › Elevtall
- › Driftstillatelser
- › Dispensasjoner
- › Skolepenger

I perioden 1. januar til 31. desember 2016 kom det inn ca. 150 søknader etter friskoleloven og voksenopplæringsloven kap. 4.

Det er fattet endelig vedtak i 17 klagesaker. Noen er omgjort i Utdanningsdirektoratet, andre er avgjort i KD. Dette er klager knyttet til søknader om oppretting av nye skoler og endringer ved eksisterende skoler. Klagen omfatter vedtak etter både friskoleloven og voksenopplæringsloven.

RETTFERDSVEDERLAG

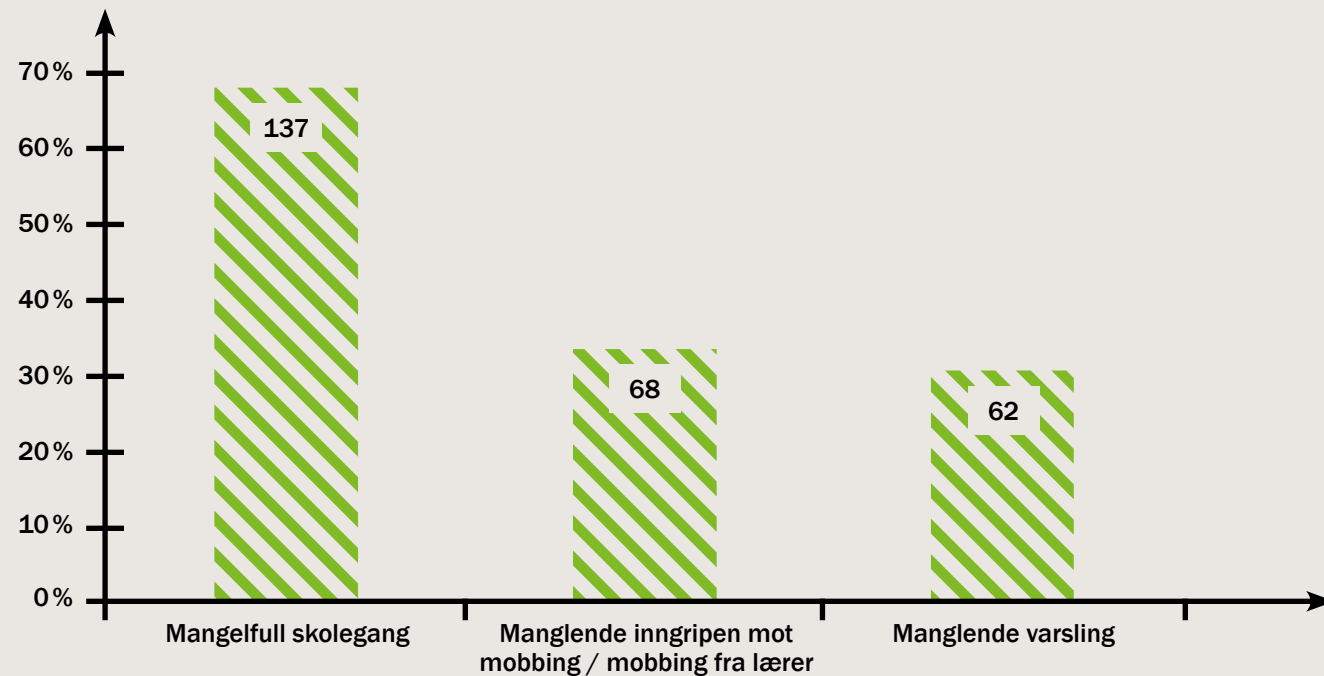
I 2016 mottok direktoratet 280 nye søknader om rettferdsvederlag, og det er en betydelig økning fra 193 i 2015. Den totale restansen per 31.12.2016 var 239 saker mot 177 per 31.12.2015.

Vi behandlet 217 søknader i 2016. Av disse ble fire saker returnert uten realitetsbehandling, slik at det totale antallet realitetsbehandlede saker ble 213. I mange av sakene behandler direktoratet mer enn én anførsel. Blant annet inneholdt 40 prosent av sakene som gjelder manglende varsling, også en anførsel om mangelfull skolegang. Vi behandlet til sammen 339 anførsler i 2016. Det gir et gjennomsnitt på 1,6 anførsler per sak.

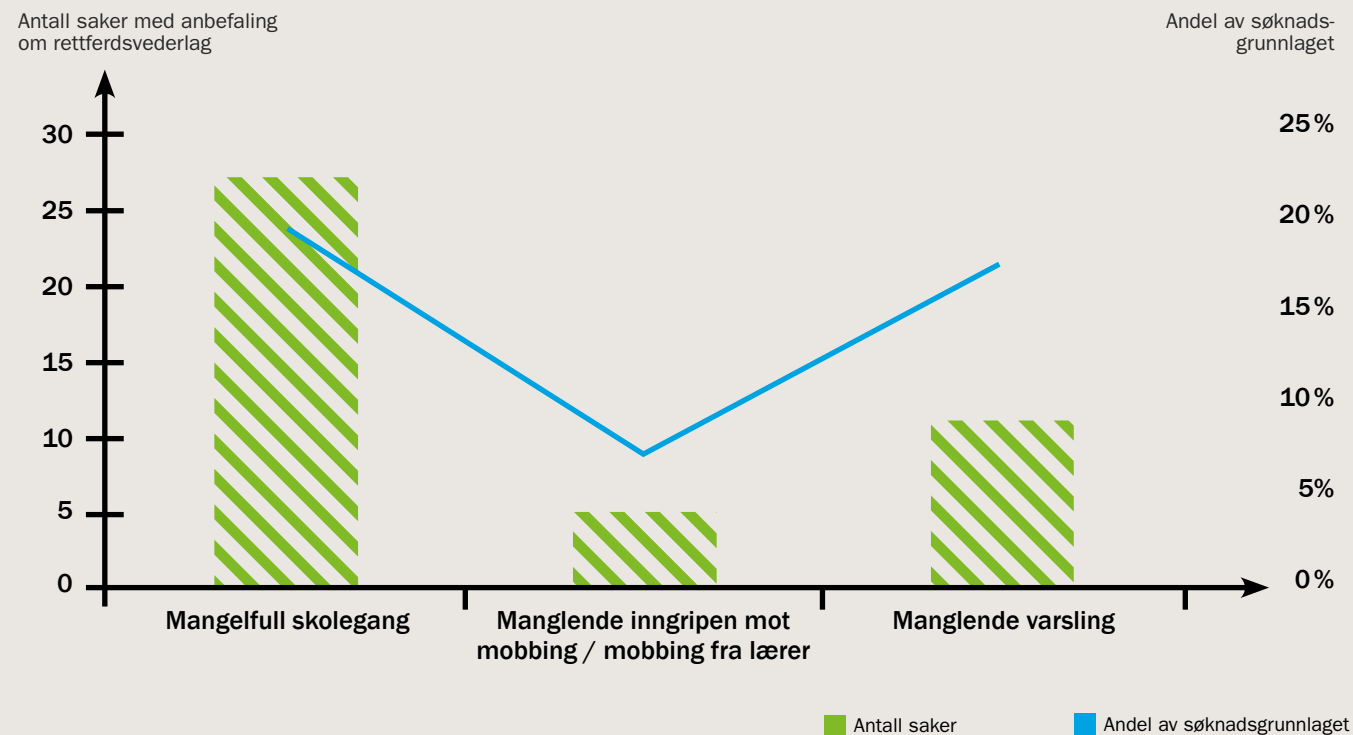
¹ Difi-rapport 2016: 5 Statens tilsyn med kommunene – Organisering, omfang, nytte og forbedringsmuligheter

² Tallene viser søknader hvor det er fattet vedtak i 2016 (ferdigbehandlet). Dvs. at det omfatter søknader som kom inn til fristene 1. april 2015, 15. august 2015 og 1. februar 2016.

DE VANLIGSTE SØKNADSGRUNNLAGE NE ETTER DEN ORDINÆRE ORDNINGEN. ANDEL AV SAKSMENGDEN. ANTALL SØKNADER

ANBEFALINGER OM RETT FERDSVEDERLAG FOR DE VANLIGSTE SØKNADSGRUNNLAGE NE. ANTALL. ANDEL AV SØKNADSGRUNNLAGET

BEHANDLEDE SØKNADER FORDELT ETTER SAKSGRUPPER DE FEM SISTE ÅR:

	2012	2013	2014	2015	2016
Ordinær ordning	340	251	277	207	203*
Skoler for barn og unge med atferdsvansker - St.meld. nr. 24 (2004-2005)	44	17	22	12	16*
Samer og kvener - St.meld. nr. 44 (2003-2004)	15	7	3	1	0
Totalt	418	282	304	222	213

* I til sammen seks saker ble det behandlet anførsler etter både ordinær ordning og den ordningen som følger av St.meld. nr. 24 (2004-2005). Mer nøyaktig registrering fra 2016 gjør at dette fremkommer i oversikten her. I tidligere år har slike saker blitt regnet som behandlet etter St.meld. nr. 24. Tidligere ble returnerte saker registrert som behandlet etter ordinær ordning.

Det ble anbefalt vederlag i 44 av sakene som direktoratet behandlet etter ordinær ordning, noe som utgjør 21,7 prosent av denne saksmengden. Når det gjelder saker som behandles etter ordningen som følger av St.meld. nr. 24 (2004-2005), er beviskravene lavere, og for disse sakene er også anbefalingsandelen høyere. Av totalt 16 saker ble det anbefalt rettsferdsvederlag i 14.

Beløp og saksbehandlingstid

Størrelsen på beløpet som Udir anbefaler, varierer mellom 70 000 og 300 000, avhengig av hvor alvorlig kritikken mot skolen er. Standardbeløpet i saker etter den ordinære ordningen er 70 000, og over halvparten av anbefalingene var på dette beløpet. I de sakene der Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag har fattet vedtak, er ca. 96 prosent av avgjørelsene i tråd med vår anbefaling.

Vi har som mål at rettsferdsvederlagssøknader skal ha en gjennomsnittlig behandlingstid på tolv måneder. Saksbehandlingstiden i 2016 var i gjennomsnitt på elleve måneder.

GODKJENNING AV YRKESKVALIFIKASJONER

I 2016 mottok Udir 702 søknader om godkjenning av utenlandske yrkeskvalifikasjoner. Vi behandlet 707 søknader. Av 686 saker ble det fattet 588 vedtak om godkjenning. Andelen saker hvor det ble fattet vedtak om godkjenning, var dermed på 86 prosent mot 76 prosent i 2015. Til sammen 16 saker ble avsluttet uten vedtak, mens fem søkere fikk vedtak om utligningstiltak. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i 2016 var på 40 dager mot 39 dager i 2015 og 42 dager i 2014.

Tabellen under gir en oversikt over vedtak om godkjenning og avslag på søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra land innenfor og utenfor EU/EØS, fordelt på lærer og styrer og pedagogisk leder i 2015 og 2016.

Vi ser en liten økning av søkere med yrkeskvalifikasjon fra land utenfor EU/EØS og en liten nedgang fra land innenfor EU/EØS. Nedgangen skyldes i hovedsak færre søknader om godkjenning som styrer og pedagogisk leder fra personer med utdanning fra Danmark.

Innenfor EU/EØS				476	440	Utenfor EU/EØS				221	246				
Lærer		Styrer/pedagogisk leder		Lærer		Styrer/pedagogisk leder		Lærer		Styrer/pedagogisk leder					
Godkjent	Avslag	Godkjent	Avslag	Godkjent	Avslag	Godkjent	Avslag	Godkjent	Avslag	Godkjent	Avslag				
244	268	29	13	144	138	59	21	136	171	60	47	6	11	19	17

De hvite rutene er antall vedtak i 2015, de blå er antall vedtak i 2016.

3 Økning i tilskuddet til svømming i barnehager.

4 Økning i tilskudd til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsett fra 1.-4. trinn.

En stor andel av personer med yrkeskvalifikasjon fra EU/EØS får vedtak om godkjenning. En av årsakene til dette er at disse har rett til å utøve yrket sitt i Norge etter direktiv 2005/36 EF. Utfordringen for en del med yrkeskvalifikasjon fra land utenfor EU/EØS kan blant annet være å få godkjent studiepoeng i Norge, manglende pedagogisk innhold i utdanningen, eller at kravene til norskkunnskaper ikke er innfridd. For enkelte søkere er det også vanskelig å skaffe politiattest fra utlandet. Spesielt gjelder dette personer med fluktbakgrunn.

TILSKUDDSFORVALTNING

I 2016 var tilskuddsporteføljen på til sammen 8,1 mrd. kroner. Tilskuddene er fordelt på 47 tilskuddsordninger. Ordningene er enten rettighetsbaserte – forankret i lov og forskrift, eller øremerkede basert på politiske prioriteringer.

De største endringene i 2016 var tilskudd til kommuner og fylkeskommuner som skyldes en kraftigere satsing på øremerkede tilskudd til tiltak innenfor barnehager³ og grunnskoler⁴. Friskolefeltet har også en markant økning. Dette skyldes at det i 2016 er etablert flere friskoler (både grunnskoler og videregående skoler), og en elevtallsvekst i eksisterende skoler.

Vi har fått forvaltningsansvaret for to nye ordninger i 2016:

- › Tilskudd til Lycée International de Saint-Germain-en-Laye
- › Tilskudd til friskoler med internat og friskoler som gir undervisning til voksne elever uten rett til videregående

Udir har delegert oppgaver knyttet til forvaltningen av følgende ordninger til fylkesmennene:

- › Samisk i grunnskolen
- › Opplæring av barn og unge asylsøkere
- › Leirskoleopplæring
- › Finsk i grunnskolen
- › Opplæring i kriminalomsorgen
- › Svømming i barnehager

Ordninger vi har foreslått å endre forvaltningen av i 2016

I arbeidet med å effektivisere forvaltningen, fjerne tidsstyver og frigjøre kapasitet hos fylkesmennene har vi i 2016 foreslått for Kunnskapsdepartementet å endre innretning og forvaltning på flere av ordningene. Disse ordningene er behandlet:

- › Kompletterende undervisning ble lagt om til kun å omfatte nettskoler fra 2016.
- › Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritets-språklige barn i førskolealder får ny innretning fra 2017.

Tilskuddskontroll

For å følge utviklingen både for tilskuddsporteføljen som sådan og av den enkelte ordning gjennomfører vi årlig en vurdering av tilskuddsporteføljen. Risikovurdering og kategorisering av tilskuddsordningene er et viktig virkemiddel i dette som også bidrar til en mer målrettet kontroll innenfor tilskuddsforvaltningen. Vi viser for øvrig til egne rapporter om tilskuddskontroll og tilsynsarbeid for 2016.

Effektivisering av tilskuddsforvaltningen

For å effektivisere forvaltningen av tilskuddsordningene og fjerne tidsstyver har vi lagt til rette for at flere tilskuddsordninger kan håndteres gjennom vår elektroniske forvaltningsløsning. Den elektroniske forvaltningsløsningen (ETF) og selvbetjeningsløsningen TAVLA er tilrettelagt for å kunne ta inn til Udir ordninger som i dag forvaltes av fylkesmennene. Forutsetningen for dette er at skjønsmessige kriterier tas ut av ordningene.

Basert på undersøkelser har vi utarbeidet forslag til endringer i følgende ordninger som kan trekkes inn til direktoratet:

- › Tilskudd til leirskoleopplæring
- › Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere

Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen er under evaluering. Her vil evalueringsrapporten og Udirs anbefalinger oversendes KD tidlig i 2017.

Vi går inn i året med **15 700** følgjarar på Twitter og **10 880** følgjarar på Facebook.

Vi har heile **17 836** følgjarar på Twitter, **19 316** følgjarar på Facebook og **1173** følgjarar på Instagram

INFORMASJONSOPPGAVER

Her redegjør vi for vår informasjonsstrategi og beskriver hvordan vi gjennomfører informasjonsoppgaver overfor ulike målgrupper.

Kan et direktorat være empatisk? Da vi skulle følge opp virksomhetsstrategien vår med en kommunikasjonsstrategi, valgte vi noen kjerneverdier som skulle kjenne-tegne kommunikasjonen fra Udir. Empatisk var en slik verdi, og ja, vi fikk noen spørsmål. Begrepet er kanskje uvant i denne sammenhengen, men det gir mening å forholde seg til en slik kjerneverdi. Det betyr blant annet at vi skal snakke om mennesker, ikke om systemer, og at utgangspunktet vårt skal være brukernes behov, ikke våre egne.

Om udir.no

Høsten 2016 gikk vi over til nye nettsider for udir.no. Udir.no skal hjelpe og støtte barnehager, skoler og lærebedrifter i å gi alle en god og trygg utdanning. Nettsiden skal ha korrekt innhold som er lett å finne og lett å forstå. Dette

bidrar til å fjerne tidsstyver. Nettsiden skal støtte opp under gode prosesser og hjelpe barnehage- og skolefolk med å løse oppgavene de har.

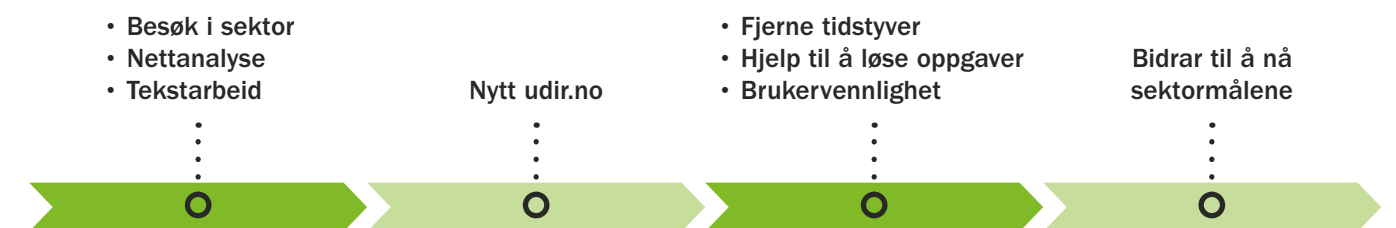
Sosiale medier

Årets mest populære saker er videosnutten vi laget om læringsressursene for flyktninger på skolekassa.no, og 2016-utgaven av Udir-magasinet for barnehage.

Vi nådde i snitt over 12 000 brukere med innleggene våre på Facebook i 2016 og hadde over 200 innlegg på siden vår. På Twitter skrev vi 552 tweets – der vi i hovedsak svarer på spørsmål og kommenterer for å støtte debatter med faktainformasjon.

Internkommunikasjon

Internt samarbeid er viktig for å sørge for at tiltakene våre er erfarings- og kunnskapsbaserte og inngår i en helhetlig portefølje. God kommunikasjon internt – både fra og til ledelsen og mellom medarbeiderne i direktoratet – er en forutsetning for å øke samarbeidet. ✕

SÆRSKILTE AKTIVITETER I 2016

Aktivitet	Status
Implementere endringer i finansieringsordningen for ikke-kommunale barnehager fra 1. januar 2016.	De private barnehagene får tilskudd som tar utgangspunkt i kommunens utgifter i egne barnehager. Denne finansieringsordningen bidrar til et likeverdig tilbud uavhengig av om barnet går i en privat eller en offentlig barnehage.
Foreslå endring i og høring av forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder.	Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder ble endret, og den skiftet navn til forskrift om midlertidig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder. Endringene trådte i kraft 1. august 2016.
Bidra i forberedelsen og gjennomføringen av Staff survey OECD.	Udir har bidratt i utviklingen av rammeverket for undersøkelsen – nå kalt TALIS Starting Strong Survey – og for spørreskjemaet, blant annet gjennom pilotering i fokusgrupper.
Bidra i arbeidet med å utvikle programbeskrivelse for en ny periode med områdesatsing i Groruddalen.	Prosjektet har pågått siden 2012 og fortsetter ut skoleåret 2016/2017. Målene har vært bedre læringsutbytte for elevene og å identifisere skoleutviklingsmodeller som fungerer godt.
Utarbeide ny beregningsmodell for tilskudd til samisk i grunnsopplæringen.	Ny beregningsmodell ble oversendt KD medio januar 2017.
Implementere <i>Språkløyper</i>	Våren 2016 fikk 27 kommuner status som språkkommune. Språkkommunene får faglig og økonomisk støtte til utviklingsarbeid innen språk, lesing og skriving i barnehager og skoler.

Aktivitet	Status
Vox har fått i oppdrag å utrede et verktøy for å kartlegge voksnes grunnleggende ferdigheter. Udir skal sammen med Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet samarbeide med Vox i dette arbeidet.	Vi gjennomførte møter og arbeidsøkter mellom Udir og Kompetanse Norge høsten 2016 for å undersøke gjenbruksmuligheter i PAS-PGS knyttet til Kompetanse Norges oppdrag om å etablere en IT-løsning for sine prøver. Vi viser til dialogen med departementet om eventuelt videre samarbeid mellom Kompetanse Norge og Udir.
Ivareta og koordinere 0-24-samarbeidet.	Samarbeidet mellom direktoratene er godt i gang. Noen av arbeidsgruppene har levert sine anbefalinger for tverrsektorielle tiltak.
Arbeide for at oppgaver innen utdanningssektoren blir ivaretatt overfor flyktninger og asylsøkere.	For å få en oversikt av hvordan opplærings situasjonen er for asylsøkere i grunnskolealder og asylsøkere i alderen 16-18 år, har vi i 2016 gjennomført tre kartlegginger av skoleeierens tilbud.
Delta i den partssammensatte arbeidsgruppen for videreutdanning av lærerspesialister i matematikk og norsk og ha det operative ansvaret for igangsetting av studietilbudene.	37 skoleeiere deltar i utprøvingen med til sammen 205 lærerspesialister. NIFU og NTNU Samfunnsforskning evaluerer forsøket. 43 lærere deltar i tillegg på lærerspesialistutdanningen i matematikk og i norsk med vekt på lesing og skriving.
Følge opp at Statpeds omstillingsfase avsluttes på en god måte.	Udir følger opp Statped i omstillingsperioden. Dette er også omtalt under Etatsstyring i Del IV.
Statpeds oppgaver på tegnspråkfeltet.	Statped har laget en plan for å ivareta landsdekkende oppgaver på tegnspråkfeltet. Departementet har fått planen.

Del IV

Styring og kontroll i verksemda

Verksemdstyring	52
Etatsstyring og fagstyring	53
Utkvittering av risiko frå andre tertial	56
Sikkerheit og beredskap	58
Kultur, kunnskap og kompetanse	59
Offentlege innkjøp	59
Likestilling	60
Lærlingordninga	60
Helse-, miljø og sikkerheitsarbeid	60
Kompetanseutvikling	60
Brukarorientering	61

«Vi samarbeider godt internt for å sikre at tiltaka våre heng saman på ein god måte.»

STYRING OG KONTROLL I VERKSEMDA

Vi har blitt meir profesjonelle i vår interne og eksterne styring det siste året, og vi vil fortsetje denne utviklinga i 2017.

VERKSEMDSSTYRING

Juni 2016 signerte leinga i KD, Udir og DFØ ein tre-parts-avtale om samarbeid knytt til utviklinga av styringsdialogen mellom departementet og direktoratet. Føremålet med dette samarbeidet er å:

- › Utvikle ein meir overordna og strategisk styringsdialog: «Effektiv etats- og sektorstyring med tydelige mål og prioriteringar og frihet i oppgaveløsningen»
- › Utvikle etatsstyring og verksemdsstyring parallelt

Det er departementet og Udir som eig prosessane knytte til arbeidet med å utvikle styringsdialogen. DFØ bidreg som rådgivar inn i dette arbeidet, og dei tilbyr leveransar i form av kurs, faginnlegg, workshops og rådgiving.

Arbeidet skal resultere i ei avtalt forståing for:

- › Kva er «gode» mål og styringsparametrar i Prop. 1 S?
- › Korleis utforme tildelingsbrev som gir handlingsrom og gjennomføringskraft med vekt på målformuleringar, styringsparametrar, resultatkrav, oppdrag, krav til rapportering, m.m.?
- › Korleis få til ei meir resultatorientert styring i departement og verksemd, med vekt på planlegging, oppfølging og rapportering av effekten (ved hjelp av styringsparametrar, tilstandsvurderingar, evalueringar)?
- › Korleis sikre betre avgjerdsgrunnlag (i underliggjande verksemdar og i departementet)?
- › Korleis integrere risikostyring i mål- og resultatstyring?

Nye brukareffekt mål

Samarbeidet starta i byrjinga av 2016 med ein gjennomgang av årsrapporten for 2015. I hovudsak var tilbake-

meldingane på denne rapporten at vi framleis bruker for mykje plass på å beskrive kva vi har gjort gjennom året, framfor å seie noko om kva vi har oppnådd av resultat og mål. Det samsvarer med KDs tilbakemelding på rapporten. I tillegg bør vi i større grad kople ressursbruken til det faglege arbeidet og knyte vurderingar til prioriteringar vi har gjort i ressursallokeringa. Effekten bør omtalast der det er dokumenterbart.

Arbeidet i 2016 har resultert i nye brukareffekt mål for tildelingsbrevet for 2017 med tilhøyrande styringsparametrar. Måla har no fått ei tydeleg tilvising til hovudmålgruppene våre: barnehagemyndigheiter og barnehage- og skoleeigarar. Det er først og fremst gjennom dei vi skal påverke utviklinga i sektoren. Både toppleiinga i KD og Udir har delteke aktivt i arbeidet og fått betre forankring av og forståing for mål- og resultatstyring.

Samarbeidet vil òg halde fram i 2017 med vekt på å vidareutvikle styringsdokument som tildelingsbrev og oppdragsbrev. I denne samanhengen vil vi òg sjå nærmare på nivå, omfang og struktur på rapporteringa frå Udir til KD.

Porteføljestyling

Digitalisering er ein viktig dimensjon ved forbetring og effektivisering av offentlege tenester. Direktoratets IT-portefølje må derfor vurderast og styrast i lys av dei tenestene direktoratet forvaltar.

For å oppnå ei meir strategisk planlegging og styring av IT-porteføljen har direktoratet etablert ein eigen porteføljestyling i direktoratet er å gi god oversikt, heilskap og samanheng i styring av IT-porteføljen. Porteføljestyret består av direktørgruppa i direktoratet. Det er oppretta ein eigen funksjon, eit porteføljekontor, som legg til rette

for godt avgjerdsgrunnlag og oppfølging av avgjerder i porteføljestyret.

Porteføljestylinga er knytt til dei ulike fasane eit digitaliseringstiltak gjennomgår. Porteføljestyling omfattar både avgjerds punkt i denne kjeda og monitorering av status på det som er sett i gang.

Langsiktige prognosar knytte til politiske ambisjonar og prioriteringar, i tillegg til generell samfunnsutvikling og teknologiutvikling, føreset ei vurdering av kva for moglege innsparingar eller auka måloppnåing som kan forventast gjennom digitalisering. Desse prognosane kan òg omfatte venta strukturelle endringar og rammefaktorar som vil tvinge fram endringar i den eksisterende porteføljen. Innafor dei rammene som departementet set, avgjer porteføljestyret kva for utgreiingar og forprosjekt som skal setjast i gang for å avdekkje gevinstar, kostnader og risiko knytte til eventuelle utviklingsprosjekt.

Basert på gjennomførte forprosjekt og utgreiingar vil det liggje føre ein del konkrete forslag til digitalisering av tenester, som anten inneber ei vesentleg utviding av eksisterande system eller etablering av nye. Porteføljestyret avgjer i neste omgang kva som skal realiserast, kva som må vente, og kva som ev. ikkje skal realiserast. Porteføljestyret gjer prioriteringar og avgjerder i dialog med departementet gjennom dei ordinære budsjett- og rapporteringsprosessane. Summen av prosjekt som det er vedteke å setje i gang, vil utgjere utviklingsporteføljen. Når prosjektfasen er avslutta, går systemet over i forvaltning.

Strategi og verksemdsmodell

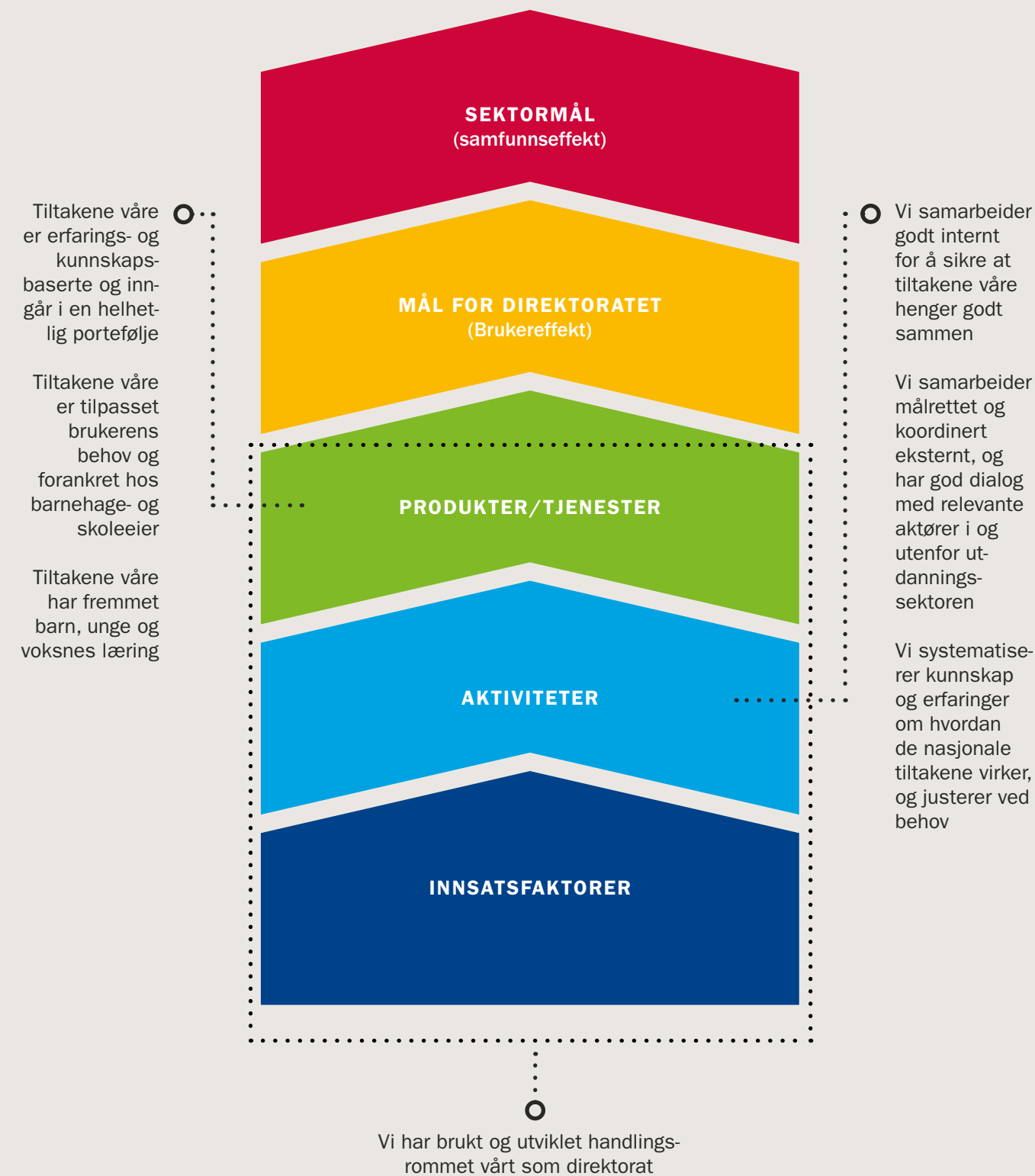
Intern styring i direktoratet er knytt til måla i tildelingsbrevet og til direktoratets strategi. I modellen på neste side er sektormåla og verksemdsmåla i tildelingsbrevet lagde inn i resultatkjeda på samfunns- og brukareffektnivå. I tillegg er mål og arbeidsmåtar i strategien relaterte til direktoratet sine produkt, aktivitetar og innsatsfaktorar. På denne måten rammar strategien inn den verksemdsinterne delen av resultatkjeda. Sektormål og mål for verksemda grunngir vår disponering av innsatsfaktorar og våre aktivitetar og leveransar, mens strategien viser korleis vi skal innrette oss for å nå måla.

ETATSSTYRING OG FAGSTYRING

Vi arbeider framleis med å forbetre styring av verksemdene som vi har ein styringsrelasjon til. Vi legg vekt på å få ein mest mogleg lik struktur, samstundes som vi tek omsyn til ulikskapar mellom verksemdene. Vidareutvikling av mål- og resultatstyring, inkludert utvikling av styringsparameter, held fram i dialog med den enkelte verksemda. Direktoratet legg særleg vekt på at etatsstyring skal bidra til at verksemdene trekkjer i same retning, opp mot sektormåla.

Vurdering av måloppnåing for Udirs underliggjande etatar blir formidla gjennom eigne rapportar med leveringsfrist 30. april 2017. I tillegg til å vurdere måloppnåing i den enkelte verksemda vurderer vi det samla bidraget opp mot sektormåla for barnehagen og skolen.

1 Rammeverket for porteføljestyling i direktoratet byggjer på den britiske metodikken «Management of Portfolios» (MoP®)

I 2015 brukte fylkeskommunane nærmare 2,5 milliardar kroner på spesialundervisning og særskild tilrettelegging.

Etatsstyring av Statped

Udir har halde fram med å følgje opp Statped tett i omstillingsperioden. Samtidig som vi skal vere tett på, har vi arbeidd med å dreie styringa meir mot ei overordna styring med tilstrekkeleg handlingsrom. Omstillinga er primært ei kvalitetsreform, men fordi ho òg inneber ei organisatorisk endring, har Statped hatt merksemda retta mot struktur- og systemendringar i omstillingsperioden.

Vi ser at omstillinga som Statped har gjennomført for å etablere ei samla, landsdekkjande verksemd med nye strukturar, system og rutinar, har vore omfattande og grundig. For å oppnå dei faglege endringane har Statped teke i bruk nye arbeidsformer og nytt tankesett. Vi ser at Statped er på veg mot ei ynskt retning, men vi ser òg at det vil krevje kontinuerleg innsats over lengre tid for å realisere intensjonane bak omstillinga. Dei gjennomførte tiltaka er eit godt utgangspunkt for ei slik vidare utvikling.

Styring av fylkesmannen

Vi har ansvaret for styringa av fylkesmannen innanfor barnehage- og grunnsopplæringsområda. Fylkesmennene har roller som iverksetjar, samordnar, rettstryggleiksinstans og informasjonskanal i fylka.

Fylkesmennene har mange oppgåver med høg kompleksitet. Det er viktig at vi sikrar føreseielege og tilstrekkelege ressursar til fylkesmennene. Vi har i 2016 gitt oppgåver og oppdrag på eit meir overordna nivå og redusert omfanget av rapporteringskrav i styringsdokumenta. Vi har lagt til rette for betre samordning og større fleksibilitet for embeta til å velje verkemiddel ut frå dei lokale utfordringane i fylka. Vi har tilpassa styringa vår til det gjeldande styringssystemet frå Kommunal- og

moderniseringsdepartementet. I 2017 vil vi evaluere erfaringane vi har gjort med styringa av fylkesmennene i 2016, og gjere nødvendige justeringar.

I 2016 har det gått føre seg ei rad prosjekt som fylkesmennene har vore sentrale i, og som vil få direkte konsekvensar for dei. Vi kan særleg trekkje fram prosjektet som vurderer fylkesmannens framtidige struktur, der det ligg an til at fleire embete vil bli slått saman.

Styringsmøta og fagmøta er i stor grad vidareførte med same frekvens som tidlegare. I 2016 har vi arbeidd vidare for å få ein best mogleg effekt ut av fagmøta. Vi har som mål å få til gode drøftingar og erfaringsutveksling om dei mest aktuelle tema på desse møta.

I 2017 vil vi halde fram arbeidet med å leggje til rette for gode interne prosessar for styring av fylkesmannen. Vi vil òg utvikle samarbeidet mellom fylkesmennene og oss.

Fagstyringa av dei nasjonale sentra

I 2016 har det vore uvisse om kva som blir den endelege avgjerda om framtidig organisering av sentra, jf. Gjedrem-Fagernæs-rapporten. Dette har prega både verksemda i sentra og styringsrelasjonen mellom direktoratet og sentra i 2016. Lesesenteret, Skrive-senteret, Matematikksenteret, Naturfagsenteret og NAFO har viktige roller i nasjonale satsingar og andre statlege oppgåver. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har felles oppdrag frå oss og Helse-direktoratet. Sentra har ei viktig rolle med å bidra på område der Udir ikkje har eigen spisskompetanse. Andre senter har færre senterespesifikke oppdrag, og dei bidreg primært med innsatsen retta mot praksisfeltet innan hovudoppgåvene som er definerte for sentra.

Nokre av sentra har over år hatt mindreforbruk og dermed opparbeidd betydelege restmiddel. Derfor har

Økonomistyring vore eit sentralt tema i styringa av sentra også i 2016. Mindreforbruket er redusert med om lag 40 prosent ved utgangen av 2016 samanlikna med 2015, noko som tyder på at den særskilde oppfølginga har vore vellukka.

Styring av samiske skolar

Styret for dei vidaregåande skolane sit på overtid, og det sitjande styret har ikkje den krafta det kunne hatt. Vi har sendt ut nye oppnemningsbrev i 2016, slik at eit nytt styre vil vere på plass i første halvår 2017. I styringa av dei samiske vidaregåande skolane har vi sett spesielt på læringsresultat, gjennomføring og læringsmiljø. Vi har òg lagt vekt på dei ordningane skolane har rundt dei elevane som bruker vertsfamilieordninga.

Styringa av Sameskolen for Midt-Norge vart våren 2016 prega av det særskilde oppdragsbrevet knytt til avviklinga av skolen. Fokuset vart derfor retta inn på å setje i gang og utføre avviklingsprosessar i tråd med oppdragsbrevet frå Kunnskapsdepartementet og i samarbeid med skolen sjølv og arbeidstakarorganisasjonane sentralt. Ved endringa i RNB vart det viktig å ha spesiell merksemd på normal drift hausten 2016, til dømes fjernundervisning og språksamlingar for dei elevane og dei kommunane som spurde etter desse tenestene.

UTKVITTERING AV RISIKO FRÅ 2. TERTIAL

Jamleg gjennomføring av risikovurderingar i Udir og gjeldande prosessar og rutinar knytte til oppdraget vårt, gjer at det er lite truleg med vesentlege avvik frå planar eller uventa negative hendingar. Det er likevel fem risikoområde som Utdanningsdirektoratet formidla til departementet gjennom 2. tertialrapport:

1. Driftskostnader
2. Bemanningsreduksjon
3. Fråværgrensa
4. Psykososialt skolemiljø
5. 0-24-oppdraget

1. Risiko: Driftskostnader for både faglege ordningar og sektorretta IT-system er i fleire tilfelle finansierte over fagkapitla. Direktoratet har foreslått at finansiering av drifta for IT-systema våre bør samlast på 220.21, då dette vil gi direktoratet større moglegheit til å forvalte denne porteføljen på ein heilskapleg og kostnadseffektiv måte. Vi viser til ein pågåande dialog om dette. Ei slik flytting av finansieringa vil likevel krevje at midlar òg blir overførte, da det ikkje er rom for ei slik finansiering innafor dagens rammer på 220.21. Vi har likevel fått signal om at vi i budsjetttrammene for 2017 vil bli pålagde å finansiere både prøve- og eksamenssystema og tiltak for regelverksetterleving over driftskapittelet, utan at det blir tilført ekstra midlar for dette. Vi vurderer at nødvendige omprioriteringar på driftskapittelet på grunn av dette, vanskeleg kan gjennomførast utan at faglege tiltak må nedskaleras eller avviklast.

Vurdering: Kunnskapsdepartementets avgjerd om at forvaltning og utvikling av PAS-PGS skal finansierast over direktoratets driftsbudsjett, utan overføringar av midlar, har gjort det nødvendig å nedprioritere faglege tiltak, slik det vart varsla i risikovurderinga for 2. tertial. For å sikre nødvendig drift i PAS/PGS og ferdigstille utviklinga av PAS-prøver, slik at vi kan gjennomføre nasjonale prøver i eit nytt system 2017, har vi valt å inntil vidare stoppe utviklinga av nye frivillige karakterstøttande og læringsstøttande prøver i grunnskolen. På denne måten frigir vi midlar frå gjeldande budsjett.

2. Risiko: Risiko knytt til budsjettkutt i form av stillingsreduksjonar pregar risikovurderingar denne hausten. Uendra krav frå departementet når det gjeld forventade tenester og leveransar frå direktoratet, gir lite rom for å kunne gjere vesentlege prioriteringar og nødvendig allokering av ressursar. Ein konsekvens kan vere at prioriterte oppgåver blir skadelidande og ikkje følgde opp på ein tilfredsstillande måte. Vi viser her til tidlegare korrespondanse med departementet knytt til finansiering av stillingar. Direktoratet vil etter avtale oversende ein revidert plan knytt til oppfølging av tildelingsbrev 2016 og dei kommande to åra innan 1. november 2016.

Vurdering: Direktoratet skal innan utløpet av 2018 tilpasse talet på fast tilsette til den løyva vi fekk over kap.

77

prosent av lærlingene er i arbeid
året etter at de tok fag-/svennebrev.
15 prosent er i utdanning.

220 post 01. Det inneber ein reduksjon i driftsrammene våre som gjer det nødvendig å redusere talet på stillingar.

Uendra krav frå departementet når det gjeld forventade tenester og leveransar, gir lite rom for å kunne gjere vesentlege prioriteringar og nødvendig allokering av ressursar. Ein konsekvens kan bli at prioriterte oppgåver ikkje blir følgde opp på ein fullt ut tilfredsstillande måte.

3. Risiko: Det nye regelverket om fråværgrensa i vidaregåande opplæring må ha særskild merksemd. Det er viktig at dei vidaregåande skolane etterlever regelverket, og at elevane ikkje opplever forskjellsbehandling. Dette fordrar mellom anna god informasjon og rettleiing, og at statlege myndigheiter opptreir einskapleg. Utdanningsdirektoratet vurderer fortløpande om informasjonen og rettleiinga på Udir.no er dekkjande, og vi vil inntil vidare halde fram med å svare på alle spørsmål frå fylkesmenn, fylkeskommunar, organisasjonar m.m. i dialog med departementet. Direktoratet følgjer òg med på kva for konsekvensar grensa gir.

Vurdering: Utdanningsdirektoratet har gitt den nye fråværgrensa i vidaregåande opplæring særskild merksemd denne hausten for å førebyggje forskjellsbehandling av elevar mellom skolar. Vi har publisert ulike former for informasjon og oppdatert og supplert denne informasjonen ved behov. I tillegg til å svare på spørsmål fra fylkesmenn, fylkeskommunar, organisasjonar m.m. i dialog med departementet, har vi fått og svart på ei rad spørsmål frå elevar og foreldre knytt til mellom anna køyreopplæring og legeerklæring.

Det er fastsett ein ny fagmerknad for elevar som ikkje

får standpunktarakter/halvårsvurdering med karakter i fag på grunn av overstigen fråværgrensa. Statistikk for kor mange elevar dette gjeld, vil vere klar hausten 2017. Utdanningsdirektoratet arbeider òg med å få oversikt over kor mange elevar som ikkje har fått halvårsvurdering med karakter etter første halvår skoleåret 2016/17.

Når det gjeld behov for justeringar i regelverket, viser vi til vårt svar på oppdragsbrev 13-16 og utkast til oppdragsbrev som kom 13. desember 2016 med svarfrist 10. januar 2017.

4. Risiko: Risiko knytt til ulike statlege tiltak i samband med elevane sitt psykososiale skolemiljø vil prege 2017. Det viktig at Utdanningsdirektoratet og fylkesmennene syter for at sektoren får god informasjon og rettleiing om det nye regelverket, men òg at sektoren får tilstrekkeleg tid til å innarbeide endringane før dei blir sette i verk. Handhevingsordninga skal vere enkel, trygg og rask. Dette vil stille store krav til fylkesmennene og direktoratet, jf. høyringsnotatet, mellom anna når det gjeld kompetanse, kapasitet, tilgjengeligheit og samordning. Utdanningsdirektoratet arbeider no med fleire plandokument som skal liggje til grunn for arbeidet i 2017. Vi vil ha dette temaet på dagsorden i kontakten vår med fylkesmennene.

Vurdering: Tiltak knytte til implementering av regelverket om psykososialt skolemiljø har vore og er ei prioritert oppgåve. I samarbeid med embeta har vi utarbeidd ein plan for implementering. Planen omhandlar mellom anna tiltak knytte til kompetanseheving, samordning, korleis vi kan gjere den nye handhevingsordninga kjend,

byggje tillit til ordninga og sikre informasjon retta mot sektoren.

Utdanningsdirektoratet får truleg ei ny oppgåve som klageinstans knytt til den nye handhevingsordninga. Direktoratet har ikkje fått friske midlar til å utføre denne oppgåva, noko som kan innebære at vi må nedprioritere andre oppgåver.

5. Risiko: I samband med risiko knytt til 0-24-samarbeidet viser vi til særreporteringa om denne saka.

Vurdering: Det er lagt eit godt grunnlag for samarbeidet både frå departementa og direktorata, men det vil krevje kontinuerleg merksemd å vidareutvikle og styrkje felles oppfatningar av problem og løysingar. Det er nødvendig med støtte frå departementa og forankring internt i direktorata for å få gjennomført nødvendige tiltak. Det pågår mange parallelle innsatsar som programmet må ta høgde for, samtidig som det er umogleg for programmet å ta inn over seg alt som er potensielt relevant. Det vil vere nødvendig å sikre god samordna styring og leiing på alle nivå. Vi har utfordringar knytte til å kommunisere føremålet med arbeidet godt nok internt og eksternt, og med å oppfylle forventningar om raske, synlege resultat i sektoren.

SIKKERHEIT OG BEREDSKAP

Det er ikkje registrert kritiske hendingar på sikkerheits- og beredskapsområdet i Udir i 2016.

ROS-analysar

Kunnskapsdepartementets styringsdokument for arbeid med samfunnssikkerheit og beredskap i kunnskapssektoren ligg til grunn for direktoratets arbeid på feltet – saman med eForvaltningsforskrifta og KMDs Handlingsplan for informasjonssikkerheit i statsforvaltninga 2015-2017. ROS-analysar er ein viktig del av sikkerheits- og beredskapsarbeidet i direktoratet, og vi har i 2016 gjennomført ROS-analysar på fleire område. Det er mellom anna gjennomført ROS-analysar for samfunnssikkerheit og beredskap, for HMS-området og for IT-systema. Direktoratet har system, malar, rettleiingar og retningslinjer for å sikre gjennomføringa av analysane. Leiinga i direktoratet følgjer opp analysane.

Gjennomføring og evaluering av kriseøving i 2016

Den 8. desember gjennomførte direktoratet ei kriseøving. Scenariet handla om ei kritisk hending som ramma heile direktoratet, og det var spesielt lagt opp til å trene på varslingsplanane i direktoratet, på kommunikasjon og samhandling både internt og eksternt, og på å vere proaktiv i ein krisesituasjon. Både toppleiinga og nøkkelpersonell har øvd i 2016. Direktoratet har teke i bruk krisestøtteverktøyet CIM i sikkerheits- og beredskapsarbeidet, og bruken av CIM i Udir skal etter planen vidareutviklast i 2017. Øvingane blir evaluerte i etterkant, og det er planlagt fleire øvingsaktivitetar i verksemda som ein del av forbetningsarbeidet.

Evalueringa etter øvinga har vist at direktoratet bør trene meir på koordinering og samarbeid mellom dei internt berørte funksjonane innafor beredskapsarbeidet, og at tiltakskorta blir igjennomgått i ei eiga øving med dei. Denne gjennomgangen er planlagt i mai 2017. Evalueringa viste òg at det er behov for at leiinga får tilgang og opplæring i CIM, spesielt i delar som inneheld logg, situasjonsoversikter, tiltakskort og rapportar. Planen er å gjennomføre opplæring og tilrettelegging i mars 2017.

Styringssystem for informasjonssikkerheit (SSIS)

Styringssystemet for informasjonssikkerheit i direktoratet er basert på ISO 27001:2013 og 27002:2013, og det er tilpassa dei verksemdsbehova direktoratet har. Direktoratet har i 2016 gjort tiltak for å setje styringssystemet for informasjonssikkerheit i samanheng med den heilskaplege verksemdsstyringa i direktoratet. Direktoratet arbeider kontinuerleg for å forbetre styringssystemet. Dette gjeld både kompetansen og kulturen i verksemda, men òg systemet for risikovurderingar, risikohandtering og hendingshandtering. Det er gjennomført eit prosjekt i 2016/2017 for strategiske tiltak for IT-området, og dei overordna styringsdokumenta for informasjonssikkerheit skal etter planen oppdaterast i samsvar med dette.

Sikkerheit i digitale tenester

Udir har i 2016 styrkt samordninga på tvers av digitale tenester og system. Dette omfattar mellom anna område som autentisering og autorisering av brukarar, kryptert overføring av informasjon, pseudonymisering

av personopplysningar og skjerming av publiserte data for små aggregeringseiningar for å motverke indirekte identifisering av personopplysningar. I vår eiga drifts-avdeling og hos våre eksterne driftsleverandørar følgjer dei utviklinga innan teknologi og trusselbilette. Det blir gjennomført oppdateringar av teknisk infrastruktur og av rutinar for overvaking og sikkerheitstesting, slik at vi held ved lag ei forsvarleg sikring mot innbrot og/eller tenestenektåtak.

Digital beredskap

Direktoratet har rutinar for å sikre digital beredskap på kritiske tenester. Beredskapsdokumenta blir reviderte jamleg. Før viktige tenester blir sette i gang, er det eit møte med alle involverte for å gjennomgå og klargjere beredskapsdokumenta. Den digitale beredskapen er godt innøvd, og systemet blir evaluert minst årleg.

Nasjonale felleskomponentar

- › Udirs nasjonale register for skolar og barnehagar har ein tovegs integrasjon med Einskapsregisteret.
- › Ny løysing for brukarautentisering for eksamens- og prøvesystema er integrert både med FEIDE og DIFIs ID-port og vart teken i bruk i 2016. Integrasjonen vil etter kvart bli teken i bruk av fleire av systema våre, i første omgang av systemet for søknader om vidareutdanning.

Vidare har Udir i 2016:

- › Halde fram med å vidareutvikle Grep, den nasjonale databasen vår for fag og læreplanar. Grep er ope tilgjengeleg under data.udir.no og er i utstrekt bruk av offentlege og private aktørar i utdanningssektoren. Vi har begynt å førebu endringane i Grep som vil følgje av læreplanrevisjonane som er sette i gang, jf. Stortingets vedtak etter Meld. St. 28 (2015-2016) Fag – Fordypning – Forståelse.
- › Vidareutvikla arkitekturen i det sentrale statistikk-systemet vårt, mellom anna med eit API mot publiseringsdatabasen. Dette gir grunnlag for å kunne utvikle ei open tilgjengeleg teneste for barnehage- og utdanningsstatistikk. I dag er data frå Barnehagefakta.no ope tilgjengelege under data.udir.no.
- › Vidareutvikla det heilskaplege systemet vårt for sikker forvaltning av tilskotsordningar, mellom anna gjennom å

utvide systemet med tilskotsordninga for læremiddel.

- › Bekjentgjort og tilgjengeleggjort vår eigenutvikla høyringsløysing som andre etatar kan bruke, i første omgang gjennom ein avtale med Direktoratet for Samfunnssikkerheit og Beredskap. Høyringsløysinga er ei heilt generell løysing som kan ha stor bruksverdi for alle offentlege etatar som gjennomfører høyringar.
- › Gjennom oppbemanning styrkt vår kompetanse og kapasitet for tverrgående samordning av IT-arkitektur og utviklingsaktivitetar. Vi utnyttar nasjonale felleskomponentar der det er mogleg, og vi identifiserer kandidatar som kan bli nye felleskomponentar for sektoren og/eller i vår eigen interne IT-arkitektur.

Kultur, kunnskap og kompetanse

Direktoratet arbeider kontinuerleg for å vidareutvikle kunnskapen, kompetansen og kulturen hos alle tilsette i verksemda. Alle nyttilsette får sikkerheitsopplæring som omfatter fysisk sikkerheit, informasjonssikkerheit og personvern, og det er tilbod om kurs og bistand for tilsette, mellom anna i arbeidet med ROS-analysar. Utdanningsdirektoratet gjennomfører årleg aktivitetar i den nasjonale sikkerhetsmånaden i samarbeid med nasjonale sikkerhetsmyndigheiter og Difi. Det er ekstra tiltak i sikkerhetsmånaden for å syte for at retningslinjer og rettleiingar er kjende. Vidare blir det gjennomført e-læring, sett opp sikkerheitstips på intranettet og i lokala, og sikkerheit var tema på eit allmøte, forankra og tydeleggjord av toppleiinga ved direktøren.

OFFENTLEGE INNKJØP

Administrasjon

Utdanningsdirektoratet nyttar innkjøpsverktøyet Merzell for alle innkjøp over 100 000 kroner. Det er i løpet av 2016 lyst ut 41 konkurransar og 10 prekvalifiseringar. Arbeidet har bestått av bistand med utlysingstekst med tilhøyrande dokumentasjon, registrering i Merzell, oppfølging av konkurransen undervegs, bistand i vurdering av tilbod og ved inngåing av kontraktar.

Rettleiing

For å bidra til at den enkelte avdelinga som gjer innkjøp, oppfyller reglane i lov og forskrift om offentlege innkjøp, har Utdanningsdirektoratet etablert ei tverrfaglig gruppe som bidreg med rettleiing. Innkjøpsgruppa består av ressursar med juridisk, IT-fagleg og innkjøpsfagleg kompetanse.

Utdanningsdirektoratet har fleire styringsdokument som den enkelte tilsette skal følgje. Dokumenta er tilgjengelege på intranettet Fibel, og består av overordna policy, interne innkjøpsrutinar, sjekklister og fleire ulike prosessstøttande rettleiarar og malar som kvar tek for seg eit bestemt tema i ein innkjøpsprosess. Innkjøpsgruppa har ansvaret for å halde styringsdokumenta oppdaterte.

Både lov og forskrift om offentlege innkjøp har gjennomgått store endringar som tok til å gjelde i august 2016 og i januar 2017. Endringane har ført til justeringar av rettleiarar i 2016, og det er planlagt ein større gjennomgang av interne rettleiarar og rutinar i 2017. Det er òg sett i gang planlegging av kurs med eksterne føredragshaldarar for tilsette i februar 2017.

LIKESTILLING

Utdanningsdirektoratet bruker rettleiaren *Statlige virksomheters likestillingsredegjørelser etter aktivitets- og rapporteringsplikten* som verktøy i rapporteringa om likestilling. Ettersom rettleiaren tilrår å bruke tal frå Statens sentrale tenestemannsregister (SST) i rapporteringa, blir utgreiinga om likestilling ettersom når desse tala ligg føre våren 2017. Vi har ei bevisst haldning til likestillings-spørsmål, spesielt ved rekruttering og vurdering av lønn.

Lønnsfordeling mellom kjønna

Gjennomsnittleg lønnstrinn i Utdanningsdirektoratet er 67 ved utgangen av 2016. Menn har no gjennomsnittleg to lønnstrinn meir i lønn enn kvinner, og det er viktig at det ikkje utviklar seg lønnskilnader som er kjønnsrelaterte. Vi har ikkje grunnlag for å seie noko anna enn at skilnaden kjem av individuell ulikskap i lønnsfastsetjinga. Gjennomsnittleg lønnstrinn for menn er på 68, mens gjennomsnittleg lønnstrinn for kvinner er 66 ved utgangen av 2016.

KOORDINERE LÆRLINGORDNINGA

Utdanningsdirektoratet har hausten 2016 fire lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og to lærlingar i IKT-servicefaget. Utdanningsdirektoratets ambisjon er å ha fire lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og to lærlingar i IKT-servicefag. I tillegg har Utdanningsdirektoratet eit samarbeid med Statens Hus på Hamar der ein lærling har noko av opplæringstida i Avdeling for læringsmiljø og rådgiving. I 2016 har ein lærling teke fagbrev i kontor- og administrasjonsfaget.

HELSE-, MILJØ- OG SIKKERHEITSARBEID

Utdanningsdirektoratet arbeider systematisk og målretta for å sikre eit godt arbeidsmiljø for alle tilsette. Vi har ei HMS-handbok og eit arbeidsmiljøutval (AMU) som sikrar at arbeidet med arbeidsmiljø, helse og sikkerheit blir teke vare på i samsvar med krava som er fastsette i lover og forskrifter. Handboka er lett tilgjengeleg for alle tilsette via HR-portal på intranettet vårt. AMU har fire faste møte i året. AMU består av tre representantar frå dei tilsette og tre representantar frå leiinga i Utdanningsdirektoratet. I tillegg er bedriftshelsetenesta representert med ein rådgivar på alle møta i AMU. Kvart år arrangerer AMU HMS-veker. I fire veker gjennomfører vi ei rad tiltak for å auke bevisstheita om god helse, godt arbeidsmiljø og god sikkerheit. I tillegg motiverer vi dei tilsette til å gjere nokre enkle grep for å få ein sunnare arbeidskvardag.

Utdanningsdirektoratet er delt inn i fem verneområde: tre i Oslo, eitt på Hamar og eitt i Molde. Hovudverneombodet er fast medlem av AMU.

KOMPETANSEUTVIKLING

Vi gjennomfører ulike tiltak som ein del av ei kompetanseutviklingspakke for medarbeidarane. Vi gjennomfører introduksjonskurs inntil tre gonger i året, samstundes er både PULS og Byråkratskolen framleis ein del av kompetansetilbodet. I 2015 etablerte vi eit nytt tilbod, Prosjektskolen. Dette tilbodet vart godt motteke og har blitt ein del av kompetansetilbodet i direktoratet.

Toppleiargruppa deltek på «Program for toppleidergrupper i staten» i regi av Difi. Programmet blir avslutta i 2017. Føremålet med programmet er å bidra til betre

«*Brukarane blir inviterte inn frå tidleg konseptfase, og resultatet blir betre brukaropplevingar.*»

leiing i staten. Målet er å bidra til å utvikle effektive leiargrupper, utvikling av ferdigheiter knytte til strategisk leiing og refleksjon og erfaringsutveksling på tvers av toppleiargrupper i staten. Utdanningsdirektoratet deltek saman med toppleiargruppene i Bufdir, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

BRUKARORIENTERING

udir.no: For å sikre at vi løyser oppgåvene våre på ein god måte, involverer vi brukarane og dei ulike målgruppene i prosjekta våre. I stadig fleire prosessar bruker vi tenestedesign som prinsipp: Brukarane blir inviterte inn frå tidleg konseptfase, og resultatet blir betre brukaropplevingar.

Nettsida Udir.no skal hjelpe og støtte barnehagar, skolar og lærebedrifter til å gi alle ei god og trygg utdanning. Nettsida skal ha korrekt innhald som er lett å finne og lett å forstå. Dette bidreg til å fjerne tidstjuvar. Nettsida skal støtte opp under gode prosessar og hjelpe barnehage- og skolefolk med å løyse oppgåvene dei har. Arbeidet med å forenkla og digitalisere nettsidene er ein kontinuerleg utviklingsprosess der vi vil halde fram med å involvere brukarane, teste ut nye moglegheiter og måle effekten av det vi gjer. (Les meir under «Informasjonsoppgåver i Udir» på side 47)

Høyringsløyisinga: Høyringsystemet er ei løysing for å gjennomføre Utdanningsdirektoratets høyringar overfor allmenta. Målet med høyringsystemet er å bidra til betre og meir effektive gjennomføringar av høyringar og meir demokratiske høyringsprosessar. Det vart teke i bruk første gong medio 2014 og har mellom anna

auka talet på svar vi får frå lærarar. Høyringsystemet er kopla opp mot nettsidene våre slik at allmenta kan få oversikt over kvar i prosessen ei høyring er. Desse sidene publiserer svar frå offentlege instansar automatisk. I tillegg til å gjere høyringsprosessane meir oversiktlege og transparente har systemet effektivisert arbeidet for arkivarar og saksbehandlarar i Utdanningsdirektoratet. Alle høyringssvar blir journalførte automatisk, og saksbehandlarane har redusert tidsbruken på å samanstill rapportar. Tidsbruken på samanstilling av ei mellomstor høyring på 200 svar er redusert frå 40 timar til 5 minutt. Høyringsystemet er laga som ei skyløysing, noko som gjer det enklare å dele med andre. I 2016 gjorde Utdanningsdirektoratet ein avtale med Direktoratet for samfunnssikkerheit og beredskap om deling av høyringsystemet slik at dei òg kan bruke systemet til å gjennomføre sine høyringar.

RefLex: Vi har arbeidd med å leggje til rette for gode sjølvbeteningsløyisingar for privatpersonar, skolar og kommunar. Vårt nettbaserte verktøy for eigenvurdering, RefLex, vart utvida til også å omfatte barnehagemyndigheter og skoleeigarar. Begge gruppene kan no gjennomføre eigenvurderingar på sjølvvalde tema.

Tilsyn: Vi lanserte ei eiga nettside for tilsynet vårt med private skolar, der alle som er interesserte, kan følgje med på tilsyna vi gjennomfører med dei frittstående skolane. Nettsida inneheld informasjon om gangen i saka, kva for tema vi fører tilsyn med, og sjølve tilsynsrapporten.

Fleire tenester der brukarorientering har stått sentralt, er omtalte i Del III. [x](#)

Del V

Vurdering av framtidsutsikter

«I 2017 startar arbeidet med å fornye alle faga i grunnskolen og dei gjennomgåande faga i vidaregåande opplæring.»

FRAMTIDSUTSIKTER

I 2017 og framover er det enkelte fagområde og prosessar i Utdanningsdirektoratet som vil krevje særleg merksemd.

🕒 FAGFORNYING

I 2017 startar arbeidet med å fornye alle faga i grunnskolen og dei gjennomgåande faga i vidaregåande opplæring, jf. Meld. St. 28. Målet med arbeidet er å leggje betre til rette for elevane si djuplæring og forståing. I tillegg til ein ny generell del skal kjerneelementa i fag definerast – noko som skal gi ei betre prioritering i faga. Det er òg vedteke tre tverrfaglege tema som skal vere sentrale i dei faga der desse tema har ein relevans. Tverrfaglege tema og grunnleggjande ferdigheiter skal ein sjå i samanheng med kjerneelementa i faga.

Utdanningsdirektoratet har sett ned ei prosjektgruppe som skal organisere og drive fram arbeidet med fagfornyng i tett samarbeid med Kunnskapsdepartementet. Det blir lagt særleg stor vekt på involvering av partane, fagmiljøa og sektoren i arbeidet, jf. departementets strategi for fagfornyng.

🕒 LÆRINGSMILJØ

Alle barn og unge skal ha gode og trygge barnehage- og skolemiljø utan mobbing og andre krenkingar. Utdanningsdirektoratet har fleire innsatsområde for å medverke til at barnehagemyndigheiter, barnehageeigarar og skoleeigarar har kompetanse og kapasitet til å sikre rettane til barn og unge.

Direktoratet gir barnehagemyndigheiter, barnehageeigarar, barnehagar, skoleeigarar og skolar tilbod om målretta og differensiert kompetanseutvikling. Vi har tre tilbod som alle omhandlar førebyggjing, avdekking og handtering av mobbing. Andre tema er inkluderande miljø, regelverk, organisasjon og leiing og tverrfagleg samarbeid. Målet

med alle tre tilboda er å styrkje regelverkskompetanse og pedagogiske kompetanse hos eigarar, myndigheiter, barnehagar og skolar for å skape inkluderande miljø i barnehagar og skolar, og å førebyggje, avdekkje og handtere mobbing og andre krenkingar.

Dei tre tilboda om kompetanseutvikling inneber ulik grad av ekstern støtte. I Læringsmiljøprosjektet får kommunane, barnehagane og skolane som deltek, bistand frå eksterne rettleiarar. I inkluderande barnehage- og skolemiljø får kommunane økonomisk støtte til å delta på regionale og nasjonale samlingar. Dei får òg støtte til å frikjøpe lokale ressursperson(ar) som skal følgje opp så vel lærande nettverk som barnehagebasert og skolebasert kompetanseutvikling lokalt. Det tredje tilbodet er eit nettbasert tilbod. Det skal utviklast i 2017 og vere klart i 2018.

🕒 IMPLEMENTERING AV NY RAMMEPLAN

Utdanningsdirektoratet skal saman med fylkesmennene medverke til implementering av den nye rammeplanen for barnehagen. Det blir viktig å oppdatere satsingar, strategiar og tiltak som er sette i verk, slik at dei er i tråd med og medverkar til å fremje innhald og ambisjonar i den nye rammeplanen. Først og fremst ønskjer vi å medverke til at det blir sett i verk lokale refleksjonsprosessar når den nye rammeplanen ligg føre, og vi vil følgje med på kva for behov for støtte- og rettleiingsmateriell som melder seg. I august 2017 skal det lanserast ei ny vising av rammeplanen på Udir.no, og oppdatert rettleiings- og støttemateriell skal liggje føre. Implementeringa av den nye rammeplanen må ein sjå i samanheng med revisjonen av kompetansestrategien for framtidens barnehage. Denne strategien skal medverke til at dei tilsette i barnehagen har den nødvendige

«Ny teknologi og nye måtar å bruke teknologien på vil etter alt å dømme påverke både kva for oppgåver direktoratet vil ha, og korleis vi løyser dei.»

kompetansen til å realisere intensjonane i den nye rammeplanen. I løpet av våren 2017 set vi i verk ei evaluering som skal følgje implementeringa tett, og som skal gi eit godt kunnskapsgrunnlag for å setje i verk og justere tiltak som skal støtte implementeringsprosessen. Det er ønskeleg at forskingsressursar knytte til barnehagar blir konsentrerte om å følgje rammeplanen, og at ulike forskingsoppdrag blir knytte saman rundt dette.

🕒 DIGITALISERING

Ut frå den utviklingstakten vi ser, og dei endringane teknologiutviklinga fører til på alle samfunnsområda, må vi òg forvente at oppgåvene til direktoratet vil endrast som følgje av digitaliseringa. Ny teknologi og nye måtar å bruke teknologien på vil etter alt å dømme påverke både kva for oppgåver direktoratet vil ha, og korleis vi løyser dei.

Direktoratet har gjennom fleire år digitalisert sentrale funksjonar for å oppnå effektivisering og auka kvalitet i oppgåveutføringa. Mange av desse tenestene gir størst gevinst ute i sektoren. Direktoratet har ikkje eit stort volum med einsarta saksbehandling som med etablert teknologi lett kan automatiserast og gi store interne innsparingar. Ny teknologi kan likevel i dei kommande åra opne for digitalisering av andre typar oppgåver enn det som i dag er realistisk. Kva for område og oppgåver som skal digitaliserast, må likevel styrast ut frå kost-/nyttevurdering i samsvar med måla for direktoratet og nasjonale føringar i Meld. St. 27 (2015-2016) - Digital agenda.

Indirekte kan teknologiutviklinga påverke direktoratet som følgje av endringar i innhald og rammefaktorar i opplæringa. Når samfunnet blir meir digitalisert, blir òg krava til barn og unge sine kunnskarar, ferdigheiter og haldningar

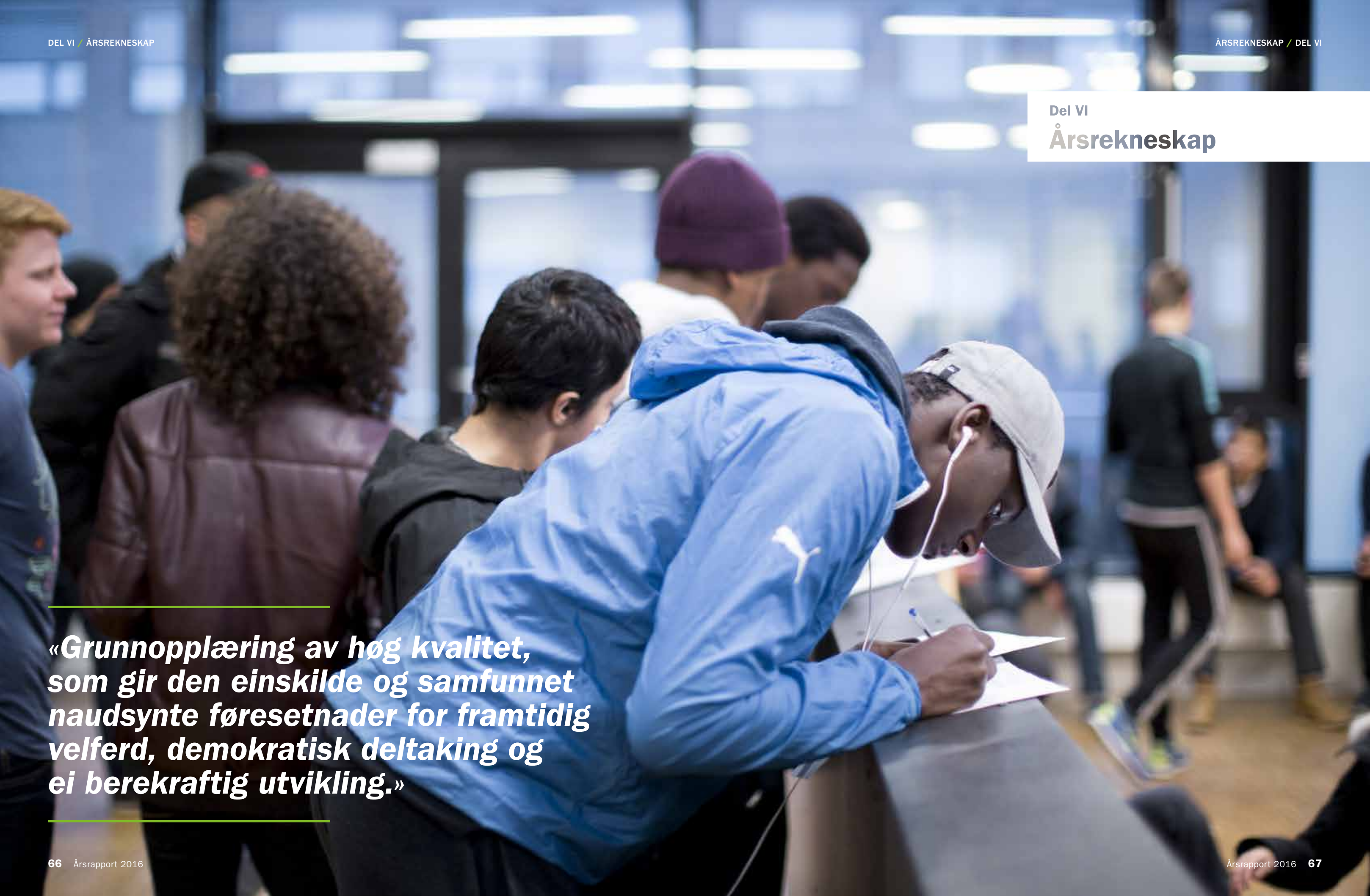
endra. Samtidig utfordrar nye teknologibaserte læringsmetodar, hjelpemiddel og vurderingsformer gjeldande regelverk, kompetansekrav og etablert praksis. Dette vil òg påverke kva for problemstillingar dei nasjonale utdanningsmyndigheitene må innrette seg etter.

🕒 ORGANISERING

Svein Gjedrem og Sven Ole Fagernæs overleverte rapporten *Kunnskapssektoren sett utenfra* til kunnskapsministeren i januar 2016. Sjølv om det førebels ikkje er gjort noko vedtak om korleis det statlege nivået i kunnskapssektoren skal organiserast, vil det komme endringar som får verknad for direktoratet i større eller mindre grad.

Eventuelle organisasjonsendringar gir nokre moglegheiter som er reflekterte i organiseringsprosjektet sine kriterium for val av modell. Dei kan gjere det mogleg å betre mål oppnåing i sektorane, få ei effektiv forvaltning/oppgåveløysing og gi lokalisering av fleire oppgåver og tenester utafor Oslo. Det vil òg vere risiko knytt til faren for at positive kvalitetar ved noverande verksemder kan gå tapt i prosessen, og at sjølve omorganiseringa kan beslagleggje mykje av ressursane i verksemdene i ein overgangsfase. Direktoratet vil leggje til rette for å realisere moglegheiter og redusere risikoen, uavhengig av kva for ein modell som blir vald. ✕

Del VI
Årsrekneskap

A young man in a blue jacket and white cap is leaning over a counter, writing on a notepad. He is wearing white earbuds. The background is a busy indoor space with other people, including a woman with curly hair in a brown jacket and a man in a purple beanie. The lighting is bright and modern.

**«Grunnopplæring av høg kvalitet,
som gir den einskilde og samfunnet
naudsynte føresetnader for framtidig
velferd, demokratisk deltaking og
ei berekraftig utvikling.»**

KOMMENTAR FRÅ LEIINGA TIL ÅRSREKNESKAPEN 2016

Formål

Utdanningsdirektoratet vart oppretta i 2004 og er underlagt Kunnskapsdepartementet.

Utdanningsdirektoratet er eit ordinært, statleg forvaltningsorgan som fører rekneskap i samsvar med kontantprinsippet, slik det går fram av prinsippnoten til årsrekneskapen.

Utdanningsdirektoratet skal medverke til at barnehagen og grunnopplæringa når dei sektormåla som er sette for dei. Dei overordna sektormåla for barnehagen og grunnopplæringa skal danne grunnlaget for prioritering av faglege mål og område og for utvikling av nye tiltak eller verkemiddel.

Utdanningsdirektoratet har etatsstyringsansvar for Statped og for styra for statlege skular som gir opplæring etter opplæringslova. Utdanningsdirektoratets styringsansvar inneber bl.a. utarbeiding av styringsdokument, tildeling av midlar, styringsdialog, vurdering av måloppnåing og å sjå styringa i samanheng.

Stadfesting

Årsrekneskapen er lagd fram i samsvar med reglar om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 frå Finansdepartementet og krav frå Kunnskapsdepartementet i hovudinstruksen for økonomiforvaltninga i Utdanningsdirektoratet. Vi meiner rekneskapen gir eit dekkjande bilete av Utdanningsdirektoratets disponible løyvingar, rekneskapsførte utgifter, inntekter, eigendelar og gjeld.

Vurderingar av vesentlege tilhøve

Utdanningsdirektoratet har samla disponert tildelingar på utgiftssida à 11 840 714 000 kroner. I tillegg har Utdanningsdirektoratet utgiftsført 4 400 000 kroner på framand kapittel på tildelt belastningsfullmakt frå Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Etter fullmakt frå Finansdepartementet har vi utgiftsført betalt meirverdiavgift på kapittel 1633 Nettoordning statleg betalt meirverdiavgift, post 01 driftsutgifter med 73 772 420 kroner. 8 821 705 986 kroner av tildelinga gjeld tilskottsmidlar og andre overføringar frå staten.

Driftsutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen utgjer 752 929 076 kroner. Av dette utgjer lønn og sosiale utgifter 30,0 prosent og andre utbetalingar til drift 70,0 prosent. Andre utbetalingar til drift inneheld ein betydeleg del utgifter til konsulentar og andre kjøp av tenester frå eksterne. På IT-området nyttar vi eksterne konsulentar til bl.a. prøveutvikling, PAS/PGS (prøveadministrasjonssystem/prøvegjennomføringssystem), produksjon av nasjonalt gitte eksamenar, utvikling av nytt statistikkssystem og systemstøtte for heilskapleg forvaltningsløysing innafor tilskottsforvaltninga.

Utdanningsdirektoratet har totale inntekter rapporterte til løyvingerekneskapen på 286 200 779 kroner. Av dette utgjer 97,5 prosent tilskott og overføringar frå andre statlege verksemder, og 2,5 prosent er sals- og leigeinntekter.

Oppstillinga av løyvingerapporteringa viser ein del avvik, men har ei naturleg forklaring, da dei vesentlege avvika kjem av tildelingar og fullmakter som er gitt til andre statlege verksemder (Statped, styra for statlege skular og fylkesmenn) i samsvar med tildelingsbrevet frå Kunnskapsdepartementet.

I tillegg har det vore nokre mindre avvik mellom tildelte midlar på utgiftssida og rekneskapsførte utgifter som går fram av note B. Utdanningsdirektoratet søker om overføringar innanfor 5 pst.-regelen og med tilvising til stikkordet «kan overføres».

Vurderingar av endringar frå 2015 til 2016

Vi hadde ein betydeleg auke i tilskott og overføringar frå andre statlege verksemder i 2016. Dette kjem av auken i refusjon av ODA-godkjende utgifter. ODA-godkjende utgifter gjeld tilskott til opplæring av barn og unge som søker opphald i Noreg. Viser til note 1.

Andre utgifter til drift er reduserte frå 556 433 459 kroner i 2015 til 527 048 030 kroner i 2016, noko av dette kan forklarast med rettare artskontobruk i 2016. Praksisen i 2014 var at ein stor del av prosjektstøtta til universitets- og høgskulesektoren vart ført som kjøp av utviklingstenester for skulesektoren. Praksisen vart endra i 2015, og det meste vart ført som overføring til forvaltningsorgan med særskilde fullmakter. Dette har blitt enda betre i 2016. Viser til note 3 og 7.

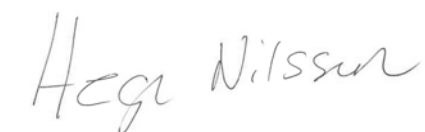
Tilskottsforvaltninga og andre overføringar frå staten

auka med 1 470 204 227 kroner eller 20,0 prosent frå 2015 til 2016. Årsaka til dette er at Utdanningsdirektoratet hausten 2015 overtok utbetalinga til kommunane knytt til vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar. Tidlegere var dette gitt som belastningsfullmakt til fylkesmennene, og derfor ikkje bokført i rekneskapen vår. I 2016 fekk denne overtakinga verknad for heile året. Ei anna årsak er auka tilskott til kommunar i satsinga «tidleg innsats i skulen gjennom auka lærarinnsats frå 1. – 4. trinn». Viser til note 7.

Tilleggsopplysningar

Riksrevisjonen er ekstern revisor og stadfestar årsrekneskapen for Utdanningsdirektoratet. Årsrekneskapen er ikkje ferdig revidert per d.d., men revisjonsmeldinga ligg truleg føre i løpet av 2. kvartal 2017. Meldinga er unnateke det offentlege fram til Stortinget har fått Dokument 1 frå Riksrevisjonen. Meldinga vert publisert på udir.no så snart dokumentet er offentleg. [x](#)

Hege Nilssen, Utdanningsdirektoratet

PRINSIPPNOTE TIL ÅRSREKNESKAPEN

Årsrekneskapen for Utdanningsdirektoratet er utarbeidd og lagd fram etter nærare retningslinjer fastsette i avgjerder om økonomistyring i staten («avgjerdene»), fastsette 12. desember 2003 med endringar, seinast 5. november 2015. Årsrekneskapen er i samsvar med krav i avgjerdene punkt 3.4.1, i nærare avgjerder i rundskrivet frå Finansdepartementet R-115 og i eventuelle tilleggskrav fastsette av eige departement.

Oppstillinga av løyvingsrapporteringa omfattar ein øvre del med løyvingsrapportering og ein nedre del som viser behaldningar som verksemda står oppførte med i kapitalrekneskapen. Oppstillinga av artskontorrapporteringa har ein øvre del som viser kva som er rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder, og ein nedre del som viser grupper av kontoar som inngår i mellomverande med statskassa. Oppstillinga av løyvingsrapporteringa og artskontorrapporteringa er utarbeidd med utgangspunkt i avgjerdene punkt 3.4.2 – dei grunnleggjande prinsippa for årsrekneskapen:

- a. Rekneskapen følger kalenderåret
- b. Rekneskapen inneheld alle rapporterte utgifter og inntekter for rekneskapsåret
- c. Utgifter og inntekter er førde i rekneskapen med brutto beløp
- d. Rekneskapen er utarbeidd i tråd med kontantprinsippet

Oppstillinga av løyvings- og artskontorrapporteringa er utarbeidd etter dei same prinsippa, men gruppert etter ulike kontoplanar. Prinsippa korresponderer med krav i avgjerdene punkt 3.5 til korleis verksemdene skal rapportere til statsrekneskapen. Sumlinja «Netto rapportert til løyvingsrekneskapen» er lik i begge oppstillingane.

Utdanningsdirektoratet er knytt til konsernkontoordninga til staten i Noregs Bank i samsvar med krava i avgjerdene punkt 3.7.1. Ordinære forvaltingsorgan (bruttobudsjetterte verksemder) får ikkje tilført likviditet gjennom året. Ved årets slutt vert saldoen nullstilt på den enkelte oppgjerskontoen ved overgangen til nytt år.

Løyvingsrapporteringa

Løyvingsrapporteringa viser rekneskapstal som Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsrekneskapen. Det vert stilt opp etter kapitla og postar i løyvingsrekneskapen som Utdanningsdirektoratet har fullmakt til å disponere. Oppstillinga viser alle finansielle eigendelar og forpliktingar Utdanningsdirektoratet står oppført med i kapitalrekneskapen til staten. Kolonnen samla tildeling viser kva Utdanningsdirektoratet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrevet for seg og underlagde verksemder for kvar kombinasjon av kapittel/post.

Mottekne fullmakter til å belaste kombinasjonen av kapittel/post i ei anna verksemd (belastningsfullmakter) vert ikkje viste i kolonnen for samla tildeling, men er

omtalte i note B til løyvingsrapporteringa. Utgiftene knytte til mottekne belastningsfullmakter er bokførde og rapporterte til statsrekneskapen og vert viste i kolonnen for rekneskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkluderte i kolonnen for samla tildeling, men vert ikkje bokførde og rapporterte til statsrekneskapen frå Utdanningsdirektoratet sjølv. Avgitte belastningsfullmakter vert bokførde og rapporterte av verksemda som har fått belastningsfullmakta, og vert difor ikkje viste i kolonnen for rekneskap. Dei avgitte fullmaktene kjem fram i note B til løyvingsoppstillinga.

Artskontorrapporteringa

Artskontorrapporteringa viser rekneskapstal Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder Utdanningsdirektoratet har ein trekkrett for disponible tildelingar på konsernkonto i Noregs bank. Tildelingane skal ikkje inntektsførast og vert difor ikkje viste som inntekt i oppstillinga.

Note 8 til artskontorrapporteringa viser skilnader mellom avrekning med statskassa og mellomverande med statskassa. x

OPPSTILLING AV LØYVINGSRAPPORTERING FOR REKNESKAPSÅRET 2016

Utgifts-kapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst	Note	Samla tildeling	Rekneskapen 2016	Meirutgift (-) og mindreutgift
0220	Utdanningsdirektoratet	01	Driftsutgifter	A,B	278 070 000	278 475 708	-405 708
0220	Utdanningsdirektoratet	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	135 833 000	131 446 763	4 386 237
0220	Utdanningsdirektoratet	70	Tilskott til læremiddel o.a.	A,B	59 534 000	56 950 459	2 583 541
0222	Statlege grunnsk. og vidaregåande skular og grunn-skuleinternat	01	Driftsutgifter	A,B	100 879 000	606 149	100 272 851
0223	Sametinget	50	Tilskott til Sametinget	A,B	41 501 000	41 501 000	0
0225	Tiltak i grunnopplæringa	01	Driftsutgifter	A,B	22 283 000		22 283 000
0225	Tiltak i grunnopplæringa	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	100 241 000		100 241 000
0225	Tiltak i grunnopplæringa	60	Tilskott til landslinjer	A,B	211 531 000	211 531 000	0
0225	Tiltak i grunnopplæringa	62	Tilskott til dei kommunale sameskulane i Snåsa og Målselv	A,B	23 670 000	23 670 000	0
0225	Tiltak i grunnopplæringa	63	Tilskott til samisk i grunnopplæringa	A,B	53 044 000	5 243 800	47 800 200
0225	Tiltak i grunnopplæringa	64	Tilskott til opplæring av barn og unge som søker opphald i Noreg	A,B	399 766 000		399 766 000
0225	Tiltak i grunnopplæringa	66	Tilskott til leirskuleopplæring	A,B	45 247 000		45 247 000
0225	Tiltak i grunnopplæringa	67	Tilskott til opplæring i finsk	A,B	8 059 000	675 100	7 383 900
0225	Tiltak i grunnopplæringa	68	Tilskott til opplæring i kriminalomsorga	A,B	272 918 000		272 918 000
0225	Tiltak i grunnopplæringa	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskulereforma	A,B	216 826 000	216 825 991	9
0225	Tiltak i grunnopplæringa	70	Tilskott til opplæring av lærlingar og lære kandidatatar med særskilde behov	A,B	57 870 000	57 868 934	1 066
0225	Tiltak i grunnopplæringa	71	Tilskott til kunst- og kulturarbeid i opplæringa	A,B	29 336 000	29 336 000	0
0225	Tiltak i grunnopplæringa	74	Tilskott til organisasjonar	A,B	22 630 000	23 385 970	-755 970
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	735 037 000	500 795 258	234 241 742
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	22	Vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar	A,B	1 205 132 000	1 183 388 010	21 743 990
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	50	Nasjonale senter i grunnopplæringa	A,B	91 939 000	90 389 000	1 550 000
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	60	Tilskott til kommunar og fylkeskommunar	A,B	37 462 000	37 456 477	5 523
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	62	Tilskott for auka lærartettleik	A,B	395 215 000	393 835 259	1 379 741
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	63	Tidleg innsats i skulen gjennom auka lærarinnsats på 1.-4. trinn	A,B	738 670 000	738 669 970	30
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	70	Tilskott til NAROM	A,B	8 151 000	8 151 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	60	Tilskott til Murmanskskulen	A,B	2 242 000	2 242 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	61	Tilskott til vaksenopplæring i Andebu kommune	A,B	5 095 000	5 095 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	62	Tilskott til Fjellheimen leirskule	A,B	6 070 000		6 070 000
0227	Tilskott til særskilde skular	70	Tilskott til Den franske skulen i Oslo	A,B	10 158 000	10 158 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	71	Tilskott til internatdrifta ved Krokeide vidaregåande skule	A,B	26 164 000	26 164 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	72	Tilskott til Røde Kors Nordisk United World College	A,B	32 999 000	32 999 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	74	Tilskott til opplæring i Kenya	A,B	44 522 000	44 522 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	75	Tilskott til Signo grunnsk. og vidaregåande skule og Briskeby vidaregåande skule	A,B	10 244 000	10 243 600	400
0227	Tilskott til særskilde skular	76	Tilskott til opplæring i rusinstitusjonar	A,B	4 857 000	4 857 000	0
0227	Tilskott til særskilde skular	77	Tilskott til Foreningen Norden og Norsk håndverksinstitutt	A,B	2 400 000	2 400 000	0
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	70	Frittstående grunnskular	A,B	2 046 154 000	2 045 798 628	355 372
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	71	Frittstående vidaregåande skular	A,B	1 535 707 000	1 529 981 734	5 725 266
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	72	Frittstående skular godkjende etter kap. 4 i vaksenopplæringslova	A,B	147 906 000	147 906 028	-28
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	73	Frittstående grunnskular i utlandet	A,B	113 217 000	94 982 905	18 234 095
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	74	Frittstående vidaregåande skular i utlandet	A,B	17 120 000	14 884 974	2 235 026
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	75	Frittstående skular for funksjonshemma elevar	A,B	277 191 000	275 277 373	1 913 627
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	76	Andre frittstående skular	A,B	47 312 000	47 311 900	100
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	77	Den tyske skulen i Oslo	A,B	17 760 000	17 762 977	-2 977
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	78	Kompletterande undervisning	A,B	23 277 000	23 161 100	115 900
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	79	Toppidrett	A,B	41 417 000	41 416 900	100

Utgifts-kapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst	Note	Samla tildeling	Rekneskapen 2016	Meirutgift (-) og mindreutgift
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	80	Friskuleorganisasjonar	A,B	735 000	723 863	11 137
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	81		A,B	1 892 000	1 892 000	0
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	82	Kapitaltilskott til friskular, kapital- og husleigetilskott	A,B	20 920 000	20 919 810	190
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	83	Friskular med internat og friskular som gjer undervisning til vaksne elevar utan rett til vgo.	A,B	12 000 000		12 000 000
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	01	Driftsutgifter	A,B	645 811 000	33 974 827	611 836 173
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	40 332 000		40 332 000
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald	A,B	12 422 000		12 422 000
0231	Barnehagar	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	414 295 000	157 337 835	256 957 165
0231	Barnehagar	50	Tilskott til samiske barnehagestilbod	A,B	16 114 000	16 114 000	0
0231	Barnehagar	63	Tilskott til tiltak for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn i førskulealder	A,B	138 235 000	138 234 781	219
0231	Barnehagar	70	Tilskott for symjing i barnehagane, prøveprosjekt frivillige organisasjonar	A,B	25 290 000		25 290 000
0253	Folkehøgskular	70	Tilskott til folkehøgskular	A,B	796 528 000	796 528 000	0
0253	Folkehøgskular	71	Tilskott til Folkehøgskulerådet	A,B	4 819 000	4 819 000	0
0253	Folkehøgskular	72	Tilskott til nordiske folkehøgskular	A,B	615 000	615 000	0
0258	Tiltak for livslang læring	01	Driftsutgifter	A,B	250 000	250 000	0
0258	Tiltak for livslang læring	21	Særskilde driftsutgifter	A,B	7 800 000	288 853	7 511 147
0496	Kommunale innvandrertiltak	62	Kommunale innvandrertiltak			2 200 000	
0714	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter	21	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter			2 200 000	
1633	Nettoføring for mva i staten	01	Nettoføring for mva i staten			73 772 420	
Sum utgiftsført					11 840 714 000	9 657 237 354	

Inntektskapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst	Samla tildeling	Rekneskapen 2016	Meirinntekt og mindreinntekt (-)	
3220	Utdanningsdirektoratet	01	Inntekter frå oppdrag	4 034 000	5 538 436	-1 504 436	
3220	Utdanningsdirektoratet	02	Salsinntekter o.a.	1 184 000	3 624 343	-2 440 343	
3222	Statlege grunnskular og vidaregåande skular og grunnskuleinternat	02	Salsinntekter o.a.	11 135 000			
3225	Tiltak i grunnopplæringa	04	Refusjon av ODA-godkjende utgifter	277 038 000	277 038 000	0	
3230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	01	Inntekter frå oppdrag	40 332 000			
3230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	02	Salsinntekter o.a.	14 755 000			
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter		23 197 167		
5700	Arbeidsgivaravgift	72	Arbeidsgivaravgift		27 769 580		
Sum inntektsført					348 478 000	337 167 526	
Netto rapportert til løyvingerekneskapen						9 320 069 828	

Kapitalkontoar

Konto	Tekst	31.12.2016	31.12.2015	Endring
60053801	Noregs Bank KK / innbetalingar		317 217 167	
60053802	Noregs Bank KK / utbetalingar		-9 638 544 904	
702832	Endring i mellomverande med statskassa		1 257 909	
Sum rapportert			0	

Behaldningar rapporterte til kapitalrekneskapen (31.12)

Kapitalkonto	Tekst	31.12.2016	31.12.2015	Endring
702832	Mellomverande med statskassa	-12 113 291	-13 371 200	1 257 909

NOTE A FORKLARING AV SAMLA TILDELING UTGIFTER FOR 2016

Kapittel og post	Overført frå i fjor	Tildelingar i år	Samla tildeling
022001	1 831 000	276 239 000	278 070 000
022021	768 000	135 065 000	135 833 000
022070	2 447 000	57 087 000	59 534 000
022201	359 000	100 520 000	100 879 000
022350		41 501 000	41 501 000
022501		22 283 000	22 283 000
022521		100 241 000	100 241 000
022560		211 531 000	211 531 000
022562		23 670 000	23 670 000
022563	688 000	52 356 000	53 044 000
022564		399 766 000	399 766 000
022566		45 247 000	45 247 000
022567		8 059 000	8 059 000
022568		272 918 000	272 918 000
022569		216 826 000	216 826 000
022570		57 870 000	57 870 000
022571		29 336 000	29 336 000
022574		22 630 000	22 630 000
022621	37 987 000	697 050 000	735 037 000
022622		1 205 132 000	1 205 132 000
022650		91 939 000	91 939 000
022660		37 462 000	37 462 000
022662		395 215 000	395 215 000
022663		738 670 000	738 670 000
022670		8 151 000	8 151 000
022760		2 242 000	2 242 000
022761		5 095 000	5 095 000
022762		6 070 000	6 070 000
022770		10 158 000	10 158 000
022771		26 164 000	26 164 000
022772		32 999 000	32 999 000
022774		44 522 000	44 522 000
022775		10 244 000	10 244 000
022776		4 857 000	4 857 000
022777		2 400 000	2 400 000
022870		2 046 154 000	2 046 154 000
022871		1 535 707 000	1 535 707 000
022872		147 906 000	147 906 000
022873		113 217 000	113 217 000
022874		17 120 000	17 120 000
022875		277 191 000	277 191 000
022876		47 312 000	47 312 000
022877		17 760 000	17 760 000
022878		23 277 000	23 277 000
022879		41 417 000	41 417 000
022880		735 000	735 000

Kapittel og post	Overført frå i fjor	Tildelingar i år	Samla tildeling
022881		1 892 000	1 892 000
022882		20 920 000	20 920 000
022883		12 000 000	12 000 000
023001	7 520 000	638 291 000	645 811 000
023021		40 332 000	40 332 000
023045	3 545 000	8 877 000	12 422 000
023121	30 295 000	384 000 000	414 295 000
023150		16 114 000	16 114 000
023163		138 235 000	138 235 000
023170		25 290 000	25 290 000
025370		796 528 000	796 528 000
025371		4 819 000	4 819 000
025372		615 000	615 000
025801		250 000	250 000
025821		7 800 000	7 800 000

NOTE B FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREKNING AV MOGLEG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Meirutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre etter avgitte belastningsfullmakter (-)	Meirutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Meirinntekter / mindreinntekter(-) etter Meirinntektsfullmakt (justert for eventuell mva.)	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års løyving	Innsparingar(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mogleg overførbart beløp berekna av verksemda
022001		-405 708		-405 708	3 377 925			2 972 218	13 811 950	2 972 218
022021	Kan nyttast under post 70	4 386 237	-1 910 000	2 476 237	1 504 436	1 796 000		5 776 673	6 753 250	5 776 673
022070	Kan nyttast under post 21	2 583 541		2 583 541		-1 796 000		787 541	112 565 000	787 541
022201		100 272 851	-98 219 735	2 053 116	869 375			2 922 491	5 026 000	2 922 491
022501		22 283 000	-23 177 782	-894 782				-894 782	2 075 050	
022521		100 241 000	-98 667 366	1 573 634				1 573 634	5 012 050	1 573 634
022563	Kan overførast	47 800 200	-47 161 888	638 312				638 312	104 501 000	638 312
022564		399 766 000	-363 287 224	36 478 776				36 478 776		
022566		45 247 000	-44 705 826	541 174				541 174		
022567		7 383 900	-6 715 257	668 643				668 643		
022568		272 918 000	-272 899 998	18 002				18 002		
022569		9		9				9		
022570		1 066		1 066				1 066		
022574		-755 970		-755 970				-755 970		
022621	Kan overførast	234 241 742	-170 554 283	63 687 460				63 687 460	1 347 644 000	63 687 460
022622		21 743 990	-9 482 711	12 261 279				12 261 279		
022650		1 550 000		1 550 000				1 550 000		
022660		5 523		5 523				5 523		
022662		1 379 741		1 379 741				1 379 741		
022663		30		30				30		
022762		6 070 000	-6 070 000	0				0		
022775		400		400				400		
022870	Overslagsløyving	355 372		355 372				355 372		
022871	Overslagsløyving	5 725 266		5 725 266				5 725 266		
022872	Overslagsløyving	-28		-28				-28		
022873	Overslagsløyving	18 234 095	-16 399 665	1 834 430				1 834 430		
022874	Overslagsløyving	2 235 026	-2 298 420	-63 394				-63 394		
022875	Overslagsløyving	1 913 627		1 913 627				1 913 627		
022876	Overslagsløyving	100		100				100		
022877	Overslagsløyving	-2 977		-2 977				-2 977		
022878		115 900		115 900				115 900		
022879		100		100				100		
022880		11 137		11 137				11 137		
022882		190		190				190		
022883	Kan overførast	12 000 000		12 000 000				12 000 000	12 000 000	12 000 000
023001		611 836 173	-601 972 685	9 863 488	1 966 142			11 829 630	31 914 550	11 829 630
023021		40 332 000	-36 287 857	4 044 143	-4 044 143			0		
023045	Kan overførast	12 422 000	-9 350 395	3 071 605				3 071 605	17 521 000	3 071 605
023121	Kan overførast	256 957 165	-203 337 054	53 620 111				53 620 111	660 194 000	53 620 111
023163		219		219				219		
023170		25 290 000	-24 756 250	533 750				533 750		
025821		7 511 147		7 511 147				7 511 147	390 000	

*Maksimalt beløp som kan overførast, er 5 prosent av løyvinga for året på driftspostane 01–29, unntateke post 24 eller sum av løyvingane dei siste to åra for postar med stikkordet «kan overførast.» Sjå rundskriv R-2 for meir detaljert informasjon om overføring av ubrukte løyvingar.

FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER

Mottekne belastningsfullmakter

Utdanningsdirektoratet har fått ei belastningsfullmakt frå Justis- og beredskapsdepartementet på 2 200 000 kroner på kapittel/post 049662 som er nytta i sin heilskap. Vi har òg ei belastningsfullmakt frå Helse- og omsorgsdepartementet på 3 000 000 kroner på kapittel/post 071421, av dette er det nytta 2 200 000 kroner.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsførde av andre)

Utdanningsdirektoratet har gitt belastningsfullmakter innanfor fleire kapittel/postar i 2016. Mottakarar av belastningsfullmaktene er fylkesmenn, Statped, Sameskulen Midt-Noreg og dei Samiske vidaregåande skulane. Statped, Sameskulen Midt-Noreg og dei Samiske vidaregåande skulane er tildelte midlane ved at dei har fått tildelingsbrev frå Utdanningsdirektoratet. Fordelinga ser slik ut:

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Fylkesmenn	Utgiftsført Fylkesmenn	Meirutgift (-) og mindreutgift
022201	380 000	380 000	0
022501	22 283 100	23 177 782	-894 682
022521	100 241 000	98 667 366	1 573 634
022563	47 692 000	47 161 888	530 112
022564	395 866 000	363 287 224	32 578 776
022566	44 807 000	44 705 826	101 175
022567	7 356 000	6 715 257	640 743
022568	272 918 000	272 899 998	18 002
022621	168 294 050	165 059 875	3 234 175
022622	7 000 000	6 643 775	356 225
022762	6 070 000	6 070 000	0
022873	16 402 000	16 399 665	2 335
022874	2 299 000	2 298 420	580
023001	*	609 001	-609 001
023121	210 684 676	203 337 054	7 347 622
023170	25 290 000	24 756 250	533 750
Sum utg.	1 289 322 007	1 282 169 380	45 413 446

* Statped har avgitt belastningsfullmakt på 700 000 kroner vidare til fylkesmannen i Hedmark

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Statped	Utgiftsført Statped	Meirutgift (-) og mindreutgift
022021	1 910 000	1 910 000	0
022621	5 578 000	5 494 408	83 592
022622	834 100	720 000	114 100
023001	605 890 000	601 363 684	4 526 316
023021	40 332 000	36 287 857	4 044 143
023045	12 422 000	9 350 395	3 071 605
Sum utg.	666 966 100	655 126 344	11 839 756
322002	1 184 000	937 582	246 418
323001	40 332 000	36 287 857	4 044 143
323002	14 755 000	16 721 142	-1 966 142
Sum innt.	56 271 000	53 946 581	2 324 419

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Samiske skular	Utgiftsført Samiske skular	Meirutgift (-) og mindreutgift
022201	99 885 000	97 839 735	2 045 265
022622	1 662 400	2 118 936	-456 536
Sum utg.	101 547 400	99 958 671	1 588 729
322202	11 135 000	12 004 375	-869 375
Sum innt.	11 135 000	12 004 375	-869 375

Utdanningsdirektoratets meir-/mindreutgift er korrigert for utgifter rapporterte av mottakarar av belastningsfullmakter. Det er i tillegg korrigert for meir-/mindreinntekt etter meirinntektsfullmakt frå desse på kapittel/post 022001 (jf. 322002 på Statped), 022201 (jf. 3222 02, Samiske skular), 023001 (jf. 3230 02 på Statped) og 023021 (jf. 323001 på Statped).

OPPSTILLING AV ARTSKONTORAPPORTERING 2016

	Note	2016	2015
Driftsinntekter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Innbetalinger frå tilskott og overføringar	1	279 140 694	67 375 000
Sals- og leigeinnbetalningar	1	7 060 085	12 631 390
Sum innbetalningar frå drift		286 200 779	80 006 390
Driftsutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Utbetalningar til løn	2	225 881 046	226 714 445
Andre utbetalningar til drift	3	527 048 030	556 433 459
Sum utbetalningar til drift		752 929 076	783 147 905
Netto rapporterte driftsutgifter		466 728 297	703 141 515
Investerings- og finansinntekter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Innbetaling av finansinntekter	4	-3 105	-10 278
Sum investerings- og finansinntekter		-3 105	-10 278
Investerings- og finansutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Utbetaling til investeringar	5	8 811 308	6 661 383
Utbetaling av finansutgifter	4	15 459	8 787
Sum investerings- og finansutgifter		8 826 767	6 670 169
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		8 829 872	6 680 447
Innkrevjingsverksemd og andre overføringar til staten			
Innbetaling av skattar, avgifter, gebyr m,m,	6	22 794 325	11 062 337
Sum innkrevjingsverksemd og andre overføringar til staten		22 794 325	11 062 337
Tilskottsforvaltning og andre overføringar frå staten			
Utbetalningar av tilskott og stønader	7	8 821 705 986	7 351 501 759
Sum tilskottsforvaltning og andre overføringar frå staten		8 821 705 986	7 351 501 759
Inntekter og utgifter rapporterte på felleskapittel			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		402 842	403 392
Arbeidsgivaravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		27 769 580	27 242 281
Nettoføringsordninga for meirverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		73 772 420	76 151 566
Sum rapporterte utgifter på felleskapitler		45 599 998	48 505 893
Netto rapportert til løyvingerekneskapen		9 320 069 828	8 098 767 276
Oversikt over mellomverande med statskassa			
Eigedelar og gjeld		2016	2015
Fordringar		8 833	8 333
Skuldig skattetrekk		-9 666 487	-9 306 658
Skuldige offentlege avgifter		-208 811	-182 866
Anna gjeld		-2 246 827	-3 890 009
Sum mellomverande med statskassa	8	-12 113 291	-13 371 200

NOTE 1 INNBETALINGAR FRÅ DRIFT

	31.12.2016	31.12.2015
Innbetalningar frå tilskott og overføringar		
Tilskott og overføringar frå andre statlege verksemdar	276 940 556	67 375 000
Tilskott frå EU	1 064 620	0
Andre tilskott og overføringar	1 135 519	0
Sum innbetalningar frå tilskott og overføringar	279 140 694	67 375 000
Sals- og leigeinnbetalningar		
Salsinntekt varer, utanfor avgiftsområdet	111 032	62 086
Salsinntekt tenester, utanfor avgiftsområdet	199 674	0
Inntekter frå oppdragsverksemd, utanfor avgiftsområde	3 236 068	6 945 342
Andre inntekter	2 606 612	4 733 708
Hus-/framleigeinntekter, eigne/andre leigde bygg	906 700	890 254
Sum sals- og leigeinnbetalningar	7 060 085	12 631 390
Sum innbetalningar frå drift	286 200 779	80 006 390

NOTE 2 UTBETALINGAR TIL LØN

	31.12.2016	31.12.2015
Løn	184 590 874	183 358 919
Arbeidsgivaravgift	27 769 580	27 242 281
Sjukepengar og andre refusjonar(-)	-4 902 293	-6 455 642
Honorarar, styre, råd og utval	15 836 638	19 541 868
Andre ytingar	2 586 248	3 027 019
Sum utbetalningar til løn	225 881 046	226 714 445
Talet på årsverk:	286	286

NOTE 3 ANDRE UTBETALINGAR TIL DRIFT

	31.12.2016	31.12.2015
Husleige	30 817 765	31 170 851
Vedlikehald og ombygging av leigde lokale	1 127 796	398 263
Andre utgifter til drift av eigedom og lokale	6 801 899	5 806 285
Reparasjon og vedlikehald av maskinar, utstyr m.m.	138 718	95 895
Mindre utstyrsinnkjøp	1 626 742	696 145
Leige av maskinar, inventar og liknande	10 214 259	8 983 096
Kjøp av tenester -utvikl av progr.v, IKT-løys m.m.	89 902 244	92 421 315
Kjøp av tenester til løpande driftsoppgåver, IKT	54 062 524	45 944 889
Kjøp av forskning, evaluering, kartlegging etc.	85 677 824	88 490 567
Kjøp av utviklingstenester for skulesektoren	131 436 525	160 260 972
Refusjon til kommunar og fylkeskommunar for innleigd personell	12 978 581	18 722 817
Andre kjøp av tenester frå eksterne	5 339 347	10 596 107
Reiser og diett egne tilsette	5 989 125	6 252 003
Reiseutgifter eksterne	11 421 126	12 100 542
Trykksaker	12 371 403	12 208 516
Møte, kurs og seminar egne tilsette	3 347 209	3 831 133
Kurs, seminar og møte for eksterne	57 434 935	51 759 016
Telefoni og datakommunikasjon, samband, internett og porto	1 775 430	1 639 348
Andre driftsutgifter	4 584 578	5 055 699
Sum andre utbetalningar til drift	527 048 030	556 433 459

NOTE 4 FINANSINNTEKTER OG FINANSUTGIFTER

	31.12.2016	31.12.2015
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	-3 105	-10 278
Sum innbetaling av finansinntekter	-3 105	-10 278
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	15 459	8 787
Sum utbetaling av finansutgifter	15 459	8 787

NOTE 5 UTBETALING TIL INVESTERINGAR

	31.12.2016	31.12.2015
Utbetaling til investeringar		
Immaterielle eigendelar og liknande	515 023	1 610 269
Datamaskiner (PCar, serverar m.m.)	7 337 131	4 912 145
Inventar	662 084	133 333
Andre utgiftsførde investeringar	297 070	5 635
Sum utbetaling til investeringar	8 811 308	6 661 383

NOTE 6 INNKREVJINGSVERKSEMD OG ANDRE OVERFØRINGAR TIL STATEN

	31.12.2016	31.12.2015
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	22 794 325	11 062 337
Sum innkrevjingsverksemd og andre overføringar til staten	22 794 325	11 062 337

NOTE 7 TILSKOTTSFORVALTING OG ANDRE OVERFØRINGAR FRÅ STATEN

	31.12.2016	31.12.2015
Overf. til forv.organ med særskilde fullmakter	570 986 869	476 783 563
Overføringar til andre stateige rekneskapar	250 000	300 000
Tilskott til kommunar - Auka lærartettleik	393 835 259	383 518 167
Tilskott til kommunar - Vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar	708 796 815	344 879 323
Tilskott til kommunar - Tidleg innsats i skulen 1.-4. trinn	738 669 970	149 999 524
Tilskott til kommunar - Barnehagar - Tilskott til betre språkforståing	138 234 781	134 338 650
Tilskott til kommunar - Anna	337 920 843	279 944 812
Tilskott til fylkeskommunar	529 449 007	502 369 898
Tilskott til ikkje-finansielle føretak - Læremiddel	56 950 459	55 149 814
Tilskott til ikkje-finansielle foretak - Anna	11 803 041	36 028 500
Tilskott til finansielle foretak	0	856 239
Tilskott til ideelle organisasjonar - Frittstående grunnskular	2 047 137 406	1 948 617 329
Tilskott til ideelle organisasjonar - Frittstående vidaregåande skular	1 677 887 762	1 654 759 057
Tilskott til ideelle organisasjonar - Folkehøgskular	801 347 000	771 997 000
Tilskott til ideelle organisasjonar - Anna	688 062 497	572 863 300
Tilskott til statsforvaltninga	2 920 000	4 430 000
Tilskott til utlandet	117 454 277	34 666 582
Sum Tilskottsforvaltning og andre overføringar frå staten	8 821 705 986	7 351 501 759

NOTE 8 SKILNADEN MELLOM AVREKNING MED STATSKASSA OG MELLOMVERANDE MED STATSKASSA

	31.12.2016 Spesifisering av bokført avrekning med statskassa	31.12.2016 Spesifisering av rapportert mellomverande med statskassa	Skilnad
Omløpsmiddel			
Andre fordringar	8 833	8 833	0
Sum	8 833	8 833	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-2 972 544	0	-2 972 544
Skuldig skattetrekk	-9 666 487	-9 666 487	0
Skuldige offentlege avgifter	-208 811	-208 811	0
Anna kortsiktig gjeld	-2 246 827	-2 246 827	0
Sum	-15 094 668	-12 122 124	-2 972 544
Sum	-15 085 835	-12 113 291	-2 972 544

Anna kortsiktig gjeld

Utdanningsdirektoratet får oppdragsmidlar frå EU, Nordisk ministerråd og Utanriksdepartementet mfl. til bruk i ulike internasjonale prosjekt i 2016. På grunn av faseforskyving i aktivitetar vil store delar av kostnaden til desse prosjekta først komme i 2017. Difor har Utdanningsdirektoratet valt å overføre ledige midlar på slike oppdragsmidlar frå 2016 til 2017.

Et utvalg av våre utgivelser i 2016

Utdanningspeilet

→ udir.no/utdanningspeilet

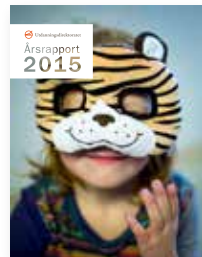
Utdanningspeilet presenterer tall og analyse av barnehager og grunnsopplæringen i Norge.

Tall&Forskning

→ tallogforskning.udir.no

Tall og forskning om aktuelle tema i utdanningssektoren.

Årsrapport 2015

→ arsrapport2015.udir.no

Årsrapporten gir deg et bilde av vårt bidrag til å skape en bedre barnehage og en bedre opplæring for barn, unge og voksne.

Vetuva 2016

→ udir.no/vetuva

Vetuva er et magasin for alle som jobber i barnehagen. Det baserer seg på skandinavisk forskning om barnehager og blir distribuert til alle landets barnehager.

Udir barnhagemagasinet 2016

→ magasinet.udir.no/barnehage

Et magasin om kompetanseutvikling i barnehagen. Magasinet formidler hvilke muligheter ansatte har for å heve kompetansen sin, og hvordan barnehagen selv kan jobbe med utvikling. Dette magasinet kom ut for første gang i 2014 og ble meget godt mottatt i sektoren.

Udir skolemagasinet 2016

→ magasinet.udir.no/skole

Et magasin med studiekatalog. Målgruppen er styrere og lærere, og magasinet formidler mulighetene og studietilbudene for videreutdanning. Magasinet inneholder mye inspirerende og lærerikt stoff som har vist seg å treffe målgruppen på en god måte.

LITTERATURLISTE

Forfatter/utgivelse	År	Tittel	Utgiver/utgivessted
Bergem, Ole Kristian, Hege Kaarstein og Trude Nilssen (red.)	2016	TIMSS 2015: Vi kan lykkes i realfag	Universitetet i Oslo ILS, Oslo
Aamodt, Per Olof, Tone Cecilie Carlsen, Joackim Caspersen, Jens Grøgaard og Trude Røsdal	2016	Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere: En undersøkelse basert på OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS)	NIFU, Oslo
DIFI	2015	Statens tilsyn med kommunene - Organisering, nytte og forbedringsmuligheter.	DIFI, Oslo
Falch, Torberg, Simon Bensnes og Bjarne Strøm	2016	Skolekvalitet i videregående opplæring. Utarbeidelse av skolebidragsindikatorer og mål på skolekvalitet. [Rapport 1/16]	Senter for økonomisk forskning, Trondheim
Gilje, Øystein, Line Ingulfsen, Jan A. Dolonen, Anniken Furberg, Ingvill Rasmussen, Anders Kluge, Erik Knain, Anders Mørch, Margrethe Naalsund og Kaja Granum Skarpaas	2016	Med ARK&APP Bruk av læremidler og ressurser for læring på tvers av arbeidsformer	Universitetet i Oslo IPED, Oslo
Gjerustad, Cay og Terje Næss	2016	Deltakerundersøkelsen 2016. Resultater fra en spørning blant ansatte i skolen skom har tatt videreutdanning innenfor strategien Kompetanse for kvalitet. [Rapport 16/28]	NIFU, Oslo
Grønmo, Liv Sissel, Arne Hole og Torgeir Onstad	2016	TIMSS Advanced 2015: Ett skritt fram og ett tilbake	Universitetet i Oslo ILS, Oslo
Haugset, A., Tonje Osmundsen, Joackim Caspersen, Margrethe Haugum og Birgitte Ljunggren	2016	Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage. Delrapport 1: Implementering av strategien. [Rapport 2016/9]	Trøndelag forskning og utvikling, Steinkjer
Høgskolen i Lillehammer og UiT Norges arktiske universitet	2016	«Det er godt å bli utfordret på egen praksis». Midtveisrapport. Utvidet deltakerundersøkelse av kompetanseutviklingsprogrammet SkoleVFL 1.0	Høgskolen i Lillehammer og UiT Norges arktiske universitet. Lillehammer/Tromsø
Høst, Håkon, Kaja Reegård, Rune Borgan Reiling, Asgeir Skålholt og Anna Hagen Tønder	2015	Yrkesutdanning med svak forankring i arbeidslivet. [Rapport 16/2015]	NIFU, Oslo
Kjærnsli, Marit og Fredrik Jensen (red)	2016	PISA 2015: Stø kurs.	Universitetet i Oslo ILS, Oslo
KS	2015	Kommunestyrets overordnede tilsynsansvar	KS, Oslo
Nyen, Torgeir og Anna Haugen	2016	Partssamarbeidet i fagopplæringen - en intervjuundersøkelse om Samarbeidsrådet for fdag- og yrkesopplæring og de faglige rådene. [Notat 16/20]	FAFO, Oslo
Rambøll	2016	Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere. En evaluering av veiledningsordningen og veilederutdanningen.	Rambøll, Oslo
Steffensen, Kjartan, Rachel Ekren, Oda O. Zachrisen og Lars Kirkebøen	2017	Er det forskjeller i skoler og kommuners bidra til elevens læring i grunnskolen? En kvantitativ studie. [Rapport 2/2017]	Statistisk sentralbyrå, Oslo
Wendelborg, Christian	2017	Mobbing og arbeidsro i skolen.	NTNU Samfunnsforskning, Trondheim

Utdanningsdirektoratet skal bidra til at barn, unge og voksne får et godt og likeverdig tilbud i barnehage, skole og opplæring.

Årsrapporten inneholder seks deler som gir et bilde av våre utfordringer og resultater for året 2016.

- ⊙ **Del I** Leders beretning oppsummerer årets resultater og utfordringer
- ⊙ **Del II** beskriver samfunnsoppdraget, organisasjonen og vår rolle i forvaltningen
- ⊙ **Del III** inneholder beskrivelser og vurderinger av mål, aktiviteter og resultater
- ⊙ **Del IV** omhandler intern og ekstern styring og beskriver våre informasjonsoppgaver
- ⊙ **Del V** skisserer hvordan vi vil løse oppgaver og utfordringer i årene som kommer
- ⊙ **Del VI** inneholder årsregnskapet og viser hvordan vi disponerte midlene i 2016

 arsrapport2016.udir.no

 facebook.com/Utdanningsdirektoratet

 twitter.com/udir

Schweigaards gate 15 B
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
udir.no